

KOSKE
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS

RAPORTEJA 9

**□ SOSIAALIPÄIVYSTYKSEN MAAKUNNALLINEN
JÄRJESTÄMINEN KESKI-SUOMESSA**

**”...ETTEI IHMISEN ELÄMÄ
OLISI HUKASSA...”**

TUIJA HAUVALA

Julkaisija

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Raportteja nr 9

Käyntiosoite

Matarankatu 4, Jyväskylä

Postiosoite

PL 35 (MAT), 40014 Jyväskylän yliopisto

www.koske.jyu.fi

ISBN 978-952-5477-11-5

ISSN 1459-4757 (painettu)

ISSB 1459-479X (verkkojulkaisu)

Painopaikka

Tekevä, Jyväskylä 2007

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Tuija Hauvala
Raportin nimi	”...ettei ihmisen elämä olisi hukassa...”
Kustantaja	Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
Painopaikka	Tekevä
Vuosi	2007
Sivumäärä	101
Sarjanro	Raportteja 9

Sosiaalipäivystyksen maakunnallinen järjestäminen Keski-Suomessa -hanke toimi ajalla 2.5.2006 - 31.12.2007 kaikkien Keski-Suomen maakunnan 28 kunnan alueella.

Maakunnallisen sosiaalipäivystyshankkeen päätavoitteena oli suunnitella Keski-Suomeen kattava ja seudulliset olosuhteet huomioon ottava sosiaalipäivystysjärjestelmä. Osatavoitteina olivat maakunnallisen sosiaalipäivystysjärjestelmän toiminnan käytännön kokeilu ja kokeilun seuraaminen. Hanke hallinnoi Uuraisten kunta, toimintaa ohjasi ohjausryhmä ja työntekijänä toimi projektikoordinaattori. Hankeaikana tehtiin yhteistyötä sosiaalipäivystyksen linjaamiseen sekä yhteistoimintaan liittyen yli kunta- ja sektorirajojen.

Hankkeen aikana luotiin hankesuunnitelman mukainen maakunnallinen sosiaalipäivystyksen kokeilumalli, jossa yhdeksän Mobile-kunnan sosiaalityöntekijät muodostivat sosiaalipäivystäjien takapäivystysrenkaan vastaamaan Kriisikeskus Mobilen palveluiden piiriin kuuluvien viidentoista kunnan alueen sosiaalipäivystyksen takapäivystyksestä. Tämä rengas toimi lisäksi seudullisille päivystysrenkaille takapäivystyksenä kahdeksan kunnan alueella.

Maakunnallinen sosiaalipäivystyskokeilu käynnistyi 1.1.2007. Sosiaalipäivystyskokeilun sekä maakunnallisen yhteistyön myötä lainmukainen sosiaalipäivystys järjestettiin myös niihin pieniin kuntiin, joissa seudulliseen päivystysrenkaaseen kuului muitakin kuin lain 272/2005 mukaisen kelpoisuuden omaavia työntekijöitä. Maakunnassa jo vuosia toiminnassa olleet seudulliset sosiaalipäivystysrenkaat jatkoivat keskeytyksettä toimintaansa vuonna 2007 Saarijärven seudun, Viitaseudun, Jämsän seudun ja Konneveden kunnissa.

Toimintamallin periaatteena oli, että takapäivystysrenkaan sosiaalityöntekijä päivysti matkapuhelimensa ääressä sosiaalitoimistojen aukioloaikojen ulkopuolisena aikana viikon kerrallaan normaalin päivätyönsä ohella. Maakunnallinen sosiaalipäivystäjä oli viranomaistahojen ja muiden maakunnassa toimivien päivystysrenkaiden työntekijöiden tavoitettavissa päivystysvuoronsa aikana.

Kuntalaiset eivät voineet soittaa suoraan maakunnalliselle sosiaalipäivystäjälle tai seudullisille sosiaalipäivystäjille, vaan he saivat yhteyden sosiaalipäivystäjiiin Hätäkeskuksen tai muiden viranomaisten kautta. Ainoa poikkeus oli Konneveden sosiaalipäivystyksen suora numero, johon myös kuntalaiset pystyivät ottamaan suoraan yhteyttä.

Sosiaalipäivystyksen maakunnallinen järjestäminen ja hanketoiminta ylikunnallisena yhteistyönä on ollut erittäin haasteellista. Hankkeen aikana käynnistyi yhteisen maakunnallisen näkemyksen muodostaminen laaja-alaisesta sosiaalipäivystyskentästä. Keskustelujen myötä tuli esiin myös kuntien sosiaalitoimintakulttuurien eroja.

Kattavan sosiaalipäivystyksen käynnistäminen on mahdollistunut avun ja tuen saannin akuuteissa sosiaalisissa hätätilanteissa myös sosiaalitoimistojen aukioloaikojen ulkopuolella asuin- tai oleskelukunnasta riippumatta.

Tässä sosiaalipäivystyshankkeen loppuraportissa maakunnan sosiaalipäivystyksen toteuttamista tarkastellaan 1.1.–31.10.2007 välisellä ajalla, jolloin sosiaalipäivystykseen tuli yhteensä 428 yhteydenottoa. Yhteydenottojen taustalla oli lähes 80 prosenttisesti lasten vanhempien, huoltajien tai lasten oma päihdekäyttö. Lastensuojelulain mukaisia kiireellisiä huostaanottoja tehtiin tarkastelujakson aikana yhteensä 34 ja avohuollon sijoituksia 18. Edellisten lisäksi päivystäjät järjestivät tilapäismajoitusta 27 tilanteessa. Toimenpiteistä päätellen sosiaalipäivystystä tarvitaan.

Hankkeen päätyttyä sosiaalipäivystystoimintaa jatketaan 1.1.2008 alkaen määräaikaissopimuksilla. Keski-Suomen sosiaalipäivystystoiminta jatkuu koko maakunnan kattavana sosiaalipäivystysjärjestelmänä - lähes hankkeen mukaisten seudullisten sosiaalipäivystysrenkaiden toimintana.

SISÄLLYS

1	ESIPUHE	5
2	TAUSTAA	7
3	HANKEKUNNAT JA YHTEISTYÖTAHOT	8
4	TAVOITTEET	9
5	RAHOITUS JA ORGANISAATIO	10
	5.1 Hankkeen rahoitus	10
	5.2 Organisaatio	10
6	TOTEUTUS	11
	6.1 Hankkeen käynnistyminen ja toiminnan suunnittelu	11
	6.1.1 Kunta- ja yhteistyötahot	11
	6.1.2 Sosiaalipäivystyksen hälyttäminen, rajaus ja väestöpohja	13
	6.1.3 Maakunnallisen sosiaalipäivystyksen muotoutuminen	14
	6.1.4 Sosiaalipäivystyksen järjestämisen yhteistoiminta	15
	6.1.5 Virve-päätelaitteet	16
	6.2 Koulutus- ja kehittämistilaisuudet	17
	6.3 Tiedottaminen	17
7	MAAKUNNALLISEN SOSIAALIPÄIVYSTYSJÄRJESTELMÄN TOIMINTA	19
8	TILASTOT	23
	8.1 Mobile-kuntien sosiaalipäivystystapahtumat 1.1.–31.10.2007	24
	8.1.1 Mobile-kuntien etupäivystys	24
	8.1.2 Maakunnallinen takapäivystys	30
	8.2 Seudullisten renkaiden sosiaalipäivystystapahtumat 1.1.–31.10.2007	40
	8.2.1 Saarijärven seudun sosiaalipäivystys	40
	8.2.2 Viitasaaren seudun sosiaalipäivystys	45
	8.2.3 Konneveden kunnan sosiaalipäivystys	50
	8.3 Jämsän seudun sosiaalipäivystystapahtumat 1.4.–31.10.2007	53
9	KESKEISET TULOKSET	60
10	ARVIOINTIA	61
	10.1 Tavoitteiden toteutuminen	61

	10.2 Eri yhteistyötahojen suorittama arviointi	66
11	KESKI-SUOMEN MAAKUNNAN SOSIAALIPÄIVYSTYKSEN TULEVAISUUS	68
	11.1 Sosiaalipäivystys Keski-Suomessa vuonna 2008	68
	11.2 Sosiaalipäivystysjärjestelmän kehittämishaasteet lähitulevaisuudessa	70
12	LOPUKSI	71
	LÄHTEET	72
	LIITTEET	73
	Liite 1. Sosiaalipäivystyksen rajaus	73
	Liite 2. Päivystysviikkojen toteutuminen kunnittain Mobile-kunnissa 2007	74
	Liite 3. Maakunnallisen sosiaalipäivystyksen järjestämissopimus	75
	Liite 4. Tietojen käsittelysopimus	82
	Liite 5. Sosiaalipäivystyksen tapahtumalomake	85
	Liite 6. Lastensuojeluilmoitus	90
	Liite 7. Virka-apupyyntö	91
	Liite 8. Tulkkilomake	92
	Liite 9. Tietojen vastaanotto- ja tiedonsiirtolomake	93
	Liite 10. Koulutus- ja kehittämispäivät	95
	Liite 11. Kooste Keski-Suomen koulutuksista	100

1 ESIPUHE

Sosiaalipäivystyksen maakunnallinen järjestäminen Keski-Suomessa -hankkeen loppuraportti on saanut nimensä erään yhteistyökumppanin vastauksesta kysymykseen – mitä odotat sosiaalipäivystykseltä – johon hän vastasi: ”...ettei ihmisen elämä olisi hukassa 24 tuntia vuorokaudessa päivästä toiseen...”. Sosiaalipäivystys tuo osaltaan näkyväksi niitä akuutteja sosiaalisia hätätilanteita, joissa varmasti useasti on todettu poliisin, hätäkeskuspäivystäjän tai muun tahon toimesta, että asiakkaan elämä on hukassa 24 tuntia vuorokaudessa. Kattava sosiaalipäivystysjärjestelmä mahdollistaa yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa laajemman intervention eri asiakastilanteissa myös virka-ajan ulkopuolella.

Puolentoista vuoden hankeaika on ollut erittäin mielenkiintoinen monimuotoisine haasteineen. Maakunnallisen sosiaalipäivystyksen kehittäminen on osittain avannut sosiaalitoimistojen ovia ja ikkunoita sekä laajentanut paikallisesti toteuttavan sosiaalityön käsitettä ylikunnalliseen sosiaalityöhön, jossa sosiaalityötä tehdään sosiaalitoimistojen aukioloaikojen ulkopuolella akuutissa tilanteessa ja ”tässä ja nyt” -tietojen pohjalta. Toisaalta maakunnallisen sosiaalipäivystyshankkeen myötä on myös pysähdytty tarkastelemaan seudullisia, jo ennen hanketta toimineita malleja sekä peilattu niiden toimintaa maakunnallisen toiminnan kautta.

Tahdon kiittää kaikkia Teitä, jotka olette matkan varrella osallistuneet sosiaalipäivystykseen liittyviin monimuotoisiin keskusteluihin, ohjausryhmätyöskentelyyn, kunnittaiseen päätöksentekoon, palaveriin, kehittämispäiviin, päivystystyöhön, asiakkaiden kohtaamisiin, työnohjauksiin, kehittämistä ja suunnittelutyöhön. Kiitos myös kaikille Teille, jotka olette vastaanottaneet tietoa sosiaalipäivystystehtävissä esiin tulleista asiakastilanteista ja olette toteuttaneet sosiaalityön jatkotoimenpiteitä asiakkaidenne kanssa omissa kunnissanne. Erityiskiitokset Uuraisten sosiaalijohtaja Jouko Nykäselle, Etelä-Savon sosiaalipäivystyskoordinaattori Jaana Pynnöselle, Hämeenlinnan seudun seutusosiaalityöntekijä Tuula Sarkkolalle sekä Etelä-Pohjanmaan sosiaalipäivystyksen projektivastaava Kati Männistölle, jotka olette tukeneet keskisuomalaisen sosiaalipäivystysjärjestelmän kehittymistä.

Hankkeen aikaiseen matkantekoon on kuulunut useita mutkia - lukuisia, selvitettäviä asioita, pitkiä ylämäkiä - uusia selvitettäviä asioita, kelirikkokoh-
tia – vasta käytännön osoittamia selvittämättömiä asioita, luistavia alamäkiä - yhdessä tekemisen aikoja sekä niitä suoria tieosuusia, jolloin päivystysjärjestelmä osoitti toimivuutensa ja projektikoordinaattori odotti jo sitä seuraavaa mutkaa...

Matkasta kiittäen,

Tuija Hauvala

2 TAUSTAA

Maakunnallisen sosiaalipäivystys -hankkeen ideointi alkoi Keski-Suomen sosiaalijohdon työkokouksesta keväällä 2005, jolloin perustettiin maakunnallinen työryhmä suunnittelemaan sosiaalipäivystystä. Suunnittelun taustalla oli mm. Valtioneuvoston 2003 antama periaatepäätös sosiaalialan tulevaisuuden turvaamisesta, jonka toimeenpanoon liittyen tavoitteeksi oli asetettu, että koko maassa olisi kattava sosiaalipäivystys vuoteen 2007 mennessä. Sosiaalipäivystyksen järjestämiseen liittyneet hankkeet olivat valtakunnalliseen Sosiaalialan kehittämishankkeeseen kuuluvia osahankkeita.

Uuraisten kunta sitoutui hallinnoimaan Keski-Suomen maakunnallista hanketta. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus ja Uuraisten kunta tekivät yhteistyössä hankehakemuksen Länsi-Suomen Lääninhallitukselle joulukuussa 2005 ja Lääninhallitus myönsi valtionavustuksen kehittämishankkeelle helmikuussa 2006.

Sosiaalipalvelujen järjestämistä kiireellisten tapausten osalta täsmennettiin valtakunnallisesti sosiaalihuoltolain muutoksella (710/1982, muutettu 125/2006), joka tuli voimaan 1.3.2006 alkaen. Sosiaalihuoltolain muutoksen 40a§:n mukaan kiireellisissä tapauksissa sosiaalipalvelujen tarve on arvioitava viipymättä. Muutoksella lainsäädäntö saatettiin perustuslain mukaiseksi.

Sosiaalipäivystys on osa sosiaalityötä. Sen päätarkoitus on vastata erilaisissa sosiaalisissa kriisi- ja hätätilanteissa asiakkaiden välittömiin tarpeisiin sekä ohjata asiakkaita saamaan muuta apua ja tarvittaessa valmistella sekä tehdä viranomaispäätöksiä.

Sosiaalipäivystys on parhaimmillaan toimiva palvelukokonaisuus, jossa toimijat tietävät oman tehtävänsä ja asiakas ohjautuu oikeaan palvelun piiriin sekä tulee autetuksi tilanteen vaatimalla tavalla ja kiireellisyydellä. Sosiaalipäivystys tukee myös sosiaalipolitiikan perustavoitteita hyvinvoinnin ja sosiaalisen turvallisuuden takaamisesta, koska oikein ajoitettu apu ehkäisee kriiseistä aiheutuvia haittoja ja ongelmien syvenemistä sekä luo turvallisuutta. Alati muuttuvassa yhteiskunnassa turvallisuudelle asetetut vaatimukset joutuvat koetukselle. Tästä johtuen on erityisen tärkeää, että sosiaalityö yhdessä eri toimijoiden kanssa käy aktiivista dialogia yhteisiin toimintamalleihin ja tavoitteiden toteuttamiseen liittyen. Sosiaalipäivystyksen suunnittelu ja toteuttaminen on tukenut keskisuomalaista sosiaalityötä ja sitä kautta myös yleistä turvallisuustyötä.

3 HANKEKUNNAT JA YHTEISTYÖTAHOT

Maakunnalliseen sosiaalipäivystyshankkeeseen osallistuivat kaikki Keski-Suomen 28 kuntaa, joista mukana koko hankkeessa olivat Jyväskylä, Jyväskylän maalaiskunta, Laukaa, Hankasalmi, Uurainen, Petäjävesi, Muurame, Toivakka, Joutsa, Leivonmäki, Luhanka, Multia, Korpilahti, Keuruu, Konnevesi, Äänekoski, Suolahti, Sumiainen, Pihtipudas, Kinnula, Viitasaari, Saarijärvi, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pylkönmäki ja Kuhmoinen. Koulutus- ja työnohjausosioon osallistuivat Jämsä, Jämsänkoski ja Karstula sekä Kannonkoski.

Hankkeen keskeisiä yhteistyötahoja olivat mm. Kriisikeskus Mobile, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, Häätäkeskuslaitos, Jyväskylän, Keuruun, Saarijärven, Äänekosken sekä Jämsän kihlakunnan poliisilaitokset, Keski-Suomen terveyskeskukset ja terveystuntayhtymät, Keski-Suomen Sairaanhoidopiiri, lastensuojeluyksiköt, Keski-Suomen pelastuslaitos, Suomen Erillisverkot, Jyväskylän Ammattikorkeakoulu, Jyväskylän Yliopisto, Länsi-Suomen Lääninhallituksen Jyväskylän palveluyksikön sosiaali- ja terveysosasto ja mm. SosKes-hanke¹.

”Yhdessä yhden yhteisen asian merkeissä.”

-koulutuspalautte-

SosKes -hanke¹ Kunnallisten sosiaalipalveluiden tietohallinnon kehittäminen Keski-Suomessa -hanke

4 TAVOITTEET

Maakunnallisen sosiaalipäivystyshankkeen tavoitteena oli:

1. Nivoa ja kehittää maakunnassa jo toiminnassa olevia malleja sekä luoda toimiva, kustannustehokas maakunnallinen sosiaalipäivystysjärjestelmä, joka palvelisi tasa-arvoisesti maakunnan asukkaita.
2. Turvata maakunnan alueella kansalaisten kiireellisen sosiaalisen avun ja tuen saanti myös virka-ajan ulkopuolella huomioiden myös seudulliset olosuhteet mm. asuinpaikasta huolimatta.
3. Tiivistää kuntien sosiaalipalveluiden, hätäkeskuksen ja muiden viranomaisten yhteistyötä ja luoda pelisäännöt sosiaalipäivystyksen käytölle.
4. Määrittää, mitä asioita hoidetaan sosiaalipäivystyksenä ja minkä suuruiselle väestöpohjalle palvelu on tarkoituksenmukaista rakentaa.
5. Rakentaa pysyvä järjestelmä sosiaalisen hädän varhaiseksi tunnistamiseksi ja päivystysluonteisen intervention mahdollistamiseksi.
6. Saada maakunnallinen sosiaalipäivystysjärjestelmä toimimaan vuoden 2007 aikana.
7. Tutkia ja tehdä näkyväksi sosiaalipäivystystyön ennaltaehkäisevä vaikutus asiakkaan jatkoavun ja sosiaalityön tarpeeseen.

”Kun pulmat tunnetaan – niin yhteiset linjaukset löytyvät ja mahdolliset toimivat käytännöt myös...”

- koulutuspalautte-

5 RAHOITUS JA ORGANISAATIO

5.1 Hankkeen rahoitus

Sosiaalipäivystyksen maakunnallinen järjestäminen Keski-Suomessa – hankkeen budjetti koostui 116 779.00 euron valtionavustuksesta ja kuntien omarahoitusosuudesta, jota oli yhteensä 38 926.00 euroa. Hankkeen arvioit-
dut kokonaiskustannukset olivat 155 705.00 euroa.

5.2 Organisaatio

Hanketta hallinnoi Uuraisten kunta. Hankkeen työntekijänä toimi projekti-
koordinaattorina Tuija Hauvala toukokuusta 2006 alkaen. Maakunnallisen
sosiaalipäivystyshankkeen toimintaa ohjaisi ja valvoi ohjausryhmä, jossa oli
edustajia Keski-Suomen kunnista, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskes-
kuksesta, Kriisikeskus Mobilesta ja Hätäkeskuksesta. Ohjausryhmä kokoon-
tui hankkeen aikana yhteensä 13 kertaa.

Ohjausryhmän jäsenet:

Haaki Raili, suunnittelija, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Hautamäki Kaarina, perhepalvelujohtaja, Wiitaunioni

Hauvala Tuija, projektikoordinaattori, Uurainen

Hämäläinen Tuomo, toimiala-asiantuntija, Hätäkeskus

Jokinen Ritva, Jukon pääluottamusmies (1.10.2006 alkaen), Jyväskylä

Kinnunen Sari, sosiaalityöntekijä, Konnevesi

Kupila Marja-Leena, Kriisikeskus Mobilen johtaja, Jyväskylä

Mankonen Tiina, johtava sosiaalityöntekijä, Saarijärvi

Markkanen Outi, sosiaalityön johtaja (1.1.2007 alkaen), Äänekoski

Muuriaisniemi Sirkka, sosiaalisihteeri, Jämsä

Nykänen Jouko, sosiaalijohtaja, Uurainen

Nyrönen Anneli, palveluyksikön johtaja, Jyväskylä

Passi Keijo, johtava sosiaalityöntekijä (1.3.2007 alkaen), Jyväskylän maalaiskun-
ta

Riihimäki Pirjo, sosiaalijohtaja (31.7.2006 saakka), Joutsa

Salmikukka Sinikka, sosiaalityöntekijä (31.12.2006 saakka), Äänekoski

Salpakoski Ritva, johtava sosiaalityöntekijä (28.2.2007 saakka), Jyväskylän maa-
laiskunta

Vainio-Pernu Laura, sosiaalityöntekijä (2.5.2007 alkaen), Jyväskylä/poliisilaitos

Vanhanen Riitta, perusturvajohtaja, Keuruu.

6 TOTEUTUS

6.1 Hankkeen käynnistyminen ja toiminnan suunnittelu

6.1.1 Kunta- ja yhteistyötahot

Jo ennen sosiaalipäivystyshankkeen suunnittelua maakunnassa oli ollut useiden vuosien ajan myönteisiä kokemuksia sosiaalipäivystyksen järjestämisestä mm. pohjoisen Keski-Suomen sekä Jämsän seudun kuntien alueella. Myös muissa kunnissa oli ollut erilaisia sosiaalipäivystyksellisiä käytäntöjä, jotka perustuivat Kriisikeskus Mobilen toimintaan sekä sosiaalijohtajien tavoitettavuuteen. Hankesuunnitelmassa todettiin, että tarkoituksena oli säilyttää olemassa olevat sosiaalipäivystysrenkaat sekä selkeyttää myös muiden maakunnan kuntien osalta sosiaalipäivystyksen järjestämistä vahvistamalla etupäivystysrenkaiden toimintaa mm. yhdistämällä Kriisikeskus Mobilen toimintoja osaksi sosiaalipäivystystä sekä saada kootuksi maakunnallinen takapäivystysrengas toimivaltaisista sosiaalityöntekijöistä Mobile-kuntien alueelta. Suunnitelma perustui kaksitasoiseen sosiaalipäivystystoimintaan eli etu- ja takapäivystysrenkaiden työskentelyyn.

Vuoden 2006 touko- ja kesäkuun aikana hankkeen projektikoordinaattori teki kuntakierroksen, jonka tarkoituksena oli selvittää mm. kunkin kunnan sosiaalipäivystystilanne sekä odotukset maakunnalliselta sosiaalipäivystyshankkeelta. Olemassa olevien seudullisten päivystysrenkaiden toimintaa lukuun ottamatta ei päivystysveloitteesta tai varallaolokorvauksesta monesakaan kunnassa ollut virallisesti sovittu ja vapaalla olevan sosiaalityöntekijän tavoitettavuus vaihteli kunnittain. Keski-Suomessa oli muutamia pieniä kuntia, joissa ei sosiaalijohtajan lisäksi ollut sosiaalityöntekijänä kelpoisuuslain mukaista sosiaalityöntekijää, joten ylikunnallisen sosiaalipäivystyksen järjestäminen koettiin pienemmissä kunnissa hyvänä ja toimivana vaihtoehtona.

Kuntakierroksen yhteydessä tuli toisaalta esiin myös heikkoa sitoutumista hankkeeseen ja sosiaalipäivystyksen järjestämiseen. Ristiriitaisia mielipiteitä ja kritiikkiä kohdennettiin erityisesti suunniteltua kokeilumallia kohtaan, koska koettiin, että virka-aikaisessa sosiaalityössä oli liian vähän resursseja eikä juurikaan koettu halukkuutta siirtää työpanosta takapäivystysrenkaan toimintaan ja vapaamuotoiseen varallaoloon oman vapaa-ajan kustannuksella. Myös Mobile-kuntien toiminta-alueen laajuus, päivystystyön ennakoimattomuus, sosiaalipäivystysjärjestelmän toimivuus, päivystys- ja virka-aikaisen työn yhdistämisestä johtuva kuormittavuus sekä keskusteluissa esiin nousseet kaupunki- ja maaseutusosiaalityön toimintaympäristöjen eroavaisuudet puhuttivat eri yhteyksissä. Kritiikkiä alussa sai myös hankkeen aikataulu. Osa kuntien sosiaalityöntekijöistä toi esiin, että asiasta tiedotettiin myöhään

eikä sisäisiä, laajoja kuntakohtaisia keskusteluja juurikaan käyty. Kuntakierroksen yleisvaikutelmaksi jäi, ettei sosiaalipäivystyksestä oltu keskusteltu kaikissa kunnissa henkilöstön kanssa asianmukaisesti.

”Tätä keskustelua käydään vuosi liian myöhään. Toivottavasti tilanteesta opitaan, uudistuksissa oltava ruohonjuuritason toteuttajat mukana alusta alkaen!”

-koulutuspalautte-

Yhteistyötahojen odotukset

Kesän ja syksyn 2006 aikana tavattiin kuntien työntekijöiden ohella myös hankkeen muita yhteistyötahoja ja aloitettiin yhteistyö SosKes-hankkeen kanssa.

Kriisikeskus Mobilessa odotettiin sosiaalipäivystysjärjestelmältä toimivaltaisen sosiaalityöntekijän työpanosta akuutteihin tilanteisiin sekä keskinäisen luottamuksen ja ammattitaidon arvostamista eri toimijoiden kesken. Kriisikeskus Mobilessa henkilöstö suhtautui toisaalta osittain varauksella Kriisikeskuksen toimimiseen sosiaalipäivystyksen etupäivystyksenä, koska mm. uusien kuntien liittyminen Mobile-kunniksi kasvatti mahdollista asiakasmäärää. Myös konkreettiset työkäytänteet, sosiaalipäivystyksen rajaaminen sekä yhteydenottokynnys takapäivystykseen aiheuttivat keskusteluja Kriisikeskuksen työyhteisössä.

Poliisi ja Häätäkeskus toivoivat hankkeen alussa yhteisesti yhden puhelinnumeron -sosiaalipäivystysjärjestelmää koko Keski-Suomeen. Tämä ei kuitenkaan ollut realistinen vaihtoehto maakunnan alueen laajuuden ja jo toiminnassa olevien sosiaalipäivystyksien sekä seudullisten toimintasuunnitelmien vuoksi. Poliisi ja Häätäkeskus odottivat sosiaalipäivystysjärjestelmältä lakien mukaiseen virka-ajan ulkopuoliseen toimintakäytäntöön pääsemistä, sitä että sosiaaliaseen hätään voitaisiin puuttua sosiaalityön keinoin entistä varhaisemmassa vaiheessa.

Terveydenhuolto ja lastensuojelulaitokset odottivat sosiaalipäivystysjärjestelmältä lakien mukaisen viranomaistoiminnan mahdollistumista. Terveydenhuollosta esitettiin hieman kritiikkiä kuntien virka-aikaisia sosiaalipäivystysjärjestelmiä kohtaan ja keskusteluissa tuli myös esiin huoli peruspalveluiden mahdollisuudesta reagoida jäsentyneempään sosiaalipäivystystoimintaan. Lastensuojelulaitosten edustajat toivat esiin huoltaan siitä, miten mahdollisesti lisääntyvään lastensuojelupaikkojen kysyntään voidaan jatkossa vastata.

Pelastustoimessa sosiaalipäivystäjät nähtiin tärkeänä lisäresurssina ja pelastustoimella oli jo konkreettisia kokemuksia sosiaalipäivystisyhteistyöstä pohjoisessa Keski-Suomessa.

Kaikilla yhteistyötahoilla oli selkeä ja vahva käsitys siitä, että sosiaalipäivystyksen järjestäminen ja toiminnan selkeyttäminen tulee parantamaan oleelli-

sesti sosiaalitoimistojen aukioloaikojen ulkopuolista viranomaistoimintaa ja sosiaalipäivystysjärjestelmän kautta saadaan odotettu lisätoimija asiakastilanteisiin. Yhteistyön odotettiin myös selkeyttävän eri viranomaisten ammatillisia rooleja. Yhteistyötahot kokivat sosiaalipäivystyksen lisäävän selvästi asiakkaiden mahdollisuuksia siirtyä palveluketjuissa eteenpäin nopeammin kuin tähän asti – järjestäytyneempää, koko maakunnan kattavaa sosiaalipäivystystä oli odotettu pitkään.

Valtakunnallinen yhteistyö

Hankkeen alkuvaiheessa kartoitettiin myös muualla Suomessa toimivia sosiaalipäivystysmalleja. Hankkeen aikana oltiin yhteydessä mm. Hämeenlinnan seudulliseen sosiaalipäivystykseen, Etelä-Savon sosiaalipäivystysmallin yhteyshenkilöihin, Lappeenrannan ja Tampereen sosiaalipäivystyksikköihin sekä Etelä-Pohjanmaan sosiaalipäivystyshankkeeseen ja tutustuttiin näiden toimintaperiaatteisiin sekä sopimusmalleihin.

6.1.2 Sosiaalipäivystyksen hälyttäminen, raja- ja väestöpohja

Maakunnan kunnissa oli yhtenäinen käsitys siitä, että sosiaalipäivystyksen yhteydenotoissa tuli olla ns. korkea kynnyks. Korkealla kynnyksellä tarkoitettiin sitä, että eri viranomaistahoista mm. Häätäkeskus, Poliisi, terveydenhuolto, palo- ja pelastustoimi arvioivat kuntalaisten yhteydenotoista kiireellisen sosiaaliryön tarpeen ja ottivat tarvittaessa yhteyttä seudullisiin sosiaalipäivystyksiin. Mobile-kuntien ja Jämsän seudun alueella hälytysjärjestelmä oli kaksipuolainen, sillä ensin Häätäkeskus tai muu yhteistyöviranomainen hälytti etupäivystystä ja etupäivystys hälytti tarvittaessa takapäivystystä. Mobile-kuntien alueella oli oletettavaa, että kokeilun käynnistyttyä myös suorista asiakasyhteydenotoista tulisi suodattamaan sosiaalipäivystisyhteydenottoja.

Hankkeen ohjausryhmä linjasi 29.8.2006 kokouksessaan maakunnallisen sosiaalipäivystyksen tilannerajauksen (Liite 1) sopimuskuntien alueella pääasiassa lastensuojeluun. Kuitenkin myös ne sosiaaliset häätätilanteet, joissa ei ollut kyse lastensuojelusta, käsiteltäisiin tilannekohtaisesti. Sosiaalitoimistojen aukioloaikoina kiireelliset lastensuojeluasiat hoidettiin edelleen oman alueen tai kunnan sosiaalitoimistossa.

6.1.3 Maakunnallisen sosiaalipäivystyksen muotoutuminen

”Näyttäähän tästä jotakin syntyvän.”

-koulutuspalautte-

Maakuntaan muotoutui syksyn 2006 aikana viiden seudullisen sosiaalipäivystysrenkaan ja maakunnallisen takapäivystysrenkaan sekä Jämsän seudun takapäivystysrenkaan sosiaalipäivystysjärjestelmä.

Seudullisia sosiaalipäivystysrenkaita oli ollut toiminnassa jo aiemmin Pihtiputaan, Viitasaaren ja Kinnulan kuntien alueella, Konneveden kunnassa sekä Saarijärven, Karstulan ja Kannonkosken kuntien alueella. Seudullisissa renkaissa kuntayhteistyö tiivistyi. Saarijärven seudulla päätettiin, että vuoden 2007 alusta Saarijärven seudun renkaaseen liittyivät uusina kuntatoimijoina Kivijärvi, Kyyjärvi ja Pylkönmäki. Viitaseudun kunnat ja Konnevesi päätyivät jatkamaan seudullisia sosiaalipäivystyksiään vuonna 2007.

Syksyn 2006 aikana linjattiin, että Mobile-kunnat muodostivat 1.1.2007 alkaen neljännen seudullisen etupäivystysrenkaan 15 kunnan alueelle. Kriisikeskus Mobilen palveluiden piiriin kuuluvien kuntien Jyväskylän, Jyväskylän maalaiskunnan, Laukaan, Hankasalmen, Uuraisen, Petäjäveden, Muuramen, Toivakan ja Joutsan lisäksi ns. Mobile-kunniksi liittyivät 1.1.2007 alkaen myös Korpilahti, Keuruu, Multia, Leivonmäki, Luhanka ja uusi Äänekoski.

Mobile-kuntien seudullisen etupäivystyksen taakse muodostettiin virkavastuulla toimivista sosiaalityöntekijöistä takapäivystysrengas. Maakunnallisen takapäivystysrenkaan konkreettisesta käytännön toiminnan toteuttamisesta vuonna 2007 vastasivat yhdeksästä eri Mobile-kunnasta sosiaalipäivystäjiksi ilmoittautuneet 28 sosiaalityöntekijää. Päivystysviikkoja yhtä päivystäjää kohden tuli viikosta viiteen viikkoon. Maakunnallisen takapäivystyksen päivystysvastuuviikot jaettiin Mobile-kuntien asukaslukujen suhteessa (Liite 2).

Jämsän, Jämsänkosken ja Kuhmoisen kuntien sosiaalipäivystyksen etupäivystys päätettiin ko. kuntien yhteistyön pohjalta sisällyttää Jämsän seudun psyko-sosiaalisen kriisipäivystykseen erillisenä muun maakunnan sosiaalipäivystysmallista. Jämsän seudun sosiaalipäivystyksestä muodostui näin ollen maakunnan viides seudullinen päivystysrengas. Jämsän seudulla päätettiin syksyllä 2006 suunnittelemaan omaa takapäivystystä ja Jämsä, Jämsänkoski ja Kuhmoinen tekivätkin sopimuksen, että ko. kuntien alueella toimi 1.4.2007 alkaen psyko-sosiaalisen kriisipäivystyksen tukena seudun oma sosiaalityöntekijöistä koottu takapäivystysrengas.

6.1.4 Sosiaalipäivystyksen järjestämisen yhteistoiminta

Sosiaalipäivystyssopimukset

Syksyllä 2006 tehtiin tiivistä yhteistyötä kuntien välisten sopimusten laatimisessa ohjausryhmän jäsenten, kuntien ja Kuntatyönantajien lakimies Lotta Harjunpään, Jyväskylän kaupungin työmarkkinalakimies Minna Pölläsen ja Jyväskylän henkilöstöpäällikön Eila Wiik-Niemisen kanssa.

Tarvittiin kaksi erilaista sopimusasiakirjaa. Kuntien välinen päivystyssopimus koski maakunnallisen takapäivystysrenkaan toimintaa, toimivallan siirtoa, päivystäjien asemaa sekä päivystystyöstä maksettavia korvauksia. Toinen sopimus liittyi tietojenkäsittelyyn. Kuntien välinen päivystyssopimus noudatti Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön ja Suomen Kuntaliiton "Sosiaalipalveluja seutuyhteistyöllä - ideasta sopimukseen"² teoksen kuntien välistä seudullista sosiaalipäivystyssopimusmallia. Sopimusasiakirjat ovat raportin liitteinä 3 ja 4.

Sopimukset olivat kuntien lautakuntakäsittelyissä joulukuussa 2006. Ennen lautakuntakäsittelyjä käytiin päivystäjäkunnittain sosiaalipäivystykseen liittyneet yhteistoimintaneuvottelut. Päivystystyön erilliskorvaukset aiheuttivat monissa kunnissa runsasta keskustelua. Kokeiluaikana vuonna 2007 ei kuntien välillä ollut yhtenäistä linjaa erilliskorvausten maksamisesta, mikä osaltaan eriarvoisti päivystystyötä tehneiden sosiaalipäivystäjien työtä ja asemaa.

Kuntakohtaiset toimintaohjeet ja takapäivystäjien salkut

Syksyllä 2006 kunnista kerättiin kuntakohtaisia ohjeita päivystysaikana tehtävän työn tueksi. Kunnat määrittivät kuntakohtaisilla ohjeilla mm. kiireellisissä lastensuojelutilanteissa lapsen/nuoren vastaanottavan tahon tai ilmoittivat muusta menettelytavasta. Kunnittain kerättiin psykososiaalista kriisiaputietoa mm. siitä kuinka toimia vanhuksia ja vammaisia henkilöitä koskevissa äkillisissä kriisitilanteissa ja mitkä olisivat mahdolliset sijoituspaikat.

Takapäivystyskokeilun seuraamista ja sosiaalipäivystystilanteiden tilastointia sekä arviointia varten laadittiin sosiaalipäivystyksen tapahtumalomake (Liite 5). Tapahtumalomake perustui Etelä-Savon sosiaalipäivystysmallin lomakepohjaan. Tapahtumalomakkeen pohjalta tehtiin Kriisikeskus Mobilen ja seudullisten sosiaalipäivystysrenkaiden käyttöön omat tapahtumalomakkeet, joiden kautta seudullisten sosiaalipäivystysten toimintaa tilastoitiin hankkeajan.

²"Sosiaalipalveluja seutuyhteistyöllä - ideasta sopimukseen" Majoinen Kaija, Sahala Heli ja Tammi Terhi. Sosiaalipalveluja seutuyhteistyöllä – ideasta sopimukseen. STM ja Suomen Kuntaliitto. 2003.

Sosiaalipäivystyskokeilun tueksi laadittiin myös lastensuojeluilmoitus (Liite 6), virka-apupyynnö (Liite 7) sekä tulkkilomake (Liite 8). Lastensuojeluilmoituksen ja virka-apupyynnöloimakkeen laatimisessa tehtiin yhteistyötä sosiaalityöntekijä Sari Kinnusen³ ja Jyväskylän kihlakunnan poliisilaitoksen poliisien kanssa.

Maakunnallisille takapäivystäjille koottiin päivystyssalkut, jotka sisälsivät

- tapahtumalomakkeet päivystystilanteiden tilastointiin
- varallaolo- ja matka-aikalomakkeet päivystystyön kirjaamiseen
- virka-apupyynnöloimakkeen
- lastensuojeluilmoituslomakkeen
- kiireellisen huostaanoton lomakkeen
- tulkkien yhteystiedot virka-ajan ulkopuolella ja tulkkilomakkeen, jolla ilmoitettiin tulkin käyttämisestä Keski-Suomen tulkkikeskukseen
- Maakunnallisen päivystyssopimuksen ja tietojenkäsittelyn sopimuksen
- erillisen kansion, jossa oli mm. tärkeitä yhteistyökumppaneiden yhteystietoja, maakunnallisen sosiaalipäivystyksen viranomaisohje, päivystäjien yhteystiedot ja päivystysvuorolista sekä virka-apuohjeistus ja lainsäädäntöä, kaaviot sosiaalipäivystysprosessin etenemisestä, toimintatavasta sekä toiminnan vaiheista sekä kuntakohtaiset ohjeet sosiaalipäivystykseen liittyen.

Maakunnallisen päivystyskokeilun käynnistyttyä ja konkreettisten päivystyskokemusten seurauksena päivystäjien käyttöön laadittiin erillinen tietojen vastaanotto- ja tietojensiirtolomake (Liite 9) Lava-hankkeessa⁴ kehitetyn esitietokaavakkeen pohjalta. Tietojen vastaanotto- ja tiedonsiirtolomakkeella pyrittiin siihen, että kaikista sosiaalipäivystystilanteista olisi jatkossa yhdenmukaiset taustatiedot.

6.1.5 Virve-päätelaitteet

Hankkeen suunnitteluvaiheessa oli linjattu, että päivystystyössä käytetään viestivälineenä viranomaisradioverkkoa Virve-päätelaitteilla. Virve-laitteiden käyttämisestä Mobile-kuntien päivystysrenkaan pääasiallisena viestivälineenä

Sari Kinnunen³ hoiti Jyväskylän poliisilaitoksella 31.12.2006 saakka sosiaalityöntekijän virkaa. Sari Kinnunen on toiminut 1.1.2007 alkaen sosiaalityöntekijänä Konneveden kunnassa.

Lava-hanke⁴ Lastensuojeluun vaikuttavuutta yhteistyöllä ja osaamisella (LAVA) - hanke toteutettiin 1.9.2003 - 31.12.2005 Ääneseudulla.

päivystyskokeiluaikana luovuttiin syksyn 2006 aikana, koska päivystysrenkaan luominen ja päivystystyöhön liittyneet lukuisat muut käytännön asiat puolsivat tavallisten gsm-puhelinten käyttöä. Mobile-kuntien takapäivystysrenkaassa Virve-päätelaitteita päivystysvuoroissa käyttivät Uuraisten ja Keuruun kunnan sosiaalijohtajat.

Virve-laitteita viestivälineinä Keski-Suomessa sosiaalipäivystyksessä käyttivät Saarijärven seudun ja Viitaseudun päivystykset.

6.2 Koulutus- ja kehittämistilaisuudet

”Parasta keskustelut toisten kanssa, ajatusten vaihto ja yhteisten pelisääntöjen sopiminen.”
-koulutuspalautte-

Hankkeen aikana järjestettiin yksitoista koulutus- ja kehittämistilaisuutta, joihin osallistui kuntien edustajia ja sosiaalityöntekijöitä sekä yhteistyökumppaneita. Pääosa hankkeen koulutuksista ostettiin Aretai koulutus Oy:ltä⁵. Aretai Oy:n kouluttajilla oli kokemusta Suomen eri sosiaalipäivystysmalleista ja Aretai Oy:tä oli muissa maakunnissa käytetty koulutusta järjestävänä tahona sosiaalipäivystyskokeilujen alkuvaiheissa.

Koulutus- ja kehittämispäivät mahdollistivat sosiaalipäivystäjien maakunnallisen verkostoitumisen ja niissä muodostettiin myös yhteisiä linjauksia, pelisääntöjä sekä seudullisten päivystysrenkaiden osalta jatkumoa keskisuomalaiselle sosiaalipäivystystyölle. Koulutus- ja kehittämispäivien aiheet sekä koulutuspäiväkohtaiset yhteenvedot ovat raportin liitteenä 10.

Koulutus- ja kehittämispäivien lisäksi maakunnan sosiaalipäivystäjille järjestettiin vuoden 2007 aikana työnohjausta. Maakunnan takapäivystäjät muodostivat yhden työnohjausryhmän, Jämsän seudun etu- ja takapäivystäjät toisen sekä Saarijärven seudun, Viitaseudun sekä Konneveden päivystäjät kolmannen työnohjausryhmän. Työnohjaus ostettiin Aretai Oy:ltä ja työnohjaajana toimi Olli-Pekka Ahtiainen.

6.3 Tiedottaminen

Hanketoiminnan alussa tiedotusta suunnattiin hankkeen ohjausryhmälle ja kaikkiin kuntiin sosiaalijohdon kautta. Hankkeen edetessä sisäistä tiedottamista kohdennettiin keskitetysti maakunnan etu- ja takapäivystäjille. Vuonna 2007 päivystäjät olivat avainasemassa myös tuottamassa tietoa hankkeelle maakunnallisesta sosiaalipäivystyksestä.

Aretai Oy⁵ koulutusosuuskunta

Ohjausryhmän kokousten jälkeen kokousmuistiot liitteineen jaettiin nopealla aikataululla sähköpostitse ohjausryhmän ohella kuntien sosiaalijohtajille, kuntien ilmoittamille yhdyshenkilöille sekä takapäivystysrenkaan sosiaalipäivystäjille. Tällä nopealla ja laajalla tiedottamisella pyrittiin siihen, että kunnissa olisi koko hankeajan mahdollisimman ajantasainen tieto hankkeen vaiheista ja maakunnallisesta sosiaalipäivystystilanteesta. Hankekunnat vastasivat ohjausryhmän kokousmuistioiden ja niiden liitteiden edelleen jakamisen ohella myös maakunnallisen sosiaalipäivystystoiminnan kokeilun aloittamisen tiedottamisesta sisäisesti toimialueillaan sekä mm. tiedottivat päiväkotiaan ja lastensuojelulaitoksiansa sosiaalipäivystyksestä.

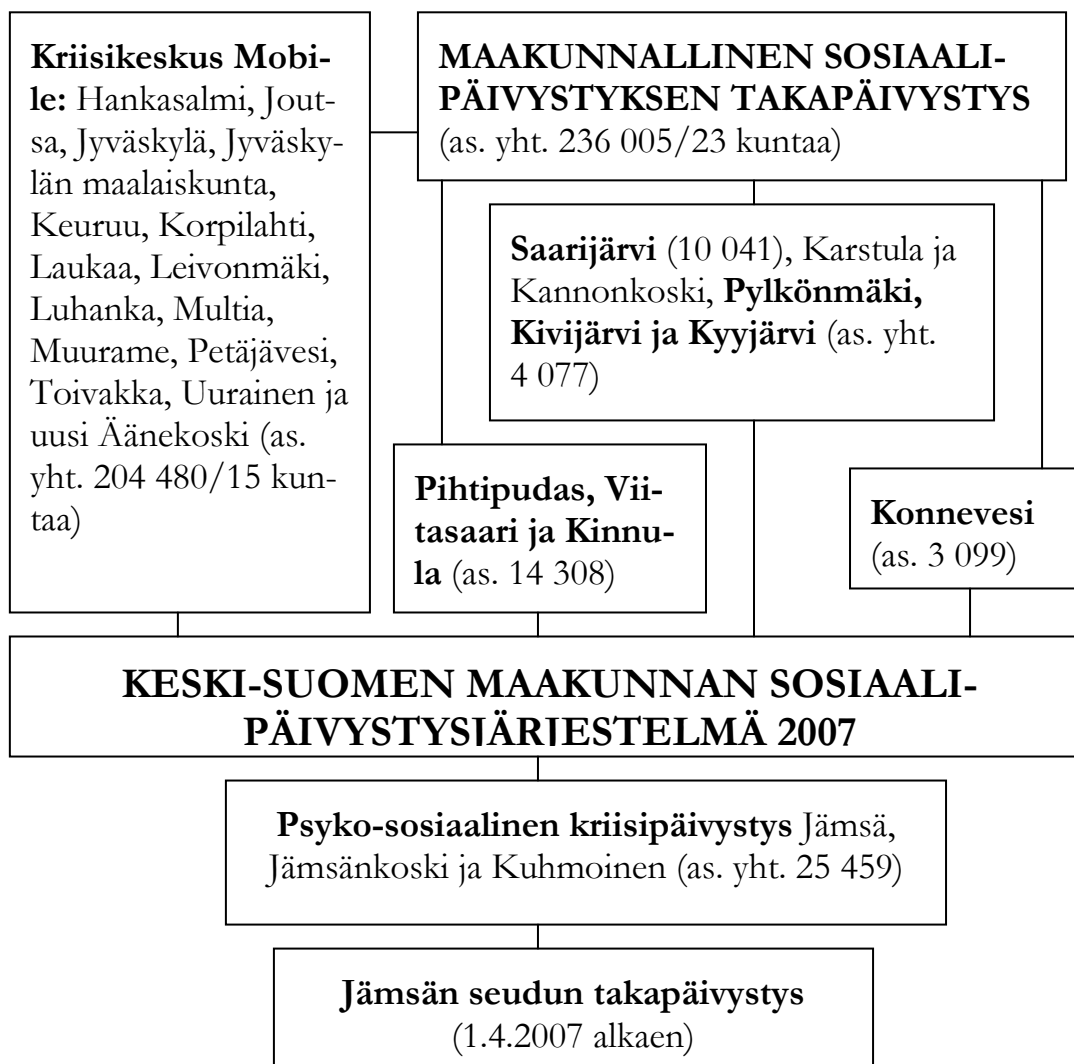
Hankkeen tiedottamisen ulkoisina kohderyhminä olivat mm. maakunnan kihlakuntien poliisit, Hätäkeskus, pelastuslaitos, Keski-Suomen keskussairaala, terveyskeskukset, sairaankuljettajat, Länsi-Suomen lääninhallitus, maakunnan sosiaaliasiamiehet sekä maakunnan asukkaat. Hankkeesta tiedotettiin eri sektoreiden edustajille mm. viranomaistiedotteilla sekä kootuilla tilastotiivistelmillä ja heitä tavattiin eri seminaareissa, koulutustilaisuuksissa sekä muissa yhteistyötapaamisissa.

Maakunnan asukkaille sosiaalipäivystyksestä tiedotettiin pääasiassa tiedotusvälineiden kautta. Keski-Suomen maakunnan sosiaalipäivystystä käsitteleviä lehtiartikkeleita julkaistiin hankeaikana 13 kappaletta, joista pääosa julkaistiin Keskisuomalaisessa. Radio Keski-Suomessa sosiaalipäivystykseen liittyntä uutisointia oli hankeaikana neljä kertaa.

7 MAAKUNNALLISEN SOSIAALIPÄIVYSTYSJÄRJESTELMÄN TOIMINTA

Vuoden 2007 alussa Suomessa oli vielä 73 kuntaa ja useita alueellisia sosiaalipäivystysmalleja, joissa sosiaalipäivystystä ei ollut järjestetty tai suunniteltu lain vaatimusten mukaisesti. Valtakunnallisesti suhteutettuna Keski-Suomen kuntien sosiaalipäivystystilanne oli hyvä kokeiluvuoden aikana. Maakunnan kuntien alueella pystyttiin vastaamaan kattavan, lainmukaisen sosiaalipäivystysjärjestelmän avulla alueen asukkaiden avun ja tuen tarpeeseen niissä sosiaalisissa hätätilanteissa, joissa sosiaalipäivystäjiin otettiin yhteyttä. Maakunnan kuntien asukkaiden sosiaalisissa hätätilanteissa saama palvelu parantui ylikunnallisen sosiaalipäivystysjärjestelmän toiminnan myötä.

Kuvio 1: Maakunnan sosiaalipäivystysjärjestelmä

Ylikunnallisessa sosiaalipäivystysjärjestelmässä asiakasprosessi (Kuvio 2, s. 21) voidaan jakaa asiakastilanteen tunnistamiseen, sosiaalipäivystyksen asiakkuuteen sekä muihin palveluihin siirtymiseen.

Sosiaalipäivystystehtävien tunnistamisvaiheessa keskeinen rooli on Hätäkeskuksella. Hätäkeskus toimii viranomaisten yhteisenä viestikeskuksena ja kukin viranomainen ohjeistaa sitä oman toimialansa tehtäviin liittyvien asioiden hoidossa. Hätäkeskuksen ohella asiakastilanteen tunnistamisvaiheen osallisia ovat pääasiassa mm. Poliisi, terveydenhuolto, pelastuslaitos sekä muut viranomaistoimijat.

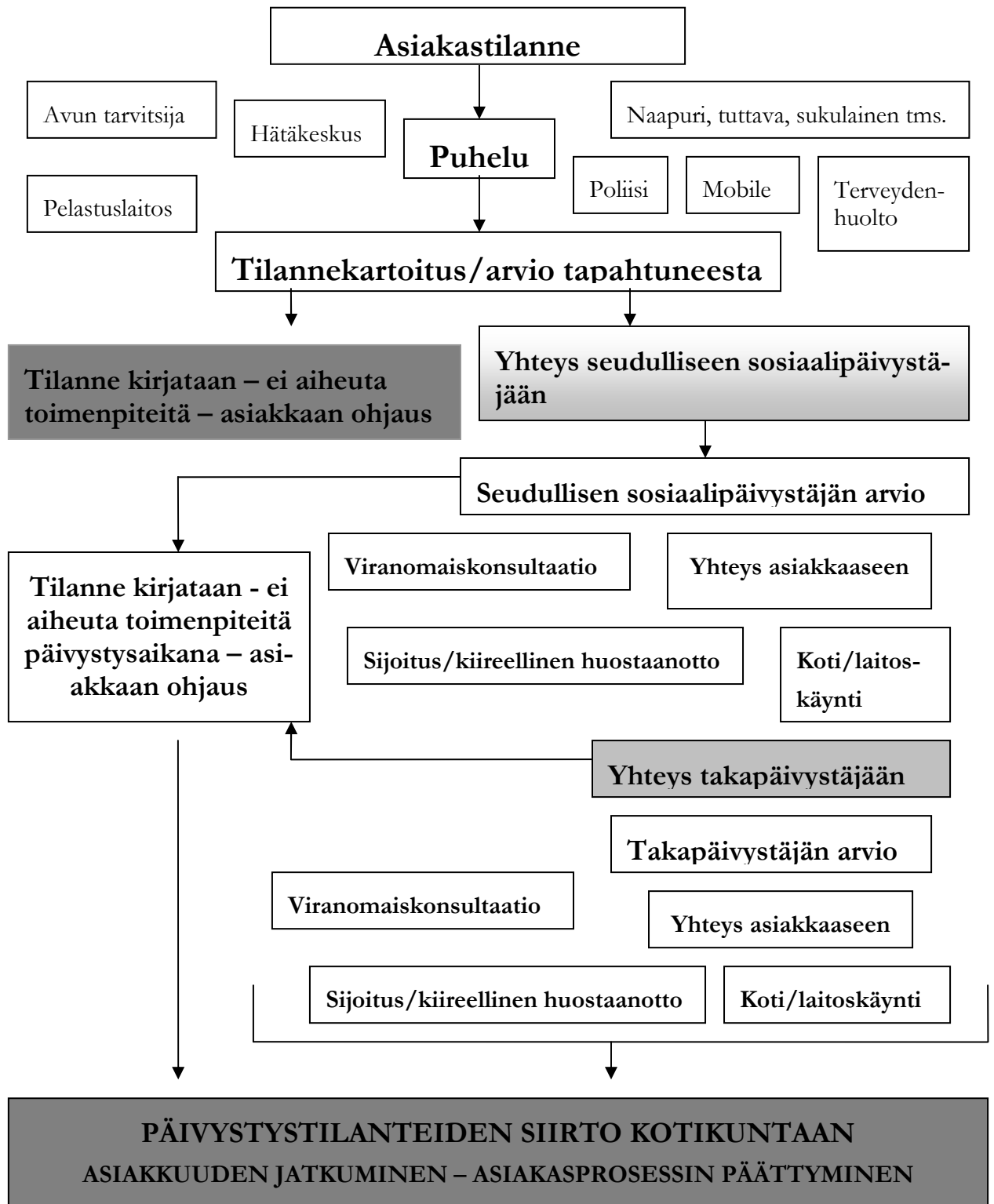
Kokeilun aikana edellä olevien tahojen yhteydenottojen lisäksi Kriisikeskus Mobilen ja Konneveden kunnan osalta myös suorat asiakasyhteydenotot tuottivat sosiaalipäivystysasiakkuuksien arviointia. Arviointivaiheessa keskityttiin asiakastilanteen kiireellisyyden arviointiin sekä sosiaalityön tarpeen arviointiin. Mikäli asiakastilanne edellytti sosiaalipäivystyksen jatkoarviointia: viranomaistaho tai asiakas itse otti yhteyttä sosiaalipäivystykseen, johon asiakastilanteen hoitamisen päävastuu siirtyi. Sosiaalipäivystäjä antoi asiakkaalle ohjausta ja neuvontaa sekä teki tilanteen vaatimat mahdolliset jatko-

toimenpiteet ja huolehti asiakkaan jatko-ohjauksesta. Sosiaalipäivystäjät olivat myös muiden viranomaisten käytettävissä konsultaatiota vaativissa tilanteissa.

Maakunnan sosiaalipäivystysjärjestelmä toimi seuduittain suhteellisen joustavasti interventioiden tekemisessä joko puhelimitse tai päivystäjien kotikäyntien muodossa. Asiakkaan tai asiakkaiden siirtyminen sosiaalipäivystyksestä eteenpäin suuntautui lähinnä virka-aikaisten sosiaalipalveluiden piiriin sekä osittain myös toisiin päivystysaikaisiin palveluihin. Osa päivystysasiakkaista siirtyi väliaikaiseen sijoituspaikkaan kiireellisen huostaanoton, avo-
huollon sijoituksen, turvakoti- tai tilapäismajoituksen perusteella. Päivystyksen osalta sosiaalipäivystystehtävät päättyivät aina virka-aikana asiakastilanteiden raportointiin ja asiakastilanteiden siirtoon asiakkaiden kotikuntiin joko etupäivystäjän tai takapäivystäjän toimesta.

Sosiaalitoimistojen aukioloaikoina kiireelliset sosiaaliset hätätilanteet hoidettiin edelleen kuntalaisen oman alueen tai kunnan sosiaalitoimistossa.

Kuvio 2. Sosiaalipäivystyksen asiakasprosessi

8 TILASTOT

Maakunnan sosiaalipäivystysjärjestelmän sosiaalipäivystyksissä tehty konkreettinen työ painottui tarkastelujakson 1.1.–31.10.2007 aikana pääasiassa akuuttiin lastensuojelutyöhön, johon kuuluivat lastensuojelun välittömän tarpeen arviointi ja lastensuojelulain mukaiset kiireelliset huostaanotot sekä sijoitukset.

Mobile-kuntien etupäivystykseen tuli tarkastelujakson aikana yhteensä 339 yhteydenottoa ja muihin seudullisiin sosiaalipäivystyksiin 76 yhteydenottoa. Maakunnan sosiaalipäivystyksen takapäivystyksiin otettiin yhteyttä Mobile-kuntien alueella 362 kertaa ja Jämsän seudulla 29 kertaa. Yhteydenottotahoina olivat pääasiassa Poliisi, Hätäkeskus ja lastensuojelulaitokset. Mobile-kuntien alueella myös suorista asiakasyhteydenotoista suodattui sosiaalipäivystystehtäviä.

Yhteydenottoajankohtana painottui klo 16.00–24.00 välinen aika. Sosiaalipäivystyksien aktiivisyys keskittyi viikonvaihteisiin. Sosiaalipäivystystilanteissa oli osallisina tarkastelujakson aikana yhteensä lähes 1000 asiakasta.

Sosiaalipäivystystyö kohdentui n. 75 prosenttisesti puhelinauttamiseen, mutta myös koti- ja laitospöytätyöt muodostivat tärkeän osan sosiaalipäivystystyöstä. Yhteydenottojen taustalla oli lähes 80 prosenttisesti lasten vanhempien, huoltajien tai lasten oma päihdekäyttö. Kiireellisiä huostaanottoja tehtiin tarkastelujakson aikana yhteensä 34 ja avohuollon sijoituksia 18. Edellisten lisäksi päivystäjät järjestivät tilapäismajoitusta 27 tilanteessa.

Kokeiluvuoden aikana konkreettiset sosiaalipäivystystilanteet keskittyivät Mobile-kuntien alueella liki 75 prosenttisesti Jyväskylään ja Jyväskylän maalaiskuntaan - päivystysalueen maantieteellinen laajuus ei juuri hankaloittanut konkreettisen päivystystyön toteuttamista. Päivystystilanteiden keskittymisen pääosin Jyväskylään edellytti maakunnan päivystäjiltä päivystysaikaisia käyntejä Jyväskylässä. Seudullisten renkaiden osalta sosiaalipäivystystilanteet keskittyivät pääasiassa Saarijärven, Jämsän ja Jämsänkosken kuntiin.

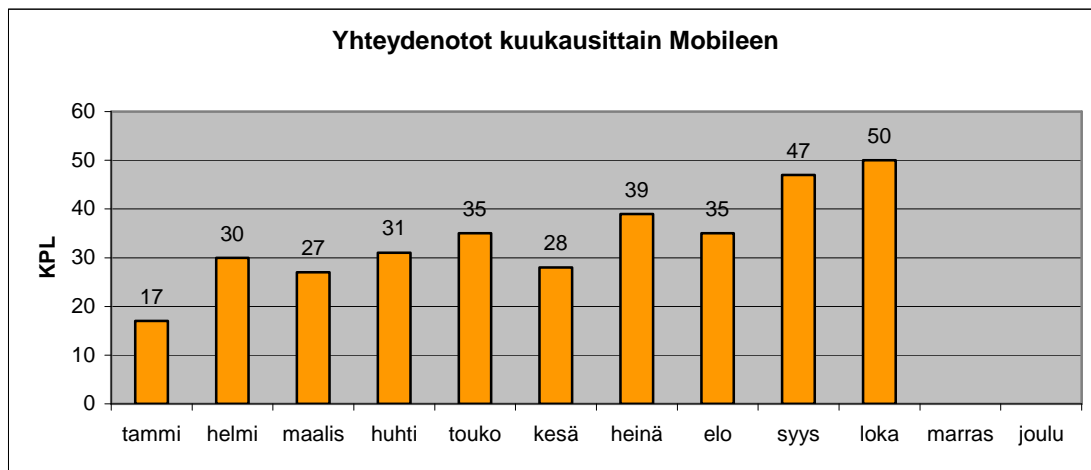
Tarkemmat tilastotiedot päivystysrenkain käyvät ilmi seuraavista tilastoista.

8.1 Mobile-kuntien sosiaalipäivystystapahtumat 1.1.–31.10.2007

8.1.1 Mobile-kuntien etupäivystys

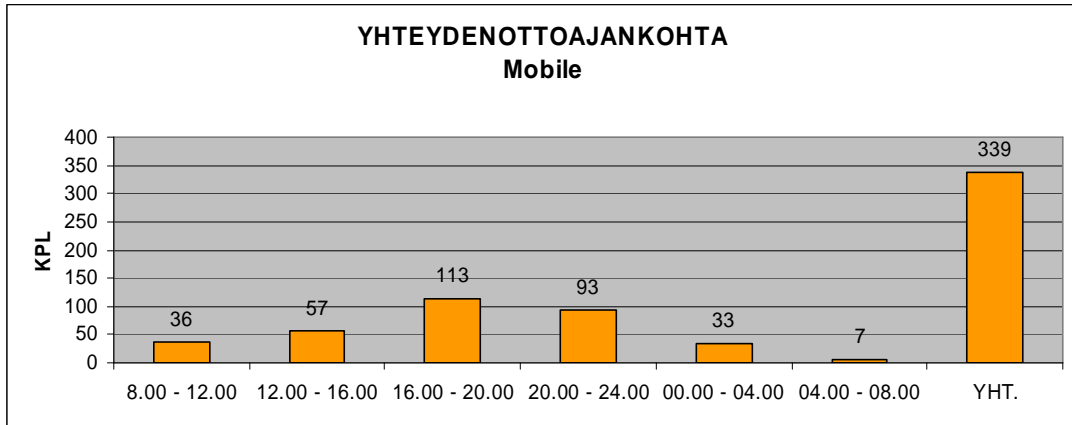
Tarkastelujaksolla 1.1.–31.10.2007 viidentoista (15) Mobile-kunnan alueella on tilastoitu Kriisikeskus Mobileen ensisijaisesti kohdistuneita sosiaalipäivystysyhteydenottoja yhteensä 339 kappaletta. Yhteydenottojen määrät viikkoa kohden vaihtelivat yhdestä seitsemääntoista. Keskimäärin Kriisikeskus Mobileen tuli tarkastelujakson aikana 7,7 sosiaalipäivystysyhteydenottoa viikossa. Taulukosta 1 käy esiin yhteydenottojen jakaantuminen kuukausitasolle. Erityisesti syys- ja lokakuu olivat tarkasteluaikana sosiaalipäivystyksen näkökulmasta työllistävimmät kuukaudet.

Taulukko 1. Yhteydenottojen määrä kuukausittain

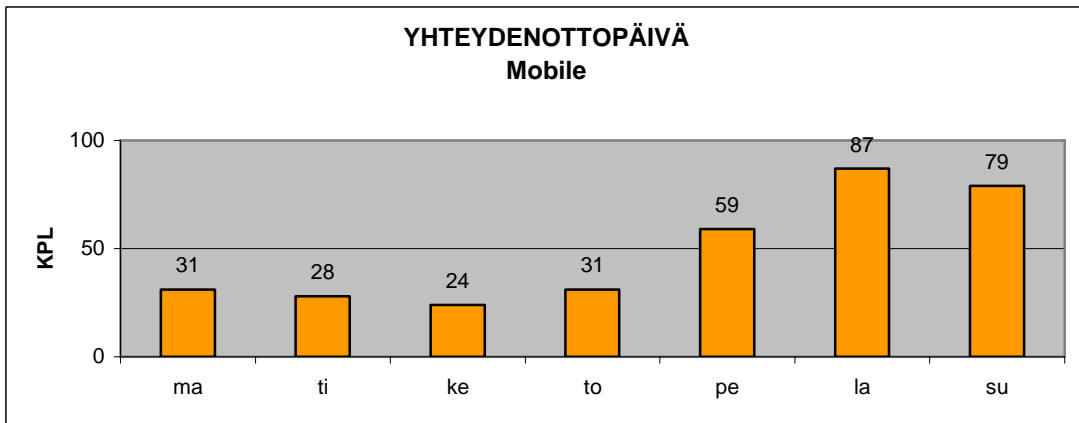
Yhteydenottoajankohtana (Taulukko 2, s. 24) painottui kello 16.00–24.00 välinen aika, johon keskittyi 61 prosenttia sosiaalipäivystysyhteydenotoista. Kello 00.00–8.00 välisenä aikana yhteydenotoista tuli 12 prosenttia. Kello 8.00–16.00 aikana 27 prosenttia – aikavälin yhteydenotot pääasiassa keskittyivät viikonvaihteisiin. Virka-aikaisia näistä klo 8.00–16.00 välisistä yhteydenotoista oli 3 prosenttia (10 yhteydenottoa).

Taulukko 2. Yhteydenottojen määrä vuorokaudenajan mukaan

Sosiaalipäivystystilanteiden tapahtumapäivät (Taulukko 3) keskittyivät 66 prosenttisesti viikonvaihteisiin perjantai-, lauantai- ja sunnuntaipäiville.

Taulukko 3. Yhteydenottomäärät viikonpäivittäin

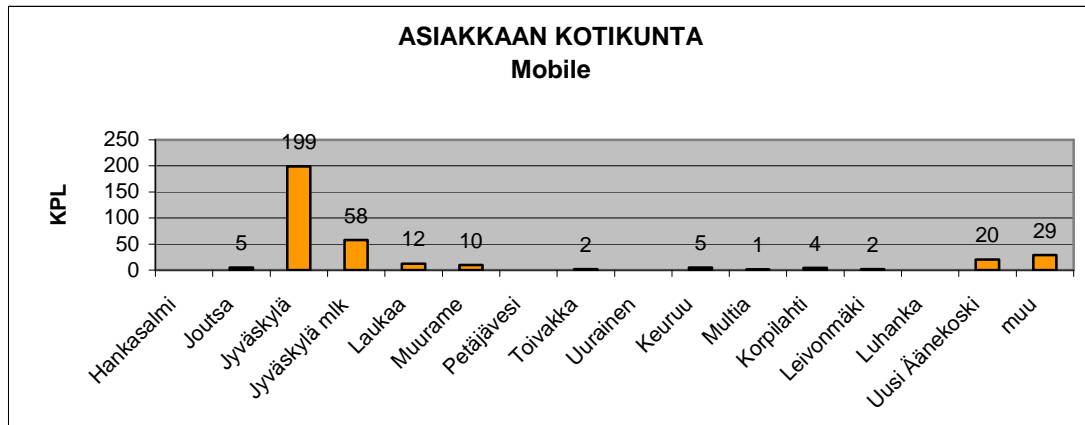
Eniten viranomaisyhteydenottoja ko. aikana tuli Poliisilta 83 kpl, Hätäkeskukselta 45 kpl, lastensuojeluyksiköistä 40 kpl, terveydenhuollosta 14 kpl, pelastuslaitokselta 3 kpl ja sosiaalityön ennakoilmoituksia oli tarkasteluajana 10 kpl. Kriisikeskus Mobilen suorista asiakasyhteydenotoista suodattui 118 eri tilanteesta sosiaalipäivystystilanteita. On hyvin todennäköistä, että Mobileen suoraan ohjautuneissa asiakasyhteydenotoissa asiakkaat ovat olleet tietoisia Mobilen ympärivuorokauden aukioloajoista ja Mobilen toiminnan luonteesta kriisikeskuksena sekä osittain myös sosiaalipäivystyksen yhteydenottotahona. Suorien asiakasyhteydenottojen määrä on lisääntynyt koikeilun aikana, sillä toukokuun väliraportissa vastaava lukumäärä oli vain 20 kpl. Suorien asiakasyhteydenottojen määrä tulee tulevaisuudessa edelleen nousemaan, kun sosiaalipäivystyksen tunnettuus kasvaa.

Kunnittainen asiakastilanteiden jako käy ilmi seuraavasta taulukosta (Taulukko 4). Sosiaalipäivystyksen suurimpia käyttäjäkuntia olivat tarkastelujakson aikana Jyväskylä (57,35 %), Jyväskylän maalaiskunta (16,71 %) sekä Ää-

nekoski (5,76 %). Muiden kuin Mobile-kuntalaisten osuus oli myös merkittävä, koska 8,36 % sosiaalipäivystystilanteissa osallisina olleiden asiakkaiden kotikunta oli joku muu kuin Mobilen palveluiden piirin kuulunut kunta.

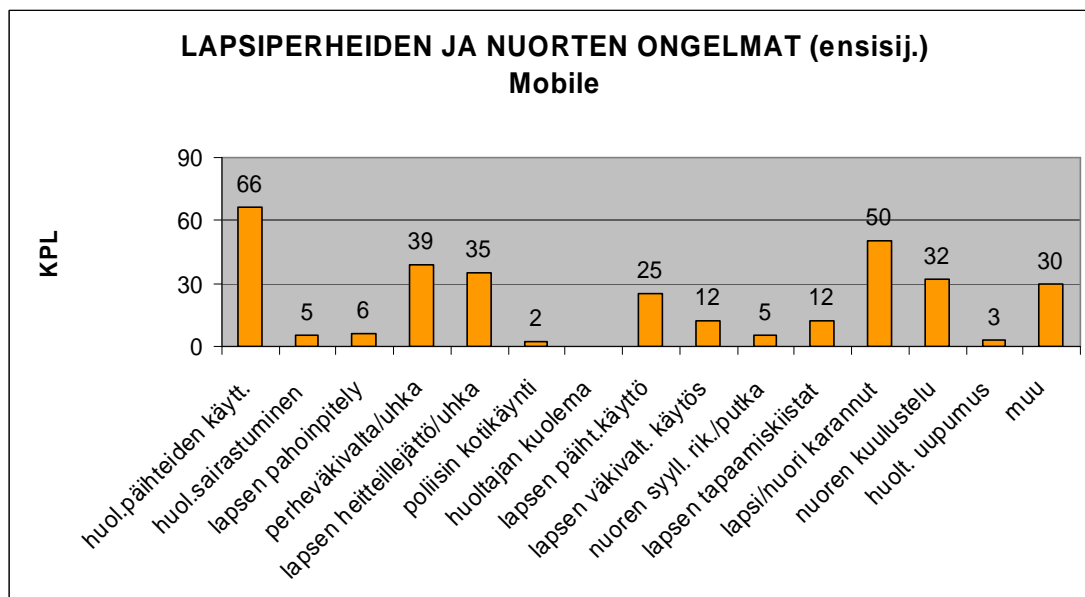
Tarkastelujakson aikana ei sosiaalipäivystykseen tullut lainkaan yhteydenottoja Hankasalmen, Petäjäveden, Luhangan eikä Uuraisten kuntien asukkailta.

Taulukko 4. Sosiaalipäivystystilanteet kunnittain

Mobile-kuntien sosiaalipäivystyksen asiakastilanteissa osallisia oli yhteensä 729 henkilöä. Lähes poikkeuksetta asiakastilanteissa oli yhteydenoton taustalla lastensuojeluhuoli. Ensimmäisiksi lapsiperheiden yhteydenottosyiksi (Taulukko 5) tilastoitiin pääasiassa vanhempien päihteiden käyttö (66 kpl), lapsi/nuori karannut (50 kpl, jotka jakaantuivat: 33 kpl lastensuojelulaitoksesta, 16 kpl kotoa ja 1 kpl sairaala), perheväkivalta tai sen uhka (39 kpl), lapsen heitteillejätto tai sen uhka (35 kpl) sekä nuoren kuulustelut (32 kpl) sekä nuoren päihteiden käyttö (25 kpl).

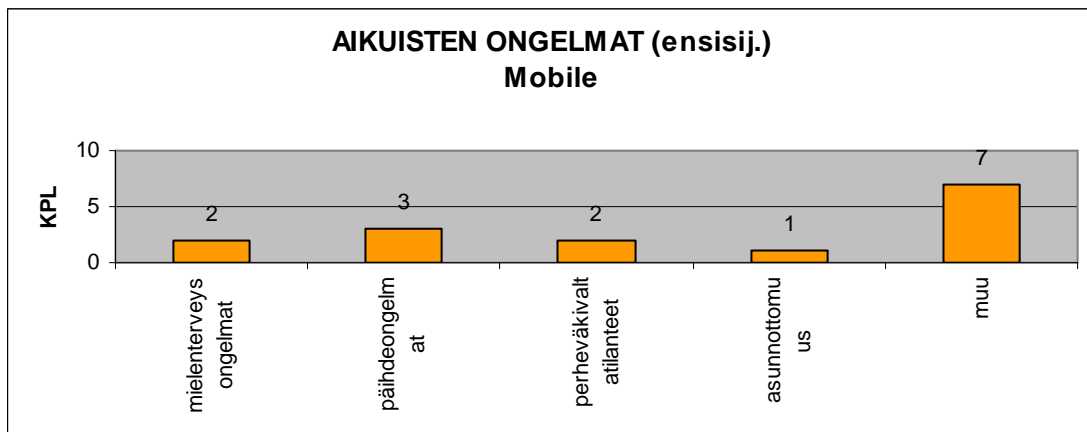
Taulukko 5. Sosiaalipäivystystilanteiden ensisijaiset syyt

Vanhempien päihteiden käyttö ja perheväkivalta tai sen uhka sekä nuorten oma päihdekäyttö olivat koko päivystyskokeilun ajan huolestuttavan useassa yhteydenotossa ensisijaisena syynä. Tilastoista on luettavissa myös, että toissijaisesti edm. olivat syynä yhteensä 51 tilanteessa. Päihteet olivat lisäksi toissijaisena syynä lähes poikkeuksetta mm. lapsen heitteillejättötilanteissa ja lapsien tapaamiskiistoissa. Taulukosta 6 käy ilmi, että ensisijaiset aikuisten ongelmat tilanteissa, joihin ei liity lapsia painottuivat päihde- ja mielenterveysongelmiin sekä muuna syynä olivat olleet omaisen itsemurhauhka ja huoli ikääntyneistä kotona asuvista vanhuksista.

Sosiaalipäivystyksen konkreettinen toiminta keskittyi lastensuojeluun, sillä vain neljä prosenttia kaikista Mobilen tulleista sosiaalipäivystysyhteydenotoista oli tilanteita, joihin ei liittynyt lastensuojelullista huolta. Aikuisten sosiaalisia hätätilanteita ei kuitenkaan rajattu sosiaalipäivystyksen ulkopuolelle.

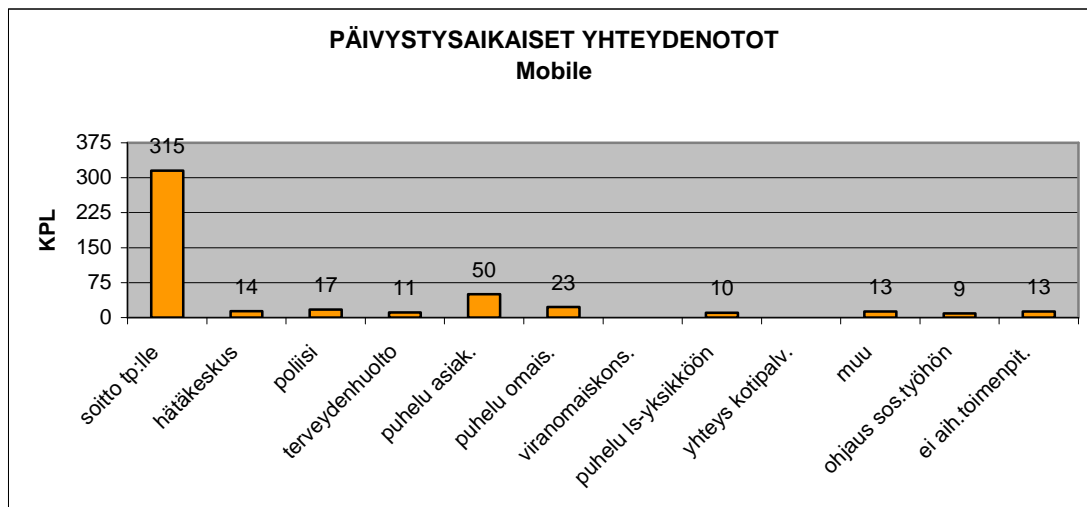
Taulukko 6. Aikuisten ongelmat

Maakunnallisiin takapäivystäjiin oltiin tarkastelujakson aikana Mobilen tapahtumalomakkeiden perusteella yhteydessä 315 kertaa. Mobilen työntekijöiden tilastoimat päivystysaikaiset yhteydenotot ovat Taulukossa 7.

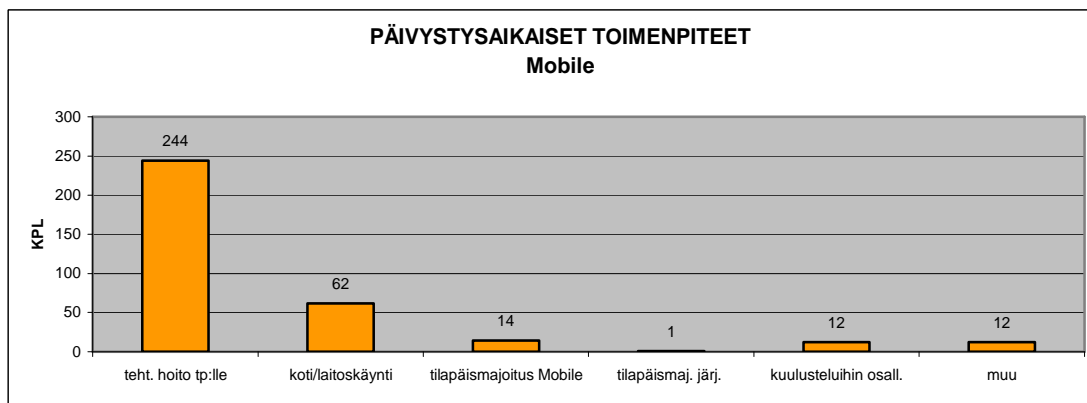
Sosiaalipäivystys aiheutti tarkastelujakson aikana Mobilesta 475 erilaista yhteydenottoa, joista 315 kohdentui takapäivystäjälle. Asiakkaaseen oli otettu yhteyttä 50 kertaa, omaiseen 23 kertaa, Poliisiin 17 kertaa, Hätäkeskukseen 14 ja 11 kertaa terveydenhuoltoon. Lisäksi yhteyttä oli otettu lastensuojeluyksikköihin. Vain 13 kertaa eli vajaa neljä prosenttia kokonaisyhteydenottojen määrästä ei aiheuttanut jatkotoimenpiteitä virka-ajan ulkopuolella.

Taulukko 7. Mobilen päivystysaikaiset yhteydenotot

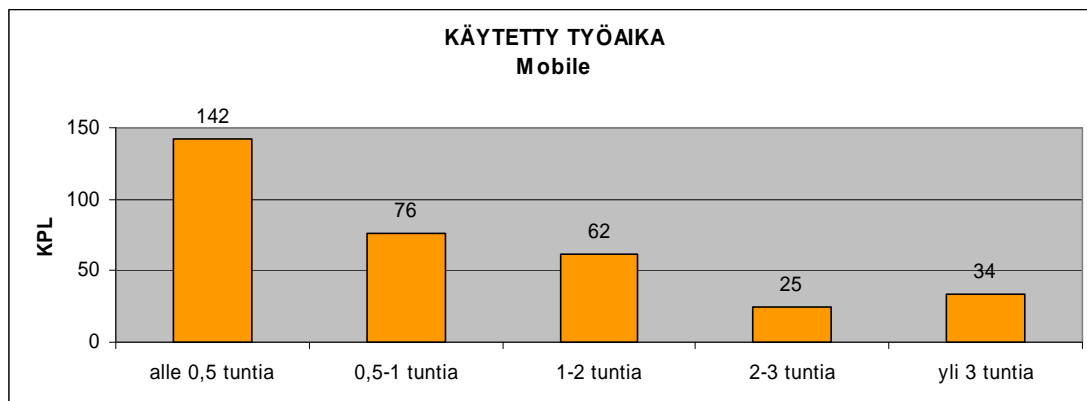
Mobilesta sosiaalipäivystystehtävän päävastuu siirtyi takapäivystäjälle 244 asiakastilanteessa. Mobilesta tehtiin 62 koti- ja laitoskäyntiä sosiaalipäivystykseen liittyen, näistä 50 tilanteessa kriisipäivystäjä oli ollut takapäivystäjän kanssa yhdessä koti- tai laitoskäynnillä. Lisäksi neljässätöista asiakastilanteessa majoitettiin asiakas/asiakkaita Mobilen tiloissa, näistä kymmenessä tilanteessa turvattiin tilannetta perheväkivallan tai sen uhan vuoksi. Mobilesta osallistuttiin kuulusteluihin 12 kertaa. Muihin toimenpiteisiin tilastoitiin mm. asiakkaiden sovittuja tapaamisia Mobilessa (Taulukko 8).

Taulukko 8. Mobilen päivystysaikaiset toimenpiteet

Mobilen tilastojen mukaan kriisityöntekijöiden työaika (Taulukko 9) kului 42 prosentisesta alle puoli tuntia sosiaalipäivystystilanteiden selvittämiseen tai siirtämiseen takapäivystäjille. Puolesta tunnista kahteen tuntiin kului 41 prosentissa tilanteissa. Kahdesta tunnista yli kolmeen tuntiin vie 17 prosenttia tilanteista.

Taulukko 9. Sosiaalipäivystystehtäviin käytetty työaika

Taulukosta 10 on nähtävissä, miten Mobilen työntekijöiden työaika jakautui kuntien kesken. Eri asiakastilanteissa on voinut olla monen kuntalaisia, joten asiakaskuntien määrä ei täsmää asiakastilanteiden lukumäärään. Kriisikeskus Mobilen fyysinen sijainti Jyväskylän keskustassa sekä ympärivuorokautinen aukiolo vaikuttanee muun kuntalaisten lukumäärään.

Taulukko 10. Työajan jakautuminen kunnittain

Asiakkaan kotikunta asiakastilanteittain:	alle 0,5 h	0,5-1 h	1-2 h	2-3 h	yli 3 h	Yhteensä:
Hankasalmi	-	-	-	-	-	-
Joutsa	3	1	-	-	1	5
Jyväskylä	86	45	37	12	18	198
Laukaa	3	3	3	-	3	12
Jyväskylän mlk	32	8	8	6	5	59
Muurame	5	1	1	2	1	10
Petäjävesi	-	-	-	-	-	-
Toivakka	1	1	-	-	-	2
Uurainen	-	-	-	-	-	-
Keuruu	1	2	2	-	-	5
Multia	-	1	-	-	-	1
Korpilahti	2	1	1	-	-	4
Leivonmäki	-	1	-	-	1	2
Luhanka	-	-	-	-	-	-
Äänekoski	5	9	3	2	1	20
muu	9	4	6	2	5	26
yht.	147	77	61	24	35	344

Pääosa Mobilessa tehdystä sosiaalipäivystystyöstä kohdistui Jyväskylän kaupungin asiakastilanteisiin. Seuraavaksi eniten Mobilen kriisityöntekijöiden työpanosta edellyttivät Jyväskylän maalaiskunnan, muun kuntalaisten sekä Äänekosken asiakastilanteet. Kaikista sosiaalipäivystystehtävistä 65 prosenttia edellytti alle tunnin työskentelyä. Tunnista kahteen tuntiin työaika vei

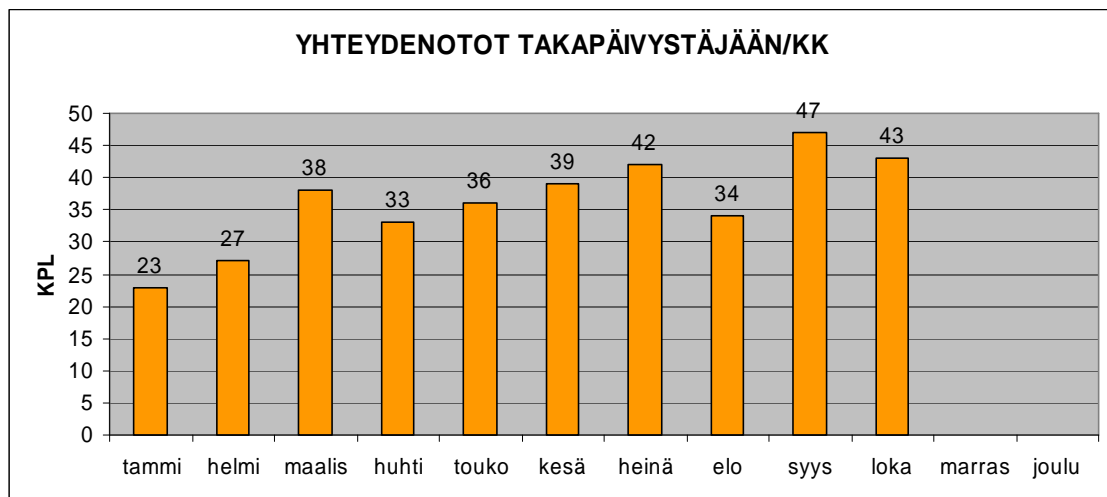
25 prosenttia tehtävistä, kahdesta kolmeen tuntiin seitsemän prosenttia ja yli kolme tuntia kymmenen prosenttia asiakastilanteista.

8.1.2 Maakunnallinen takapäivystys

Tarkastelujaksolla 1.1.–31.10 2007 viidentoista (15) Mobile-kunnan alueella on tilastoitu yhteydenottoja takapäivystäjälle yhteensä 362 kappaletta, joista 320 tilanteessa on ollut kyse eri asiakastilanteesta. Maakunnallisiin takapäivystäjiin on ollut Mobilen (322 yhteydenottokertaa) ohella yhteydessä suoraan lastensuojeluyksikköjen henkilöstö (13 kertaa), virka-aikaisen sosiaalitoimen sosiaaliohjaaja (8), seudullisen sosiaalipäivystysrenkaan päivystäjä (7), muu ilmoittaja (7), poliisi (3) sekä terveystieteiden edustaja (2). Takapäivystäjät vastasivat tarkastelujakson aikana 80 prosenttisesti yhteydenottojen taustalla olleista eri asiakastilanteista, sillä takapäivystäjien päävastuullisuus koski yhteensä 257 eri asiakastilannetta.

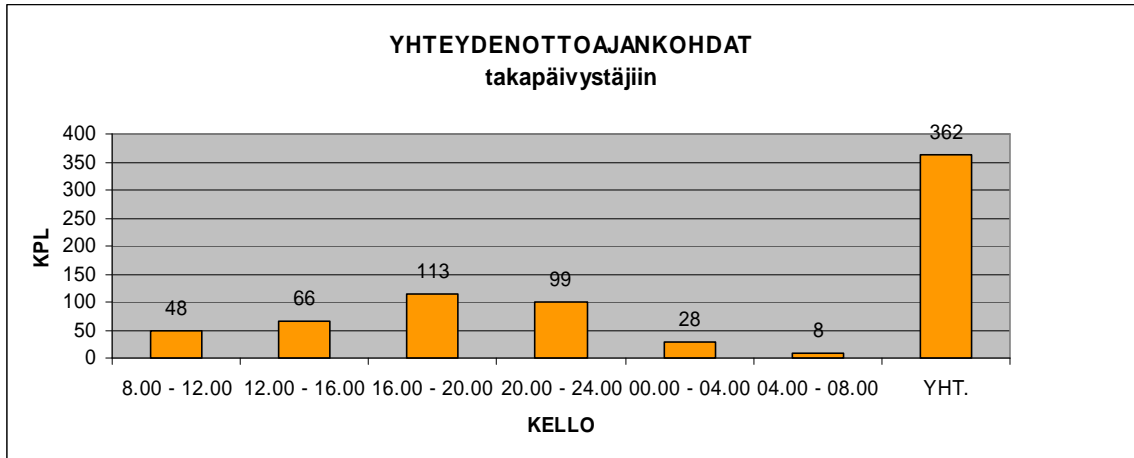
Sosiaalipäivystisyhteydenottojen määrät viikkoa kohden vaihtelivat yhdestä kuuteentoista. Keskimäärin takapäivystäjille tarkastelujakson aikana tuli 8,2 yhteydenottoa viikossa. Taulukosta 11 käy esiin yhteydenottojen jakaantuminen kuukausitasolle. Takapäivystyksen näkökulmasta syyskuu oli kuukausista työllistävien. Tammi- ja helmikuun yhteydenotoissa näkyy toiminnan käynnistymiseen liittyen kokeiluvuoden alhaisimmat yhteydenottoluvut.

Taulukko 11. Yhteydenotot takapäivystäjään kuukausitasolla

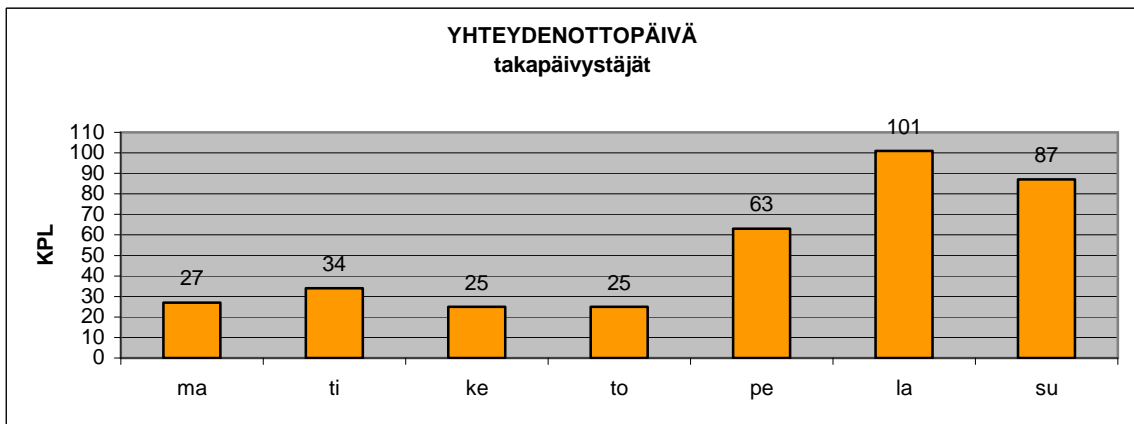
Takapäivystäjille kohdennetuista yhteydenotoista (Taulukko 12) keskittyi 58,5 prosenttisesti klo 16.00–24.00 väliseen aikaan. Kello 00.00–8.00 välisenä aikana tuli 10 prosenttia ja klo 8.00–16.00 aikana 31,5 prosenttia yhteydenotoista.

Taulukko 12. Yhteydenottoajankohdat

Sosiaalipäivystystilanteiden yhteydenottopäivät (Taulukko 13) keskittyivät viikonvaiheisiin 62 prosenttisesti. Yhteydenotot painottuivat pääasiassa perjantai-, lauantai- ja sunnuntaipäiville.

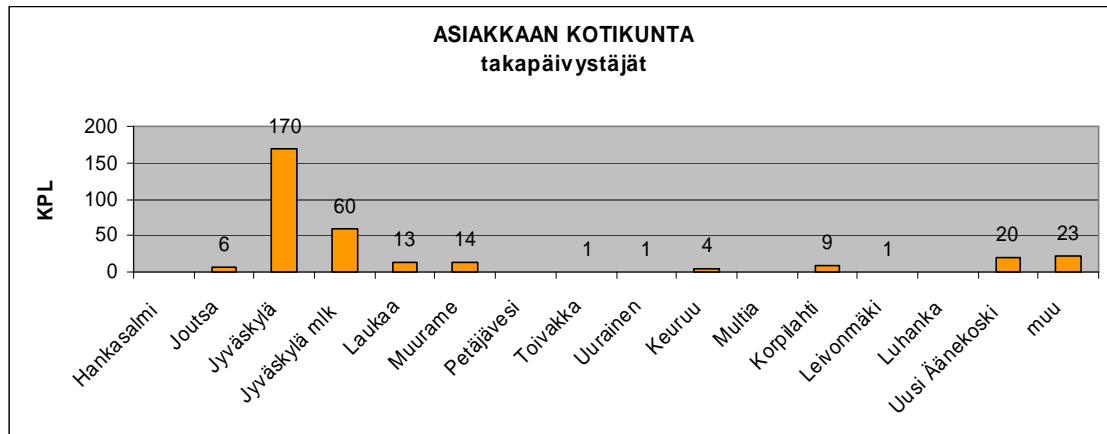
Taulukko 13. Yhteydenottopäivät takapäivystäjiin

Asiakkaiden kotikunnat päivystystilanteittain käyvät ilmi Taulukosta 14. Sosiaalipäivystyksen takapäivystyksen suurimpia käyttäjäkuntia olivat tarkastelujakson aikana Jyväskylä (52,8 %), Jyväskylän maalaiskunta (18,63 %) sekä Äänekoski (6,21 %). Muut kuin Mobile-kuntalaiset työllistivät takapäivystäjiä 7,14 prosenttisesti. Tarkastelujakson aikana ei takapäivystykseen tullut lainkaan yhteydenottoja Hankasalmen, Petäjäveden, Multian eikä Luhangan kuntien asukkaisiin liittyneistä sosiaalipäivystystilanteista.

Takapäivystyksen asiakkaista oli 70 prosentilla sosiaalitoimen asiakkuus olemassa jo ennen sosiaalipäivystystilannetta. Sosiaalitoimelle uusia asiakkaita oli 10 prosenttia. Sosiaalitoimen asiakkuudesta ole ollut tietoa tai asiakkuus ei tullut esiin 20 prosentissa tilanteista.

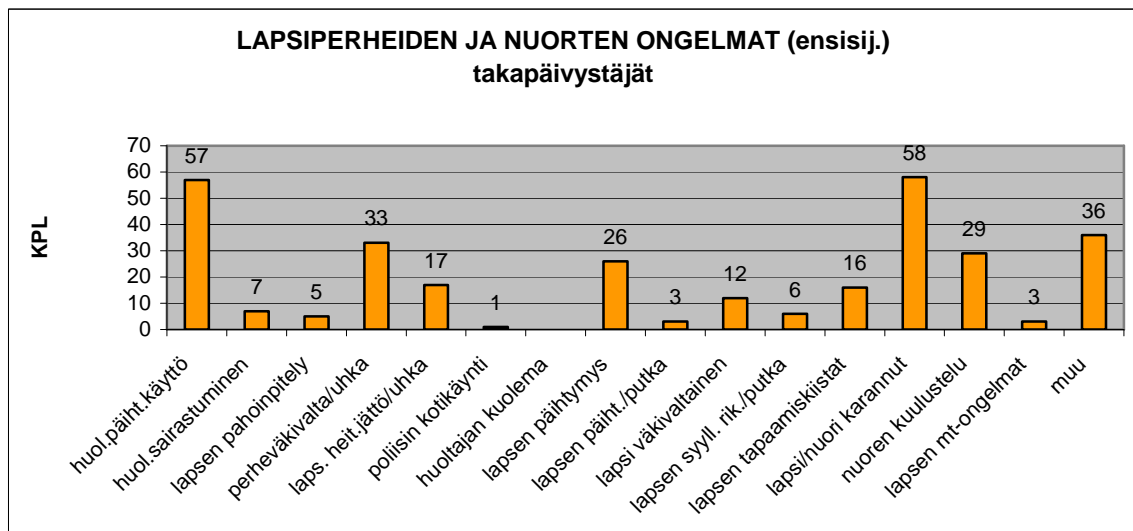
Taulukko 14. Sosiaalipäivystystilanteet kunnittain

Mobile-kuntien takapäivystyksen asiakastilanteissa oli osallisina tarkastelu-
jakson aikana yhteensä 685 henkilöä. Kuten Mobilen tilastojen pohjalta kävi
ilmi; lähes poikkeuksetta asiakastilanteissa oli lastensuojeluhuoli yhteyden-
oton taustalla. Vain 3,5 prosenttia kaikista takapäivystäjille tulleista yhtey-
denotoista oli ollut tilanteita, joihin ei liittynyt lastensuojelullista huolta.

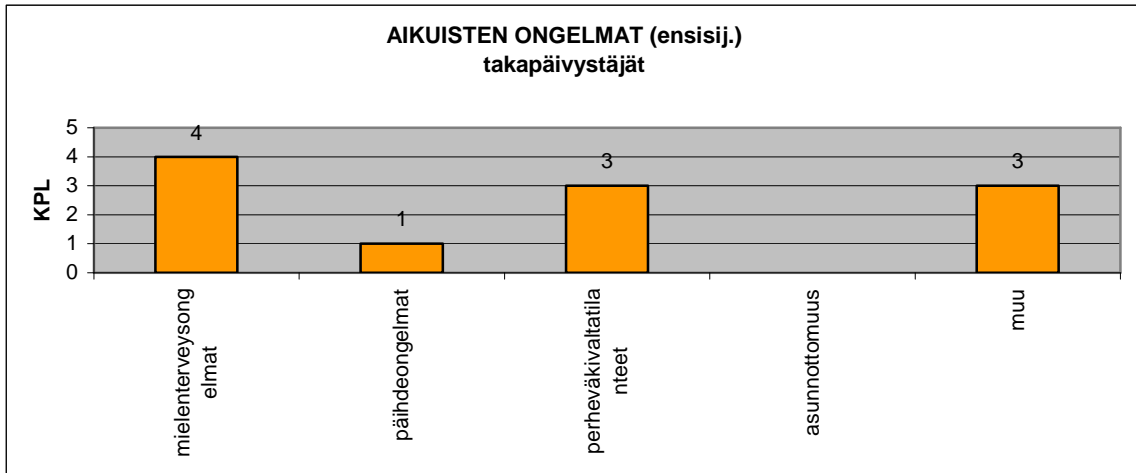
Ensisijaisista lapsiperheiden yhteydenottosyistä (Taulukko 15) tilastoitiin
pääasiassa lapsi/nuori karannut (58 kpl, jotka jakaantuvat: 41 kpl lastensuo-
jelulaitoksesta, 15 kpl kotoa ja 1 kpl sairaala), vanhempien päihteiden käyttö
(57 kpl), perheväkivalta tai sen uhka (33 kpl), lapsen heitteillejätto tai sen
uhka (17 kpl) sekä nuoren kuulustelut (29 kpl) sekä nuoren päihteiden käyt-
tö (26 kpl). Muihin syihin tilastoitui mm. vanhempien uupumus, avioerotil-
anne, huoli lapsen tilanteesta ja käyttäytymisestä, nuoren itsetuhoisen käy-
tös, nuoren turvattomuus, nuoren rajattomuus, nuoren raskaus, huoli per-
hetilanteesta, vanhemman itsemurhayritys sekä seksuaalirikosepäily.

Taulukko 15. Lapsiperheiden ja nuorten ongelmat

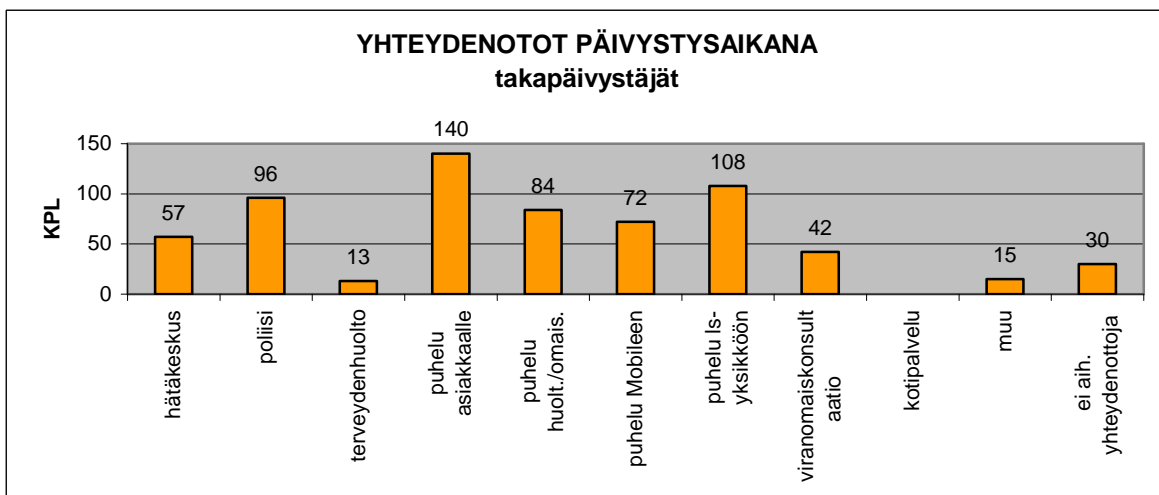
Taulukosta 16 käy ilmi, että ensisijaiset aikuisten ongelmat tilanteissa, joihin ei liittynyt lapsia painottuivat mielenterveysongelmiin ja perheväkivaltatilanteisiin. Muuna syynä olivat tulipalo, parisuhdeongelmat ja jaksamiseen liittyneet ongelmat.

Taulukko 16. Aikuisten ongelmat

Takapäivystäjät tilastoivat tehneensä päivystysaikana yhteensä 657 erilaista yhteydenottoa (Taulukko 17), joista 224 kohdentui asiakkaaseen tai huoltajaan tai omaiseen. Lastensuojeluyksikköön oltiin yhteydessä 108 kertaa, Poliisiin 96, Mobileen 72 sekä Häätäkeskukseen 57 kertaa. Poliisiyhteydenotoissa pyydettiin virka-apua 44 kertaa, joista virka-apua pyydettiin nuorten hatkatilanteissa 25 kertaa. Kotikäyntien turvaamiseen virka-apua pyydettiin 18 kertaa. Viranomaiskonsultaation kohteena olivat mm. Mobile (18 kertaa), Suomen eri sosiaalipäivystysyksiköt ja -renkaat (10 kertaa), terveyskeskuksen lääkärit (8 kertaa) ja lastensuojeluyksiköt (5 kertaa) sekä palo- ja pelastustoimi.

Taulukko 17. Takapäivystäjien päivystysaikaiset yhteydenotot

Takapäivystäjien yhteydenottojen perusteella on todettavissa, että heidän tekemänsä päivystystyö painottui tarkastelujaksolla puhelintyöskentelyyn noin 71 prosenttisesti. Liikkeellelähtöjä sosiaalipäivystisyhteydenottojen pohjalta tapahtui noin 35 prosentissa eri tilanteista. Takapäivystäjille tulleet päivystystehtävät vajaa kymmenen prosenttia ei aiheuttanut päivystysaikaisia toimenpiteitä – osittain näissä tehtävissä takapäivystäjillä säilyi tiedottamisvastuu virka-aikaiseen sosiaalityöhön.

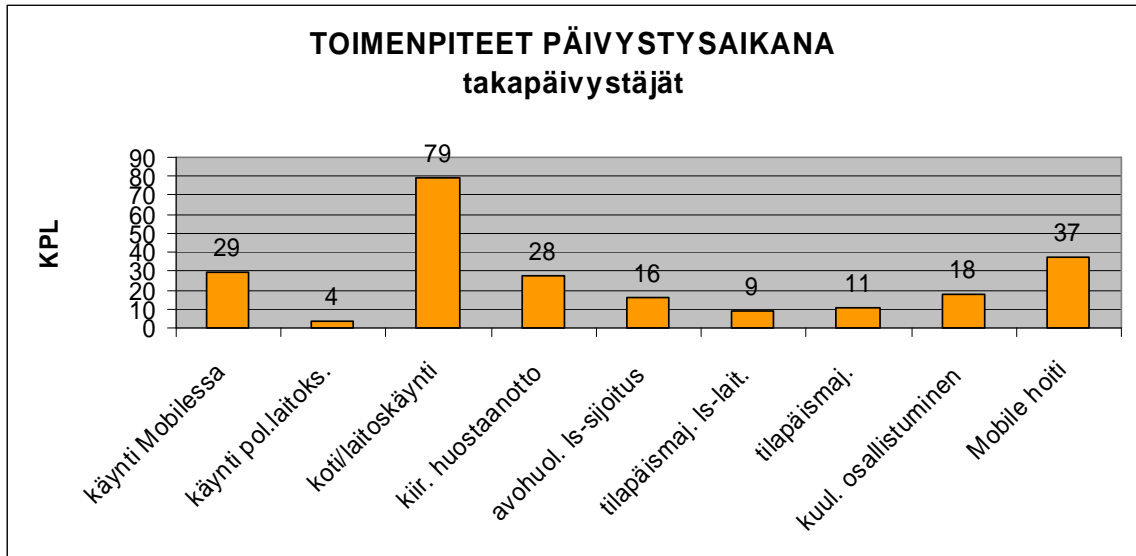
Päivystysaikaisista tilanteista akuutteja tilanteita oli 73 prosenttia, ei kiireellisiä 19 prosenttia ja 7,5 prosentissa tilanteista ei osattu sanoa tai ei tilastoitu mitään ko. kohtaan.

Taulukosta 18 käy ilmi takapäivystäjien päivystysaikaiset toimenpiteet sosiaalipäivystystehtäviin liittyen. Tarkastelujaksolla takapäivystäjät tekivät 79 koti- tai laitospäivystystä. Kotikäynneistä 26 kappaletta tehtiin Jyväskylän alueella, 12 maalaiskunnan, kaksi Äänekosken, kaksi Laukaan, kaksi Joutsan sekä yksi Muuramen kunnan alueella. Laitospäivystystä kohdistui mm. poliisilaitokselle, terveyskeskuksiin, päiväkoteihin, lastensuojeluyksiköihin ja keskussairaalaan. Takapäivystäjät tilastoivat 29 käyntiä Mobilessa; näistä käynneistä 19 liittyi asiakkaiden tapaamiseen Mobilen tiloissa päivystysaikana.

Kiireellinen huostaanotto päivystystilanteissa tehtiin 28 kertaa Mobilekuntien alueella. Kiireellinen huostaanotto tehtiin 9 kertaa Jyväskylän asiakastilanteissa, 8 kertaa maalaiskunnan, neljä kertaa Äänekosken ja kerran Laukaan, Muuramen sekä Korpilahden kuntien asiakastilanteissa. Muun kuntalaisiin kiireellinen huostaanotto kohdistui neljä kertaa – asiakkaiden kotikuntina kerran Pihtipudas ja Mikkeli sekä kahdessa eri tilanteessa kotimaana Romania.

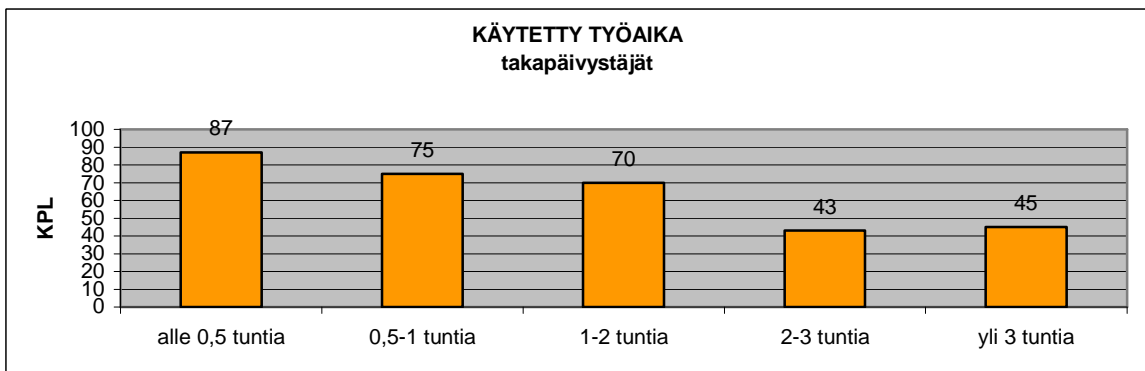
Avohuollon sijoituksen takapäivystäjät tekivät tarkastelujakson aikana 16 kertaa sekä järjestivät 20 kertaa tilapäismajoituksen lastensuojeluyksikköön tai muihin tiloihin. Turvakotisijoituksia tilapäismajoituksen järjestämistilanteista oli seitsemän.

Taulukko 18. Takapäivystäjien toimenpiteet päivystysaikana

Takapäivystäjien mukaan työaika (Taulukko 19) kului 27 prosenttisesti alle puoli tuntia sosiaalipäivystystilanteiden selvittämiseen tai tietojen vastaanottoon. Puolesta tunnista kahteen tuntiin kului 45 prosentissa tilanteissa. Kahdesta tunnista yli kolmeen tuntiin vie 27 prosenttia tilanteista. Aktiiviyötä yli tunnin vei kaikista takapäivystäjien tilanteista noin 50 prosenttia tilanteista – Mobilen työntekijöillä vastaava luku oli 35 prosenttia. Prosenttilukujen erosta on nähtävissä, että Mobilessa etupäivystystyö painottui tilanteiden alkuselvittelyyn ja takapäivystystyössä painottuu asioiden jatkoselvittely sekä toimenpiteiden osuus.

Taulukko 19. Sosiaalipäivystystehtäviin käytetty työaika

Taulukosta 20 on nähtävissä maakunnallisten takapäivystäjien työajan jakaantuminen kuntatasolla asiakastilanteittain. Pääosa takapäivystäjien tekemästä työstä kohdistui Jyväskylän kaupungin asiakastilanteisiin, joista 54 prosenttia tilanteista vaati alle tunnin aktiiviyötä, 33,5 prosentissa tilanteista vei aktiiviyötä tunnista kahteen tuntiin ja yli kolme tuntia aktiiviyötä edellytti 12 prosenttia asiakastilanteista. Seuraavaksi eniten työpanosta edellyttivät Jyväskylän maalaiskunnan, muun kuntalaisten sekä Äänekosken asiakastilanteet. Jyväskylän maalaiskunnan asiakastilanteista alle tunnin aktiiviyötä

vie 50 prosenttia, tunnista kahteen 27 prosenttia ja yli kolme tuntia aktiiviyötä kului 23 prosentissa kunnan asiakastilanteista. Äänekosken asiakastilanteista alle tunnin aktiiviyöosuudesta vei 30 prosenttia tilanteista ja tunnista kahteen 55 prosenttia – aktiiviyötä yli kolme tuntia vaati 15 prosenttia kunnan asiakastilanteista. Aktiiviyön osuus muun kuntalaisten kohdalla painottui hieman yli 50 prosenttisesti tunnista kolmeen tuntiin aktiiviyötä.

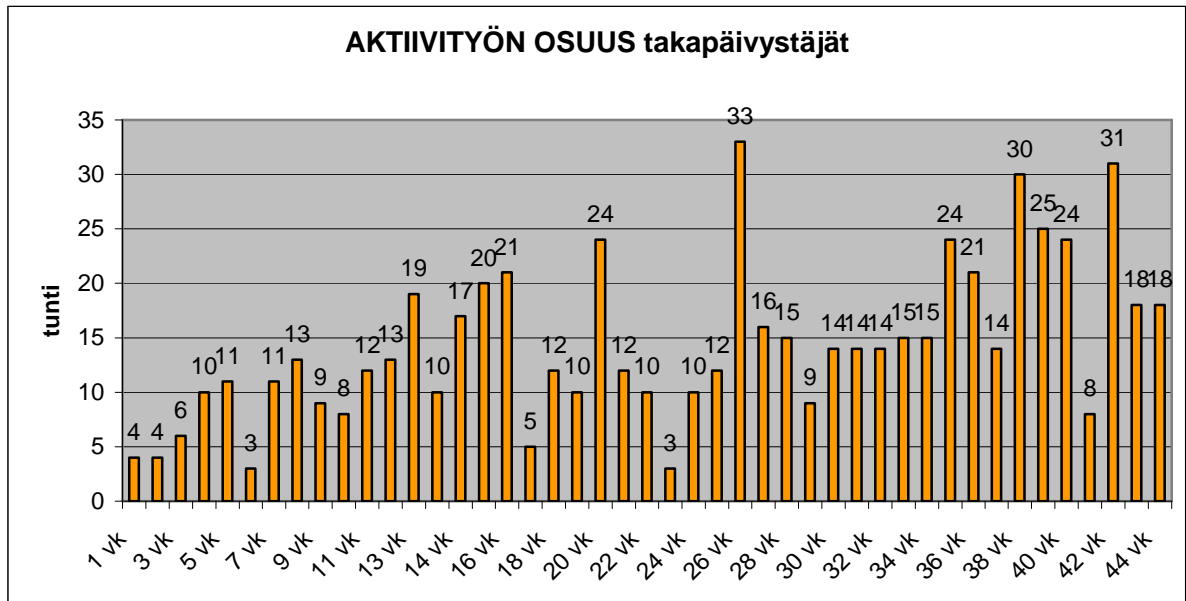
Taulukko 20. Työajan jakaantuminen kunnittain

Asiakkaan kotikunta asiakastilanteittain:	alle 0,5 h	0,5-1 h	1-2 h	2-3 h	yli 3 h	Yhteensä:
Hankasalmi	-	-	-	-	-	-
Joutsa	-	1	3	1	1	6
Jyväskylä	53	39	33	24	21	170
Jyväskylä mlk	12	18	8	8	14	60
Laukaa	4	3	1	3	2	13
Muurame	4	4	5	1	-	14
Petäjävesi	-	-	-	-	-	-
Toivakka	-	-	1	-	-	1
Uurainen	1	-	-	-	-	1
Keuruu	1	-	3	-	-	4
Multia	-	-	-	-	-	-
Korpilahti	2	4	1	1	1	9
Leivonmäki	-	-	1	-	-	1
Luhanka	-	-	-	-	-	-
Äänekoski	2	4	7	4	3	20
muu	9	2	4	3	5	23
yht.	88	75	67	45	47	322

Aktiiviyötä (Taulukko 21) takapäivystäjille kertyi varallaolovuoroissa kolmesta tunnista 33 tuntiin viikossa. Keskimäärin viikoittainen aktiiviyöaika oli tarkastelujaksolla 14,7 tuntia. Kevään ja kesän 2006 aikana päivystysviikoissa oli enemmän viikkokohtaisia heilahteluita. Syksyn kuukausina aktiiviyön osuudessa oli nähtävissä usean viikon ajan aktiiviyön määrän tasaisuutta ja toisaalta myös aktiiviyö määrän kasvuakin.

Aktiiviyöjakaumaa oli mahdoton ennakoita viikkotasolla etukäteen. Päivystyskokeilun edetessä kävi ilmi, etteivät mm. juhlapyhät juurikaan lisänneet aktiiviyön määrää. Eniten aktiiviyötä tehtiin viikonloppujen aikana.

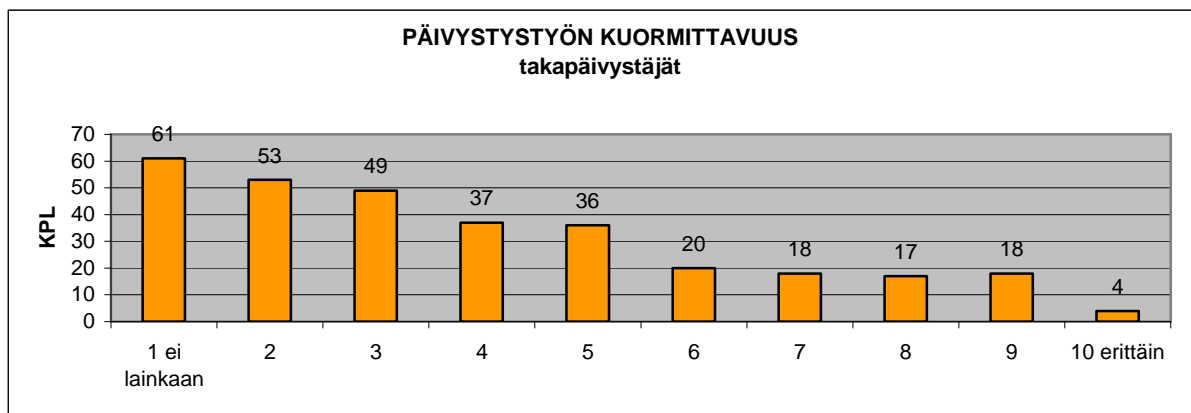
Taulukko 21. Aktiiviyön osuus viikkotasolla

Takapäivystäjät tilastoivat tarkastelujakson aikana päivystystyön kuormittavuutta (Taulukko 22) asteikolla 1 ei lainkaan kuormittavaa - 10 erittäin kuormittavaa. Päivystystyön kuormittavuus vähäiseksi tai hieman kuormittavaksi asteikolla 1-5 koettiin 74 prosenttisesti ja 5-10 asteikolla kuormittavaksi tai erittäin kuormittavaksi 26 prosenttisesti.

Osittain koettiin, että takapäivystystyö rajasi päivystysvuorossa olevan omaa ja perheen elämää enemmän kuin ennakkoon oli ajatellut. Takapäivystysvuorot aiheuttivat ennakoimattomuutensa vuoksi myös ristiriitaisia tunteita päivystystyötä kohtaan - koettiin, että paljon aktiiviyötä edellyttänyt päivystysvuoroviikko vaati erityisesti palautumisaikaa ja virka-aikaisen työn tasa-painottamista usean viikon ajan päivystystyön jälkeen.

Taulukko 22. Päivystystyön kuormittavuus

Takapäivystäjät tilastoivat edellä olevien asioiden lisäksi myös viranomaisyhteistyöhön ja palvelurakenteeseen liittyviä asioita. Pääasiassa viranomaisyhteistyö sujui hyvin ja joustavasti. Viranomaisyhteistyön ongelmiksi tilas-

toidut asiat johtuivat pääasiassa tiedonkulun puutteista, katkoksista tai erilaisista näkemyksistä asioiden hoitamisesta.

Hätäkeskusyhteistyön ongelmiin tilastoitui kymmenen eri tilannetta. Tilanteissa oli ollut puutteita henkilötietojen saannissa (5 kertaa), näkemysristiriitoja poliisin lähettämistä kotikäynnille (2), hätäkeskuspäivystäjien erilaiset näkemykset yhteistyöstä sekä vaikeus saada yhteys hätäkeskukseen ruuhkan vuoksi.

Poliisin kanssa yhteistyön tekemisen haasteita oli koettu yhdeksässä tilanteessa, joista kolme liittyi virka-apuun, neljä lyhyeen varoaikaan kuulusteluihin osallistumiseen liittyen ja yksi tilanne on tilastoitu, koska poliisipartio ei ole ollut tietoinen sosiaalipäivystyksestä. Muita puutteita oli ollut mm. ennakko-ohjeistuksen epäselvyys, virka-avun lähettämässä faksin toimintaan liittyvät seikat, etupäivystysrenkaan ammattitaito, ristiriitaiset näkemykset hoitavien tahojen välillä sekä aikaa vievät päivystysaikaiset puhelut.

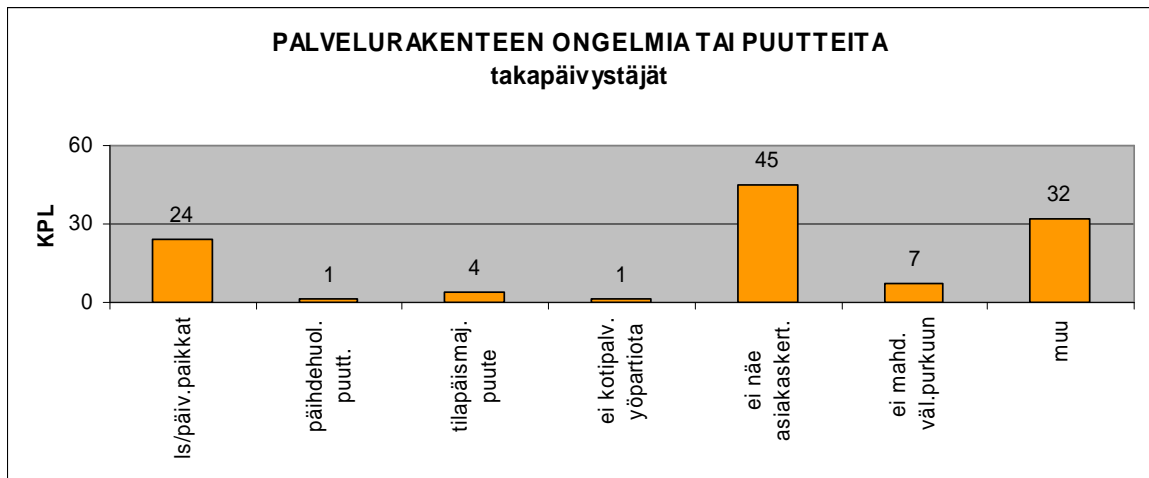
Palvelurakenteen puutteiksi (Taulukko 23) tilastoitiin 45 tilanteessa se, ettei näe asiakaskertomuksia päivystysaikana. Kesän 2006 aikana Mobile-kuntien alueella Jyväskylän ja Jyväskylän maalaiskunnan päivystäjien Effican käyttöoikeus paransi osaltaan asiakastiedostoihin pääsyä.

Lastensuojeluun tai lastensuojelupaikkojen osalta tilastoitui 24 eri tilannetta, joista mm. kahdeksassa tilanteessa olisi tarvittu erillistä turvakotipalvelua, kolmessa tiukkarajaista lastensuojelulaitosta ja neljässä tilanteessa ei lasta voitu sijoittaa ensisijaiseen lastensuojelulaitokseen.

Palvelurakenteen ongelmiksi tilastoituivat myös mm. virka-aikaisen työn kiire, eri työkäytännöt kuntien kesken, etupäivystyksen roolin selkeyttäminen, erillisen päivystysyksikön tarve (neljä kertaa), perhekuntoutuksen tarve, yösoittojen kuormittavuus ja virka-aikaisen työn vaikea tavoitettavuus (25 kertaa).

Takapäivystäjät olivat kyseenalaistaneet tilastoidessaan palvelurakenteen puutteita myös sitä, miten asiakkaan asiat etenevät virka-aikaisessa työssä ja tekevätkö päivystäjät oikeita ratkaisuja puhelinkeskustelujen pohjalta. Osaan lomakkeita oli kirjattu toiveita siitä, että sosiaalipäivystystyössä olisi työparina toinen sosiaalityöntekijä.

Taulukko 23. Palvelurakenteen puutteet

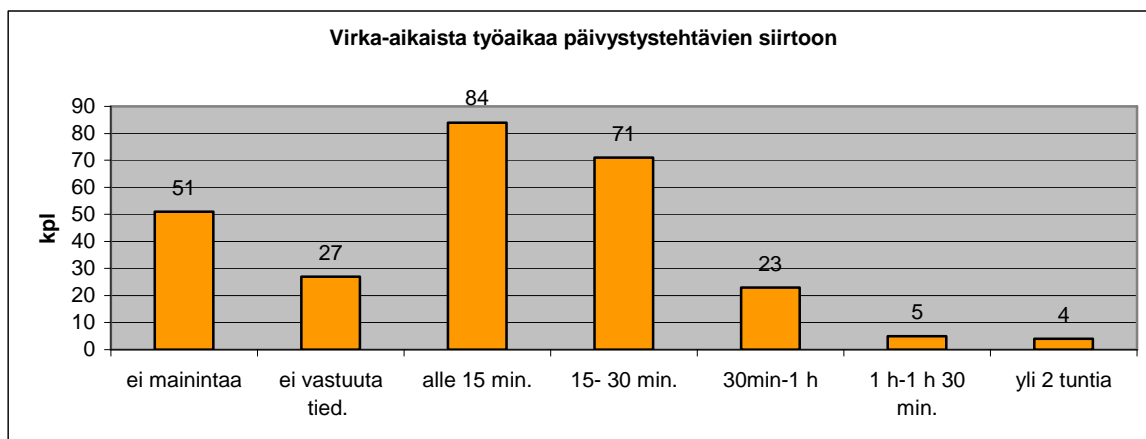
Kokeilun edetessä eri yhteyksissä korostettiin virka-aikaisen työn saavutettavuutta ja kykyä vastata takapäivystäjien yhteydenottoihin. Takapäivystäjät olivat usein kokeneet vaikeuksia asiakkaan virka-aikaisen sosiaalityöntekijän tavoittamisessa; varsinkin kuntien puhelinaikojen puitteissa. Myös soittopyyntöihin tai takapäivystäjän sähköpostiviesteihin vastaamattomuus oli hankaloittanut joissakin tilanteissa asioiden eteenpäin saamista. Osittain takapäivystäjät ei-kiireellisten asioiden osalta pitäytyivät soittoyritysten jälkeen lähettämään kirjallisen lastensuojelu- tai tapahtumailmoituksen asiakkaan kotikuntaan.

Takapäivystäjät toivat esiin, että päivystysasioiden mahdollisimman nopea eteenpäin siirtäminen ja kotikuntaan tiedoksi saattaminen vähensi päivystäjältä virka-aikaista asioiden kuormittavuutta ja vapautti vuorossa olleen takapäivystäjän tekemään omaa virka-aikaista työtään.

Maakunnalliset takapäivystäjät tilastoivat viikosta 11 alkaen myös sitä, kuinka paljon virka-aikaista työaikaa (Taulukko 24) kului sosiaalipäivystystilanteiden siirtoon asiakkaiden kotikuntaan. Tapahtumalomakkeista 19 prosentissa ei ollut ko. kohtaa täytetty, joka johtui siitä, ettei keväällä 2006 päivitettyä tapahtumalomaketta otettu kaikissa kunnissa käyttöön tarkastelujakson aikana. Sosiaalipäivystystehtävistä 10 prosentissa tilanteista ei ollut siirtynyt päävastuuta tiedon siirtämisestä takapäivystäjälle eli näissä tilanteissa tiedotusvastuu oli jäänyt Kriisikeskus Mobileen.

Virka-aikaisesta työstä alle 15 minuuttia tiedonsiirtoon kului 84 kertaa, alle puolen tuntia 71 ja puolesta tunnista tuntiin 23 kertaa. Tunnista yli kahteen tuntiin virka-aikaista työaikaa kului 9 kertaa ja näissä tilanteissa kyseessä olivat päivystäjän oman kunnan asiakkaat ja heihin liittyneet jatkotoimenpiteet.

Taulukko 24. Virka-aikaisen työajan käyttö

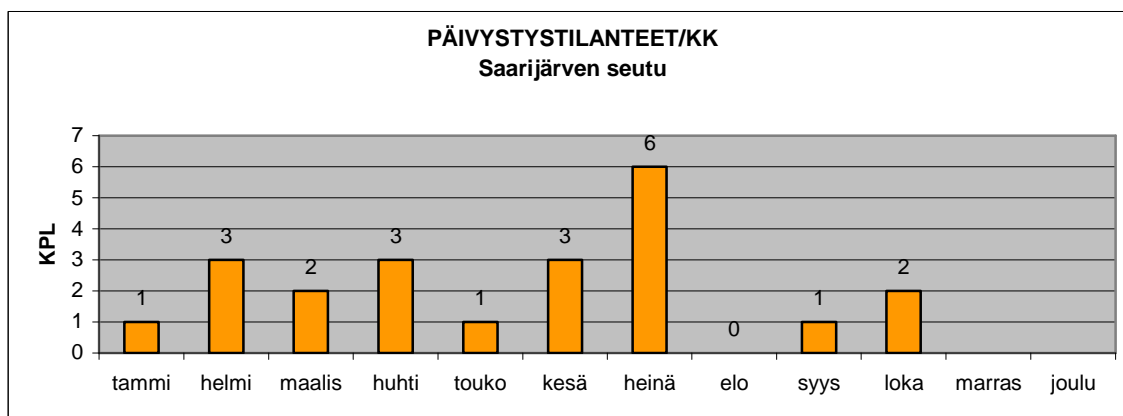

8.2 Seudullisten renkaiden sosiaalipäivystystapahtumat 1.1.–31.10.2007

8.2.1 Saarijärven seudun sosiaalipäivystys

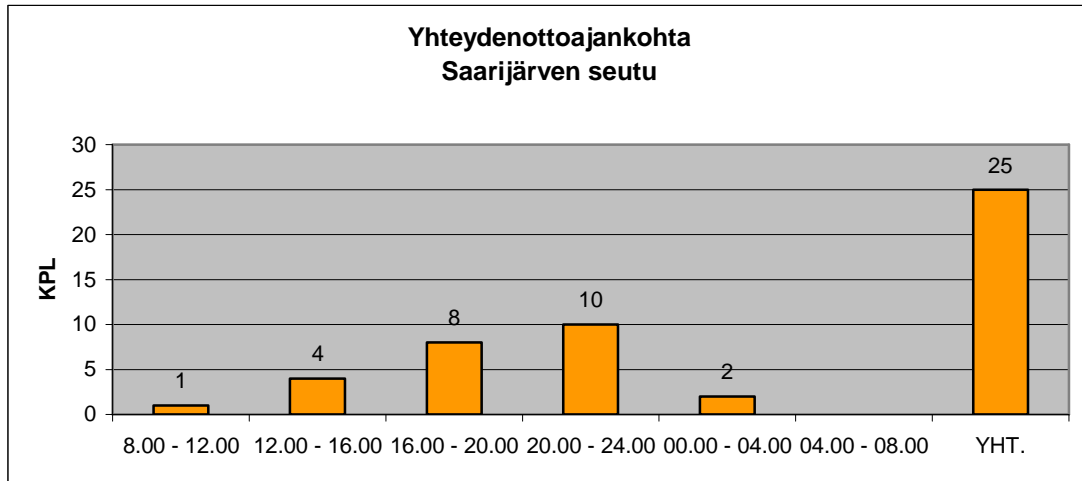
Tarkastelujaksolla 1.1.–31.10.2007 Saarijärven, Karstulan, Kannonkosken, Kyyjärven, Kivijärven ja Pylkönmäen kuntien seudullisen sosiaalipäivystysrenkaan alueella tilastoitiin yhteydenottoja yhteensä 25 kappaletta. Yhteydenottoja sosiaalipäivystäjiin oli tehty 22 eri asiakastilanteesta. Yhteydenottojen määrät kuukautta kohden vaihtelivat nolasta kuuteen. Keskimäärin Saarijärven seudun päivystysrenkaaseen oli tarkastelujaksolla 2,2 yhteydenottoa kuukaudessa. Taulukosta 25 käy esiin yhteydenottojen jakaantuminen kuukausitasolle. Saarijärven seudun päivystysrenkaalle heinäkuu oli tarkasteluaikana sosiaalipäivystyksen näkökulmasta työllistävin kuukausi. Elokuussa ei yhteydenottoja ollut lainkaan.

Taulukko 25. Yhteydenottojen jakaantuminen kuukausille

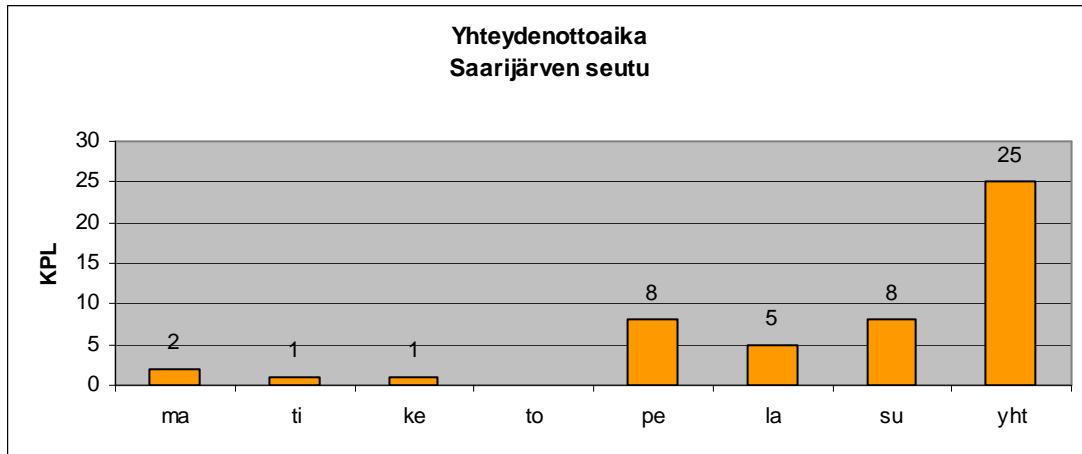
Yhteydenottoajankohtana (Taulukko 26) painottui Saarijärven seudun päivystysrenkaalle kello 16.00–24.00 välinen aika, johon keskittyi 72 prosenttia sosiaalipäivystisyhteydenotoista. Kello 00.00–8.00 välisenä aikana yhteydenotoista tuli 8 prosenttia ja kello 8.00–16.00 välillä 20 prosenttia.

Taulukko 26. Yhteydenottoajankohdat

Sosiaalipäivystystilanteiden tapahtumapäivät painottuivat (Taulukko 27) 84 prosenttisesti perjantai-, lauantai- ja sunnuntaipäiville.

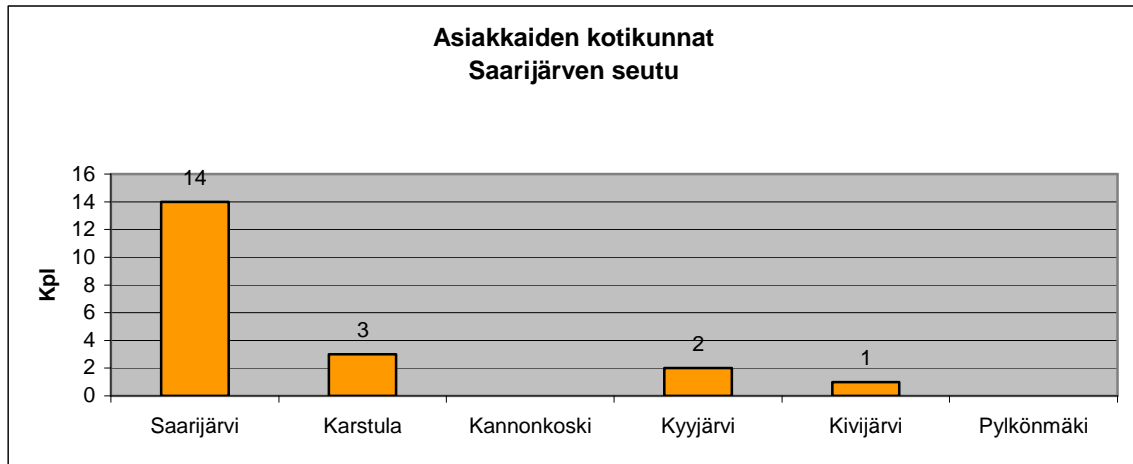
Taulukko 27. Yhteydenottopäivät viikkotasolla

Eniten viranomaisyhteydenottoja ko. aikana tuli hätäkeskukselta 15 kpl, sosiaalityöstä 5 kpl, poliisilta 4 kpl, ja lastensuojeluyksiköistä 1 kpl.

Kunnittainen asiakastilanteiden jako käy ilmi seuraavasta kuviosta (Taulukko 28). Sosiaalipäivystyksen suurin käyttäjäkunta ko. alueella tarkastelujakson aikana oli Saarijärvi (64 %). Karstulan prosentuaalinen osuus oli 12, Kyyjärven 8, Kivijärven 4 ja muun kuntalaisten osuus 12 prosenttia kaikista sosiaalipäivystäjille tulleista yhteydenotoista. Ko. seudun päivystyksessä ei ollut tarkastelujakson aikana lainkaan Kannonkosken eikä Pylkönmäen kuntalaisiin liittyneitä tehtäviä.

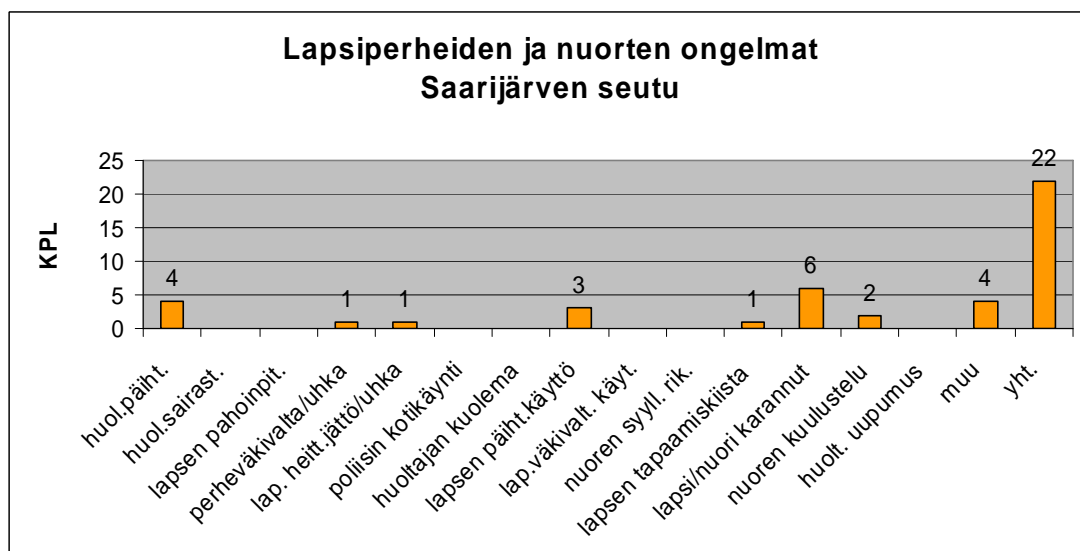
Taulukko 28. Sosiaalipäivystystilanteet kunnittain

Sosiaalipäivystyksen asiakastilanteissa oli osallisia yhteensä 29 henkilöä. Sosiaalipäivystykseen ohjautuneista asiakastilanteista 86 prosentissa oli ollut sosiaalitoimen asiakkuus jo ennen sosiaalipäivystystilannetta ja sosiaalitoimelle uusia asiakkaita oli 14 prosenttia asiakkaista.

Poikkeuksetta asiakastilanteissa oli yhteydenoton taustalla lastensuojeluhuoli. Ensisijaisista lapsiperheiden yhteydenottoesityistä (Taulukko 29) tilastoitiin pääasiassa lapsi/nuori karannut (6 kpl lastensuojelulaitoksesta), vanhempien päihteiden käyttö (4 kpl) ja lapsen/nuoren päihteiden käyttö (3 kpl). Muuna syinä olivat tilastoituneet mm. sosiaalityöstä noussut lastensuojellinen huoli sekä nuoren raiskausepäily.

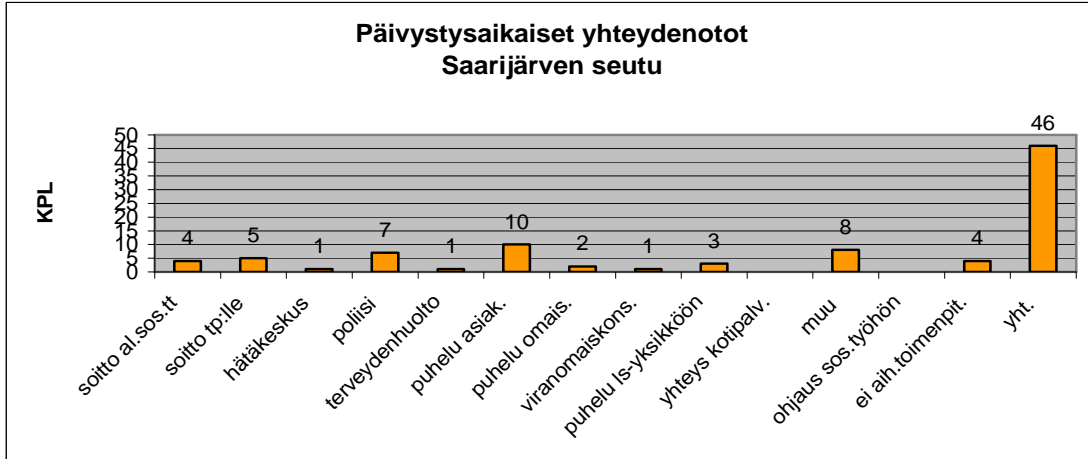
Taulukko 29. Sosiaalipäivystystilanteiden ensisijaiset syyt

Saarijärven seudun sosiaalipäivystäjien päivystysaikaiset yhteydenotot ovat Taulukossa 30. Sosiaalipäivystystilanteiden seurauksena tehtiin 46 erilaista yhteydenottoa, joista mm. asiakkaaseen kohdentui kymmenen puhelinsoittoa, Poliisille seitsemän, maakunnalliselle takapäivystäjälle soitettiin viisi ker-

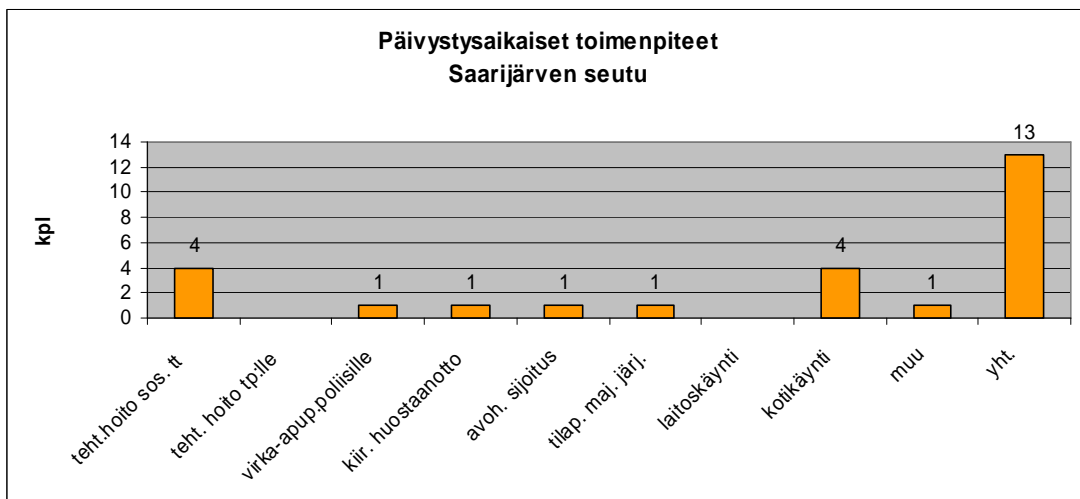
taa ja asiakkaan kotikunnan sosiaalityöntekijälle päivystysaikana neljä kertaa. Muihin yhteydenottoihin tilastoitui soitot tuki- ja kriisiperheeseen, Ylä-Pirkanmaan sosiaalipäivystykseen ja oman kunnan sosiaalijohtajalle sekä puhelu sosiaalipäivystystilanteen ilmoittajalle.

Taulukko 30. Päivystysaikaiset yhteydenotot

Saarijärven seudun sosiaalipäivystystilanteista neljä siirtyi päivystysaikana alueen sosiaalityöntekijän vastuulle, vaikka sosiaalityöntekijä ei ollut päivystysvuorossa. Kotikäyntejä sosiaalipäivystäjät tekivät neljä. Kiireellisiä huostaanottoja päivystysrenkaan alueella tehtiin tarkastelujakson aikana yksi ja avohuollon sijoituksia niin ikään yksi. Lasten tilapäismajoitus tukiperheeseen järjestettiin yhden kerran. Maakunnalliselle takapäivystäjälle ei siirtynyt ko. alueen sosiaalipäivystystehtäviä yhtään kertaa, sillä yhteydenotot takapäivystäjiin perustivat konsultaatiotilanteisiin.

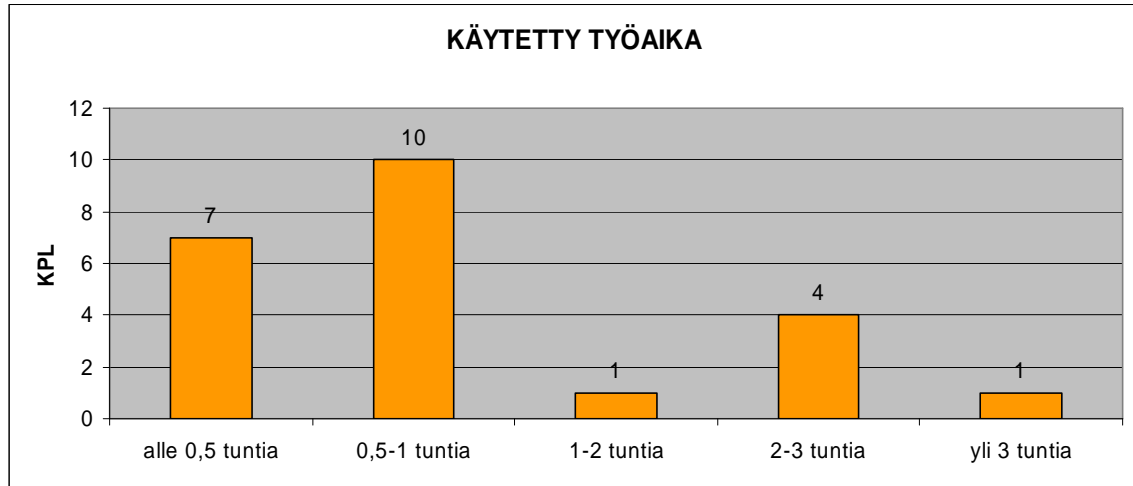
Taulukko 31. Päivystysaikaiset toimenpiteet

Saarijärven seudun tilastojen mukaan työaika kului 32 prosenttisesti alle puoli tuntia sosiaalipäivystystilanteiden selvittämiseen. Puolesta tunnista kahteen tuntiin aktiiviyötä vaati 45 prosenttia tilanteista. Kahdesta tunnista

yli kolmeen tuntiin vei 23 prosenttia tilanteista. Taulukosta 32 käy ilmi tarkat tilanneluvut.

Taulukko 32. Sosiaalipäivystystehtäviin käytetty työaika

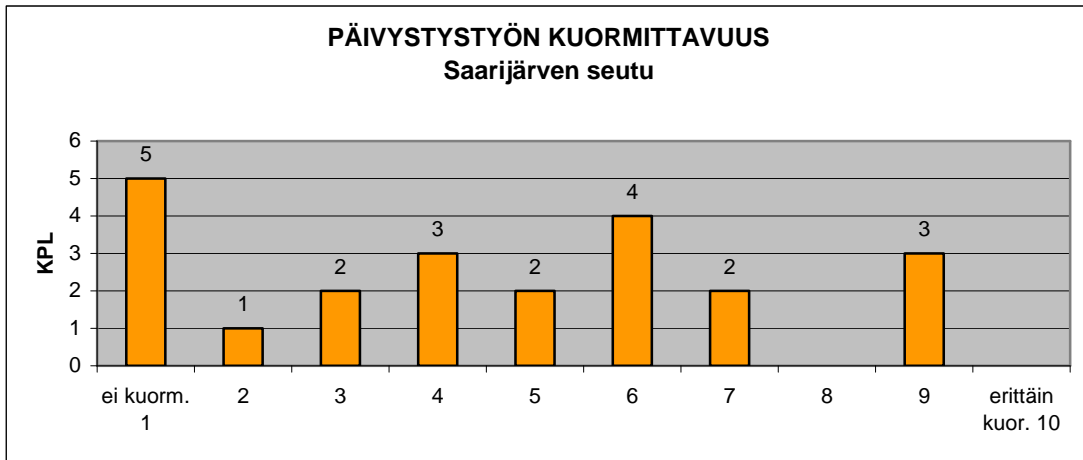
Taulukosta 33 on nähtävissä aktiiviyöajan jakautuminen kuntien kesken. Eri asiakastilanteissa on ollut monen kuntalaisia, joten asiakaskuntien määrä ei täsmää asiakastilanteiden lukumäärään. Muun kuntalaisina oli ollut Joutsan ja Äänekosken kuntalaisia.

Taulukko 33. Työajan jakaantuminen kunnittain

Asiakkaan kotikunta asiakastilanteittain:	alle 0,5 h	0,5-1 h	1-2 h	2-3 h	yli 3 h	Yhteensä:
Saarijärvi	4	5	1	4	-	14
Karstula	1	2	-	-	-	3
Kannonkoski	-	-	-	-	-	-
Kyyjärvi	1	-	-	-	1	2
Kivijärvi	-	1	-	-	-	1
Pylkönmäki	-	-	-	-	-	-
muu	1	2	-	-	-	3
yht.	7	10	1	4	1	23

Saarijärven seudun sosiaalipäivystäjät myös tilastoivat päivystystyön kuormittavuutta (Taulukko 34) asteikolla 1 ei lainkaan kuormittavaa aina 10 eli erittäin kuormittavaan saakka. Päivystystyön kuormittavuus vähäiseksi 1-5 asteikolla koettiin 59 prosenttisesti ja 5-10 asteikolla kuormittavaksi 41 prosenttisesti.

Taulukko 34. Päivystystyön kuormittavuus

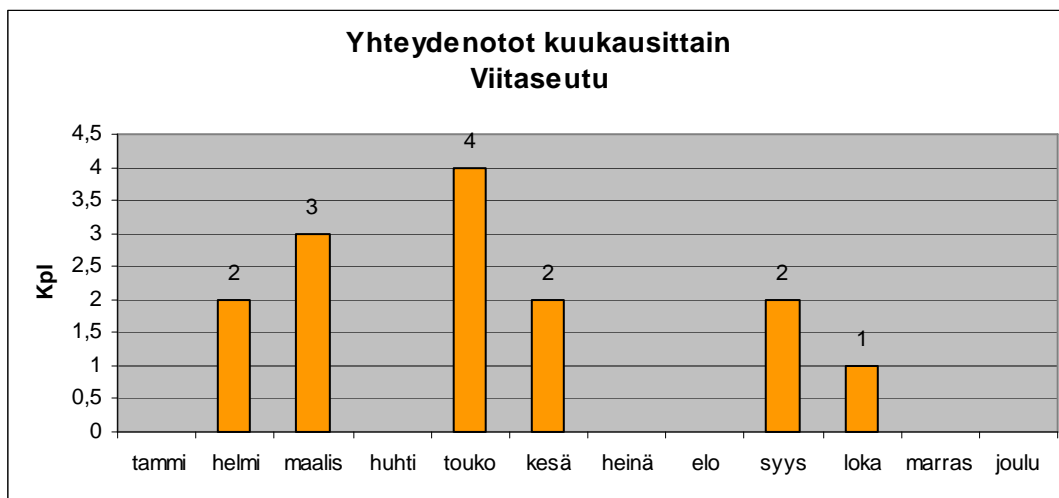
Saarijärven seudun sosiaalipäivystäjät eivät juuri kohdanneet yhteistyön kehittämishaasteita – seudun sosiaalipäivystyksen viranomaisyhteistyökäytännöt ovat hioutuneet jo aiempien sosiaalipäivystyksen toimintavuosien myötä. Erityisesti seudulla ollaan tyytyväisiä poliisin ja hätäkeskuksen toimintaan sekä heidän tukeensa sosiaalipäivystystilanteiden hoitamisessa.

Palvelurakenteen puutteisiin Saarijärven seudulla tilastoitui yhden kerran tilanne, jossa kriisiperheet olivat täynnä ja lapsen sijoituspaikka löytyi kolmanteen soitettuun kriisiperheeseen. Palvelurakenteen puutteiksi oli tilastoitu kahdessa tilanteessa se, ettei näe asiakaskertomuksia päivystysaikaan sekä yhdessä tilanteessa myös faksin puute. Kaksi kertaa kyseenalaistettiin myös käytäntö, jossa asiakkaan kotikunnan sosiaalityöntekijä joutui ottamaan päivystystehtävän hoitaakseen, vaikkei ko. henkilö ollut päivystysvuorossa.

8.2.2 Viitasaaren seudun sosiaalipäivystys

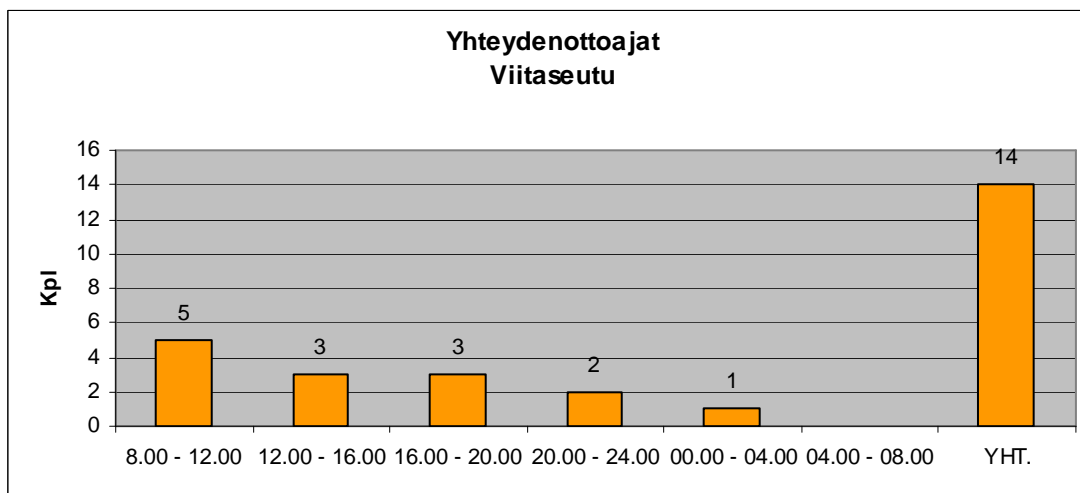
Viitasaaren, Pihtiputaan ja Kinnulan kuntien seudullisen sosiaalipäivystysrenkaan alueella tilastoitiin tarkastelujaksolla 1.1.–31.10.2007 yhteydenottoja 14 kappaletta, jotka liittyivät eri asiakastilanteisiin. Yhteydenottojen määrät kuukautta kohden vaihtelivat nolasta neljään. Keskimäärin Viitasaaren seudun päivystysrenkaaseen oli tarkastelujaksolla 1,4 yhteydenottoa kuukaudessa. Taulukosta 35 käy ilmi yhteydenottojen kuukausittainen jakaantuminen. Viitasaaren seudun päivystysrenkaalle toukokuu oli tarkasteluaikana sosiaalipäivystyksen näkökulmasta työllistävin kuukausi. Tammi-, huhti-, heinä- ja elokuussa ei ollut lainkaan yhteydenottoja.

Taulukko 35. Yhteydenottojen määrä kuukausittain

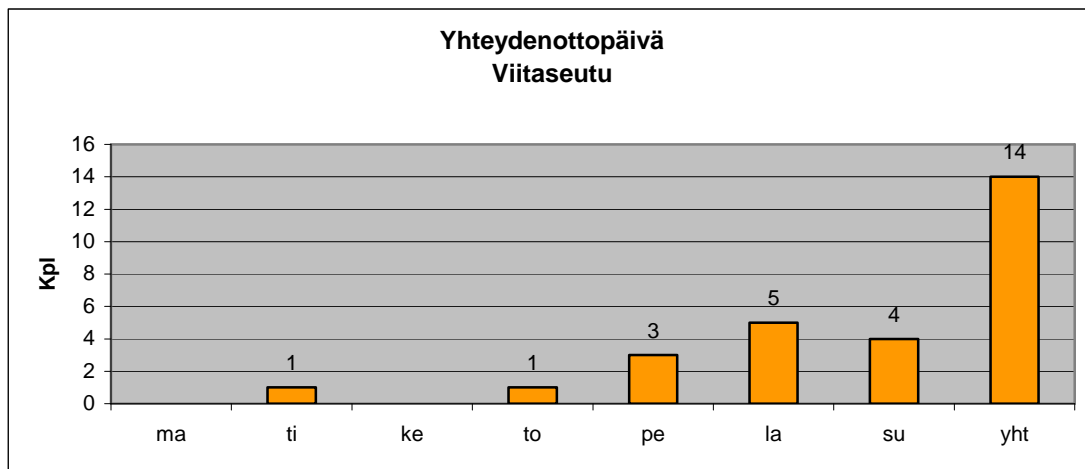
Yhteydenottoajankohtana (Taulukko 36) painottui lauantai- ja sunnuntai-päivien kello 8.00–16.00 välinen aika, jolloin päivystäjille tuli 57 prosenttia yhteydenotoista. Kello 16.00–24.00 välisenä aikana yhteydenotoista tuli 35 prosenttia ja kello 00.00-8.00 aikana 7 prosenttia yhteydenotoista.

Taulukko 36. Yhteydenottojen ajankohdat

Sosiaalipäivystystilanteiden tapahtumapäivät (Taulukko 37) painoutuivat 86 prosenttisesti viikonvaiheisiin perjantai-, lauantai- ja sunnuntaipäiville.

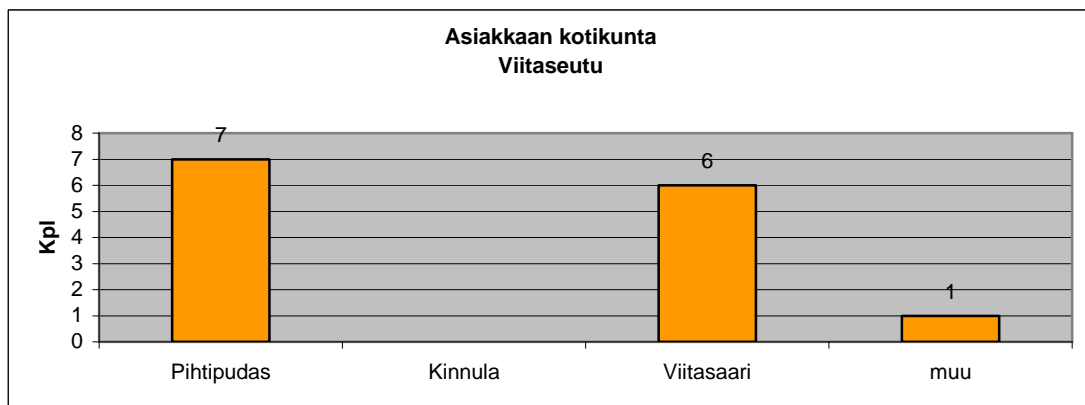
Taulukko 37. Yhteydenottojen määrä viikonpäivittäin

Eniten viranomaisyhteydenottoja ko. aikana tuli Häätäkeskukselta yhdeksän (9) kpl. Yhden kerran yhteydenottajina olivat olleet asiakas, Poliisi, virka-aikainen sosiaalityö, terveydenhuolto ja lastensuojeluyksikkö.

Kuntakohtainen asiakasjakauma käy ilmi seuraavasta Taulukosta 38. Sosiaalipäivystyksen käyttäjäkunnat ko. alueella tarkastelujakson aikana olivat Pihltipudas (50 %) ja Viitasaari (43 %). Muuna asiakaskuntana oli Joutsa. Kinnulaan ei tilastoitunut yhtään sosiaalipäivystyksen asiakastilannetta tarkastelujaksolla.

Taulukko 38. Sosiaalipäivystystilanteet kunnittain

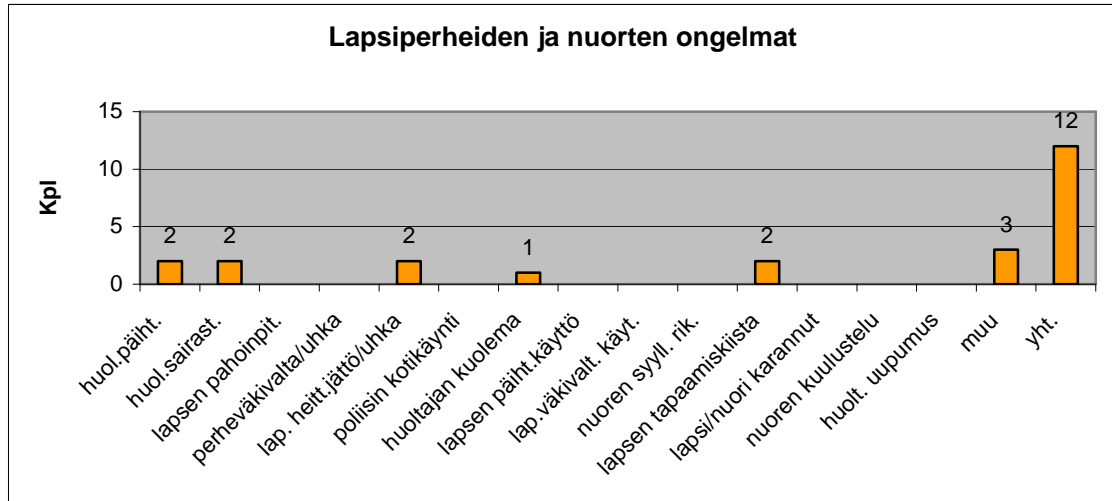
Sosiaalipäivystyksen asiakastilanteissa oli osallisia yhteensä 38 henkilöä. Sosiaalipäivystykseen ohjautuneista asiakastilanteista 79 prosenttisesti asiakkailla oli sosiaalitoimen asiakkuus jo ennen sosiaalipäivystystilannetta.

Poikkeuksetta asiakastilanteissa oli lastensuojeluhoito yhteydenoton taustalla. Ensisijaisista lapsiperheiden yhteydenottoesityistä (Taulukko 39) oli tilastoitu pääasiassa vanhempien päihteiden käyttö (2 kpl), huoltajan äkillinen sairastuminen (2 kpl), lapsen heitteillejätön uhka (2 kpl) sekä lapsen tapaamiskiistat (2 kpl) ja huoltajan äkillinen kuolema. Muina syinä olivat tilastoitu-

neet nuoren putkassa oleminen, nuoren hatkauhkailu sekä äidin huoli isän luona olevista lapsista.

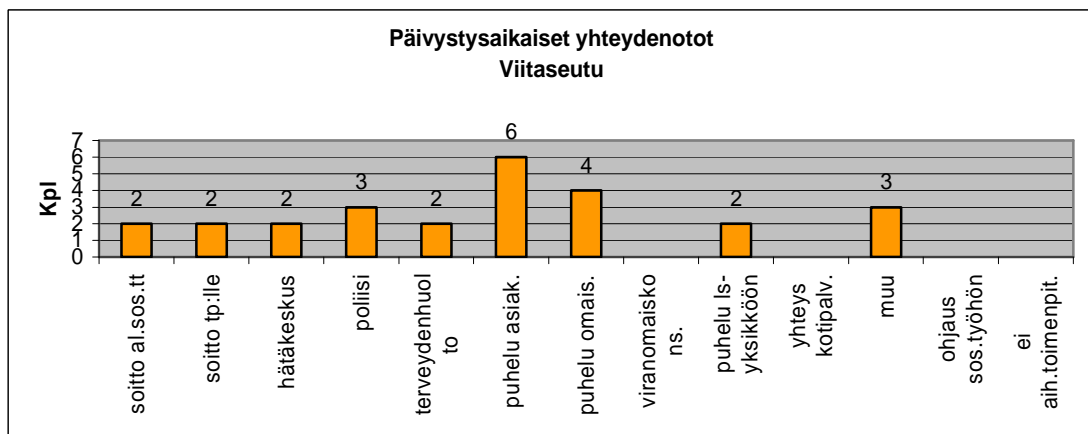
Viitaseudun sosiaalipäivystyksessä oli kaksi tilannetta, joihin ei liittynyt lastensuojelua. Näiden tilanteiden taustasyinä olivat vammaisen kokemus turvallisuuden puutteesta ja mielenterveysongelmat sekä raskaus.

Taulukko 39. Sosiaalipäivystystilanteiden ensisijaiset syyt

Viitaseudun sosiaalipäivystäjät olivat tilastoineet tehneensä päivystysaikaisen tilanteiden seurauksena 26 erilaista yhteydenottoa (Taulukko 40), joista mm. asiakkaaseen kohdentui kuusi puhelinsoittoa, asiakkaan omaiselle neljä, Poliisille kolme, maakunnalliselle takapäivystäjälle soitettiin kaksi kertaa ja asiakkaan kotikunnan sosiaalityöntekijälle päivystysaikana oli soitettu kaksi kertaa. Muihin yhteydenottoihin tilastoitui soitot tukiperheeseen ja alueen perheentöntekijälle.

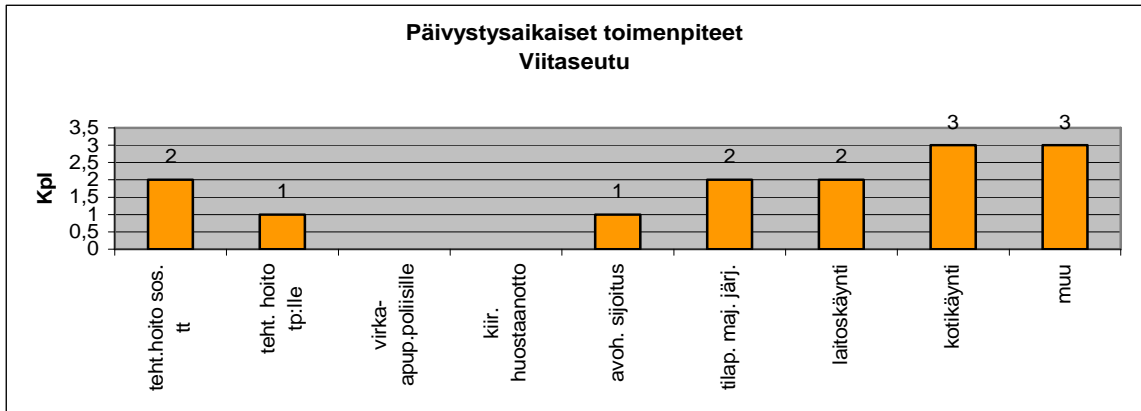
Taulukko 40. Päivystysaikaiset yhteydenotot

Viitaseudun sosiaalipäivystystilanteista (Taulukko 41) kaksi siirtyi päivystysaikana alueen sosiaalityöntekijän vastuulle, vaikka sosiaalityöntekijä ei ollut päivystysvuorossa. Yhden kerran asiakastilanteen hoitamisen päävastuu siirtyi maakunnalliselle takapäivystäjälle. Kotikäyntejä päivystäjät tekivät tarkas-

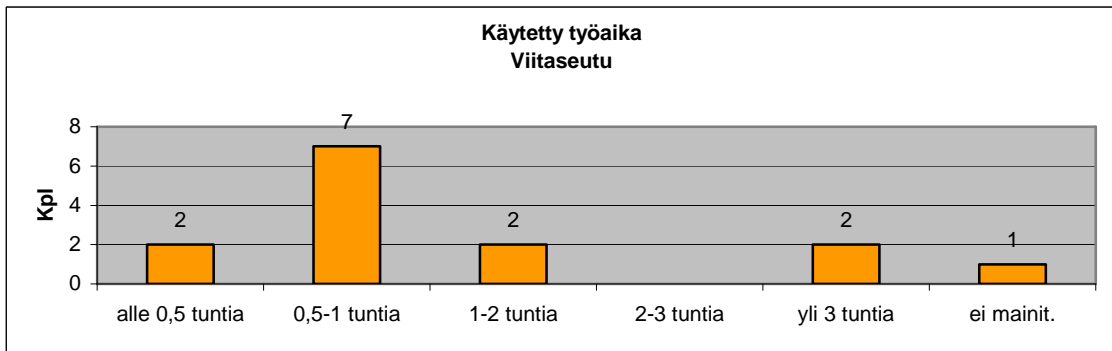
telujakson aikana kolme ja terveyskeskukseen tehtiin kaksi laitoskäyntiä. Sosiaalipäivystäjä teki yhden kiireellisen huostaanoton (tilastoitu takapäivystystilastoihin) ja yhden avohuollollisen tukiperhesijoituksen. Tilapäismajoitusta nuorisokotiin järjestettiin kahdesti. Muuna toimenpiteenä saatettiin asiakas terveyskeskukseen, tavattiin asiakkaita sosiaalitoimistossa sekä järjestettiin asiakkaalle päivystysaikana ruokaa.

Taulukko 41. Päivystysaikaiset toimenpiteet

Viitaseudulla sosiaalipäivystäjien työaika kului 14 prosenttisesti alle puoli tuntia päivystystilanteiden selvittämiseen. Puolesta tunnista kahteen tuntiin kului 64 prosentissa tilanteissa. Yli kolme tuntia vei 2 tilannetta eli 14 prosenttia tilanteista. Yhdessä tapahtumalomakkeessa ei vastattu kysymykseen.

Taulukko 42. Sosiaalipäivystystehtäviin käytetty työaika

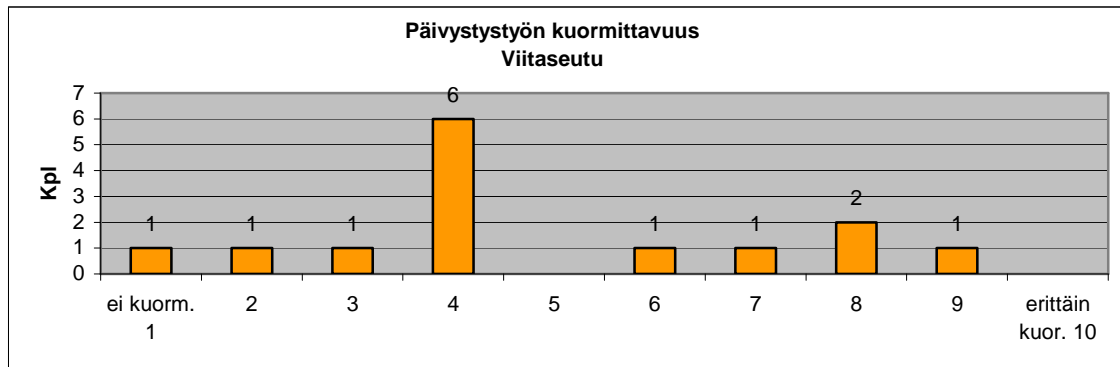
Taulukosta 43 on nähtävissä kuinka Viitaseudun sosiaalipäivystäjien työaika jakautui kuntien kesken. Muun kuntalaisina oli Joutsan kuntalainen.

Taulukko 43. Työajan jakaantuminen kunnittain

Asiakkaan kotikunta asiakastilanteittain:	alle 0,5 h	0,5-1 h	1-2 h	2-3 h	yli 3 h	Yhteensä:
Pihtipudas	2	3	1	-	1	7
Kinnula	-	-	-	-	-	-
Viitasaari	2	2	1	-	1	6
muu	-	1	-	-	-	1
yht.	4	6	2	-	2	14

Viitaseudun sosiaalipäivystäjät tilastoivat muiden päivystäjien tapaan myös päivystystyön kuormittavuutta (Taulukko 44) asteikolla 1 ei lainkaan kuormittavaa aina 10 eli erittäin kuormittavaan saakka. Päivystystyön kuormittavuus vähäiseksi 1-5 asteikolla koettiin 64 prosenttisesti ja 5-10 asteikolla kuormittavaksi 36 prosenttisesti.

Taulukko 44. Päivystystyön kuormittavuus

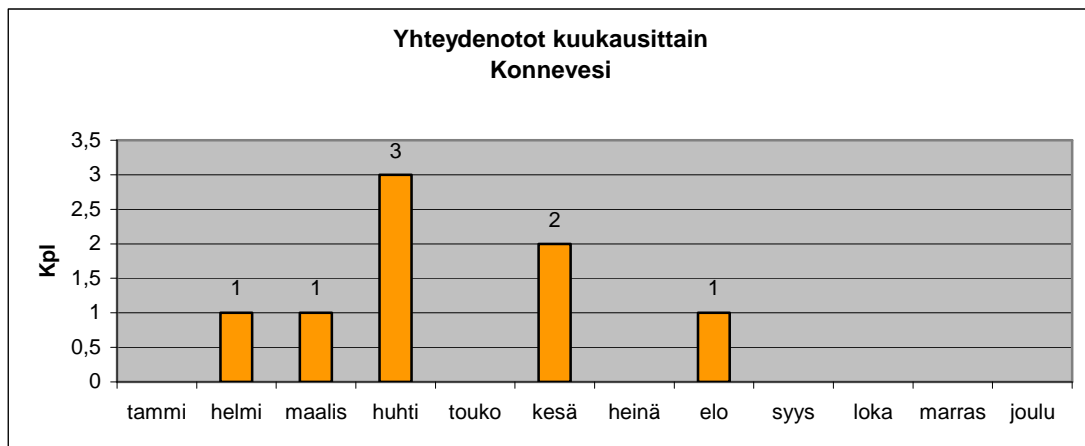
Viitaseudun sosiaalipäivystäjien tapahtumalomakkeissa ei ollut lainkaan merkintöjä yhteistyön kehittämishaasteista. Viitaseudun sosiaalipäivystyksen viranomaisyhteistyökäytännöt ovat hioutuneet Saarijärven seudun renkaan tapaan jo aiempina toimintavuosina. Viranomaisyhteistyöverkostot koetaan hyvin toimiviksi niin virka-ajan ulkopuolella kuin virka-aikana. Myös asiakkaiden tuttuus koetaan päivystystyön tekemisen kannalta merkitykselliseksi asiaksi.

Palvelurakenteen puutteisiin Viitaseudulla tilastoitui lastensuojeluun liittyen työvoimavajaus lastensuojelutyössä ja kahdesti tilapäismajoituksen puutteellisuus. Esiin tuli myös, että päivystystyön näkökulmasta nuorten kriisipaikat sijaitsevat etäällä ja ne ovat yleensä täynnä.

8.2.3 Konneveden kunnan sosiaalipäivystys

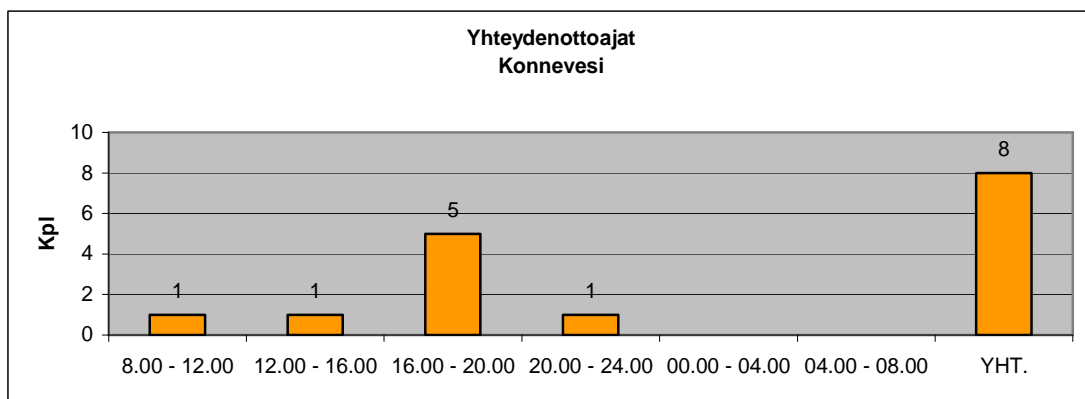
Konneveden kunnan sosiaalipäivystyksessä tilastoitiin kahdeksan yhteydenottoa tarkastelujakson 1.1.–31.10.2007 aikana. Yhteydenottojen määrät kuukausitasolla vaihtelivat nolasta kolmeen. Keskimäärin tarkastelujakson aikana tuli 0,8 yhteydenottoa kuukaudessa. Taulukosta 45 käy esiin yhteydenottojen jakaantuminen kuukausitasolle. Sosiaalipäivystyksen näkökulmasta työllistävän kuukausi oli huhtikuu. Yhteydenottoja ei ollut lainkaan tammi-, touko-, heinä-, syys- eikä lokakuussa.

Taulukko 45. Yhteydenottojen määrä kuukausittain

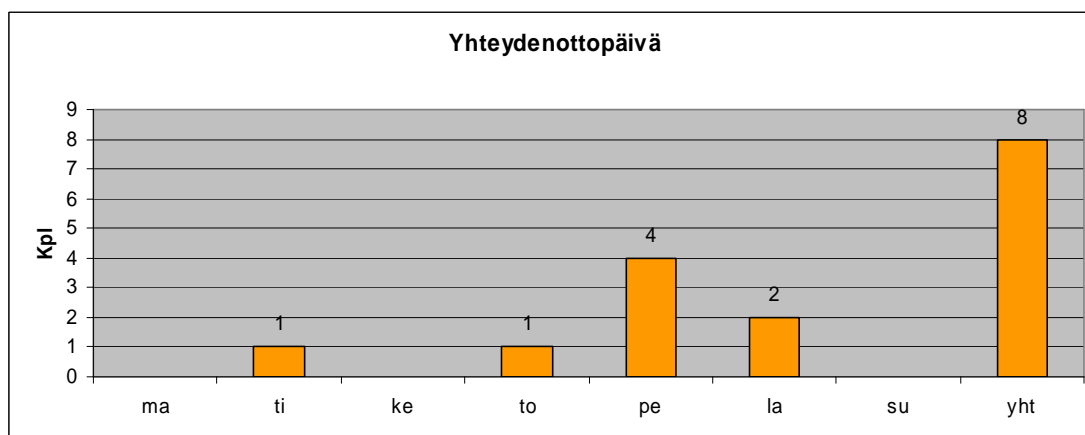
Yhteydenottoajankohtana (Taulukko 46) painottui kello 16.00–20.00 välinen aika, johon keskittyi 62 prosenttia yhteydenotoista.

Taulukko 46. Yhteydenottoajankohdat

Sosiaalipäivystystilanteiden tapahtumapäivät (Taulukko 47) painottuivat myös muiden sosiaalipäivystyksien tapaan viikonvaihteisiin.

Taulukko 47. Yhteydenotot viikonpäivittäin

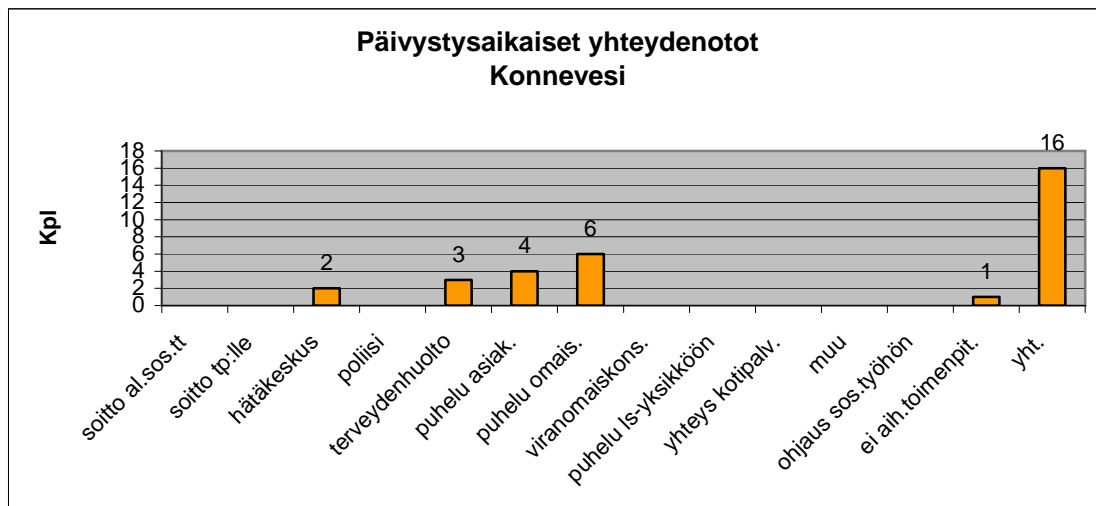

Kahdeksasta yhteydenotosta neljä tuli suoraan asiakkailta tai heidän läheisiltään. Poliisilta ja terveydenhuollosta otettiin yhteyttä sosiaalipäivystykseen yhden kerran. Muuna yhteydenottotahona olivat diakoni sekä yksityishenkilö.

Kaikki sosiaalipäivystystilanteet koskivat Konneveden kunnan asukkaita. Asiakastilanteissa oli osallisina yhteensä 20 henkilöä. Sosiaalipäivystykseen ohjautuneista asiakastilanteista 50 prosentissa on ollut sosiaalitoimen asiakkuus jo ennen sosiaalipäivystystilannetta. Ensisijaisena yhteydenottosyynä neljässä tilanteessa oli ollut mielenterveysongelmat ja muuhun syyhyn tilastoitui ahdistuneisuus sekä haluttomuus hoitoon. Lapsiperheiden ongelmiksi tilastoitui kaksi tilannetta, joista molemmat liittyivät lapsen tapaamiskiistaan.

Sosiaalipäivystystilanteiden seurauksena tehtiin 16 erilaista yhteydenottoa (Taulukko 48), joista mm. asiakkaaseen kohdentui kuusi puhelinsoittoa, asiakkaan omaiselle neljä, terveydenhuoltoon kolme ja Hätäkeskukseen kaksi. Yksi asiakastilanne ei aiheuttanut toimenpiteitä.

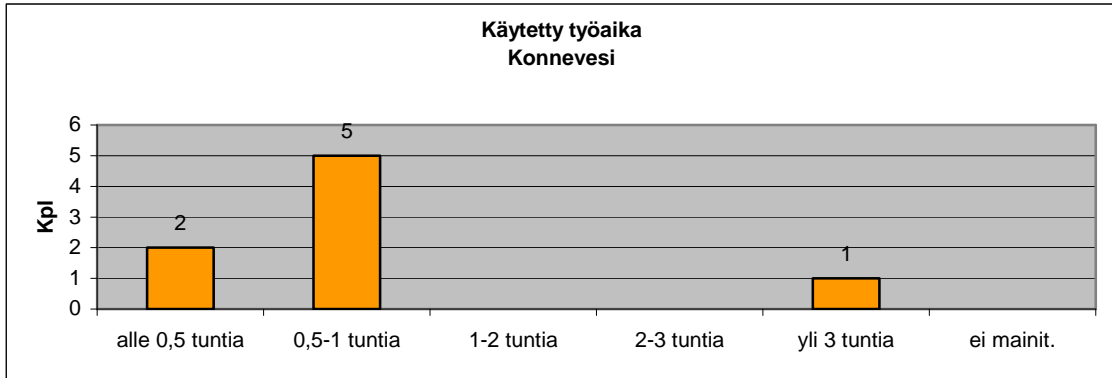
Taulukko 48. Päivystysaikaiset yhteydenotot

Sosiaalipäivystyksen toimenpiteinä tarkastelujakson aikana tehtiin yksi laitoskäynti terveyskeskukseen.

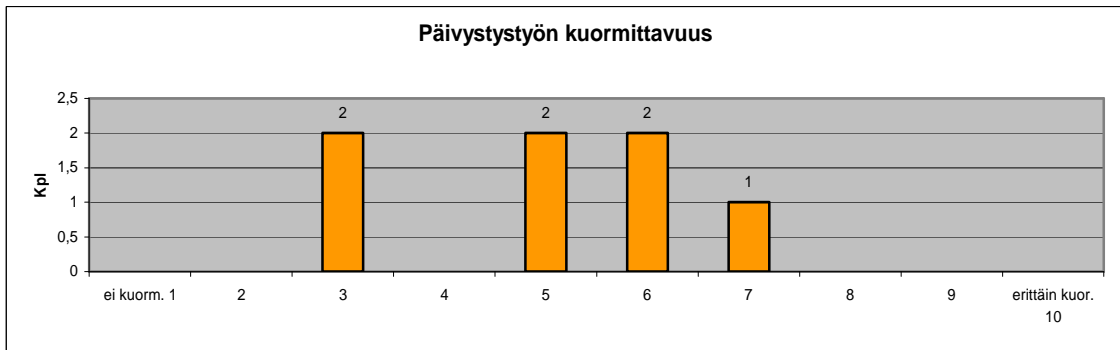
Tilastojen mukaan sosiaalipäivystäjien työaikaa (Taulukko 49) kului pääasiassa alle tunti sosiaalipäivystystilanteiden selvittämiseen. Yli kolme tuntia meni yhden tilanteen hoitamiseen.

Taulukko 49. Sosiaalipäivystystehtäviin käytetty työaika

Konneveden kunnan sosiaalipäivystäjien tilastoima tilanteiden kuormittavuus on nähtävissä Taulukosta 50.

Taulukko 50. Päivystystyön kuormittavuus

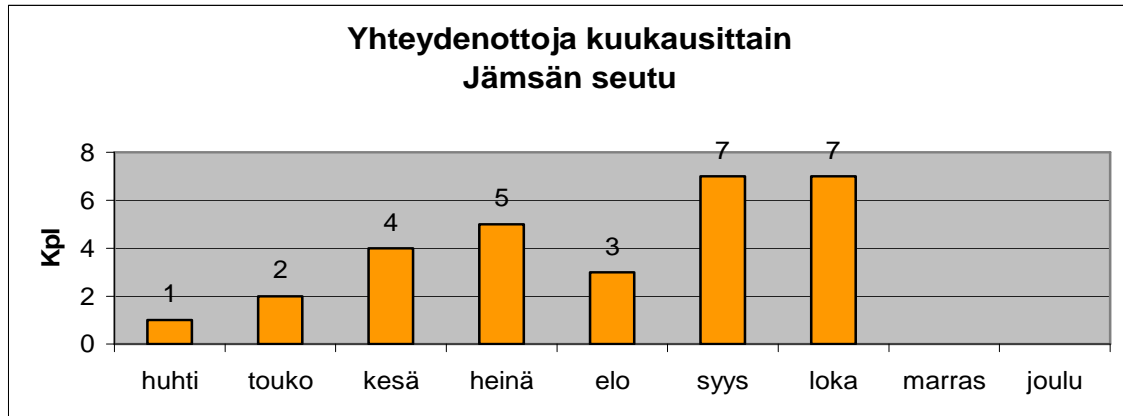

Tapahtumalomakkeissa ei ollut lainkaan merkintöjä yhteistyön kehittämissaasteista. Viranomaisyhteistyökäytännöt ovat hioutuneet Konneveden kunnan sosiaalipäivystyksen aiempien toimintavuosien myötä. Palvelurakenteen puutteisiin ei myöskään tilastoitunut yhtään tilannetta.

8.3 Jämsän seudun sosiaalipäivystystapahtumat 1.4.-31.10.2007

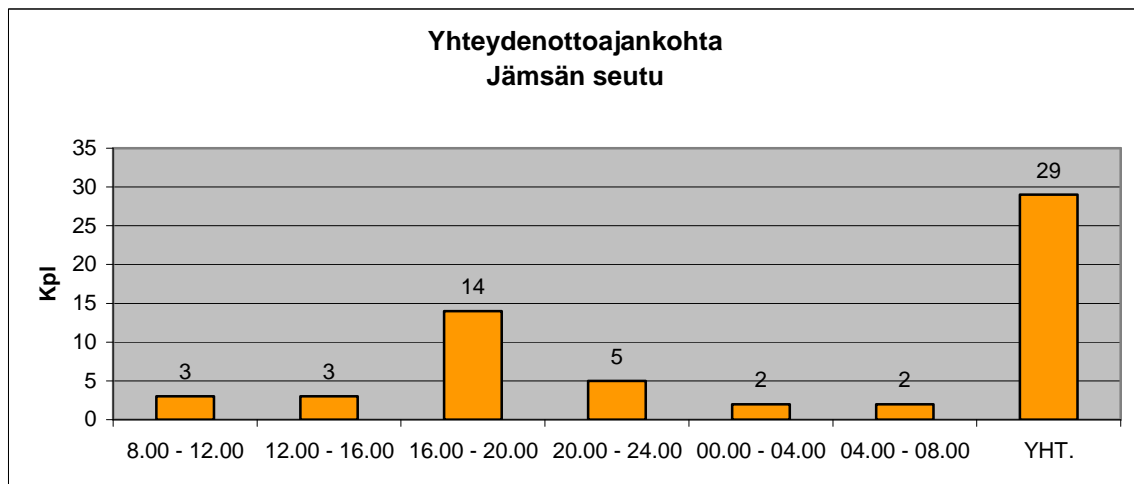
Jämsän seudun psyko-sosiaalisen kriisipäivystyksen takapäivystystoiminta käynnistyi 1.4.2007, joten Jämsän seudun osalta tilastointi koskee muista päivystysrenkaista poiketen aikaväliä 1.4.–31.10.2007. Ko. aikavälillä Jämsän seudun takapäivystykseen tuli 29 eri asiakastilanteisiin liittyntä yhteydenottoa. Yhteydenottojen määrä kuukautta kohden vaihteli yhdestä seitsemään. Keskimäärin Jämsän sosiaalipäivystyksen takapäivystäjille tuli tarkastelujakson aikana 2,9 yhteydenottoa kuukaudessa. Taulukosta 51 käy ilmi yhteydenottojen kuukausijakauma. Jämsän seudun sosiaalipäivystykselle syys- ja lokakuu olivat työllistävimmät kuukaudet.

Taulukko 51. Yhteydenottojen kuukausittainen jakauma

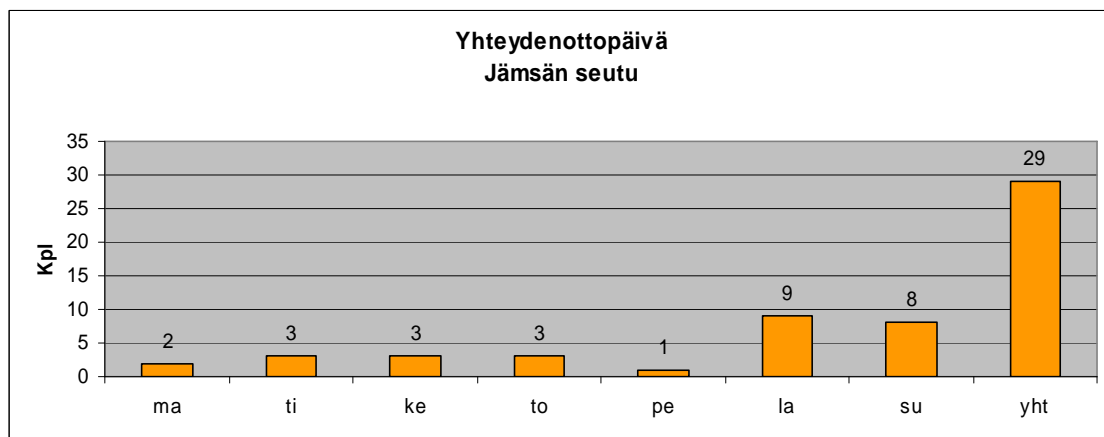
Yhteydenottoajankohtana (Taulukko 52) painottui kello 16.00-24.00 välinen aika, johon keskittyi 66 prosenttia sosiaalipäivystysyhteydenotoista.

Taulukko 52. Yhteydenottoajankohdat

Sosiaalipäivystystilanteiden tapahtumapäivät (Taulukko 53) painottuivat 62 prosenttisesti perjantai-, lauantai- ja sunnuntaipäiville.

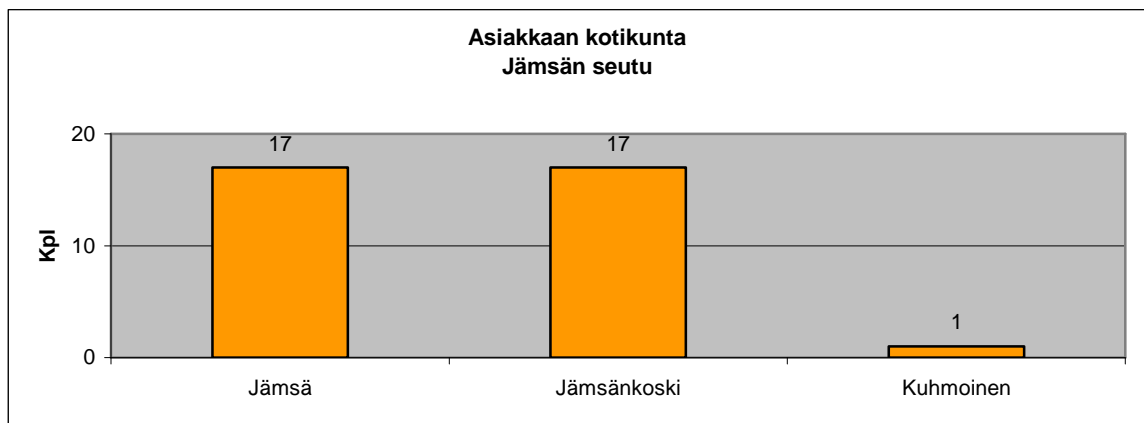
Taulukko 53. Yhteydenottopäivät

Jämsän seudun takapäivystäjien työt tulivat yhtä Hätäkeskuksen yhteydenottoa lukuun ottamatta psyko-sosiaalisen kriisipäivystäjän kautta. Psyko-sosiaalinen kriisipäivystäjä oli saanut hälytykset pääasiassa Poliisilta, Hätäkeskukselta ja terveydenhuollosta.

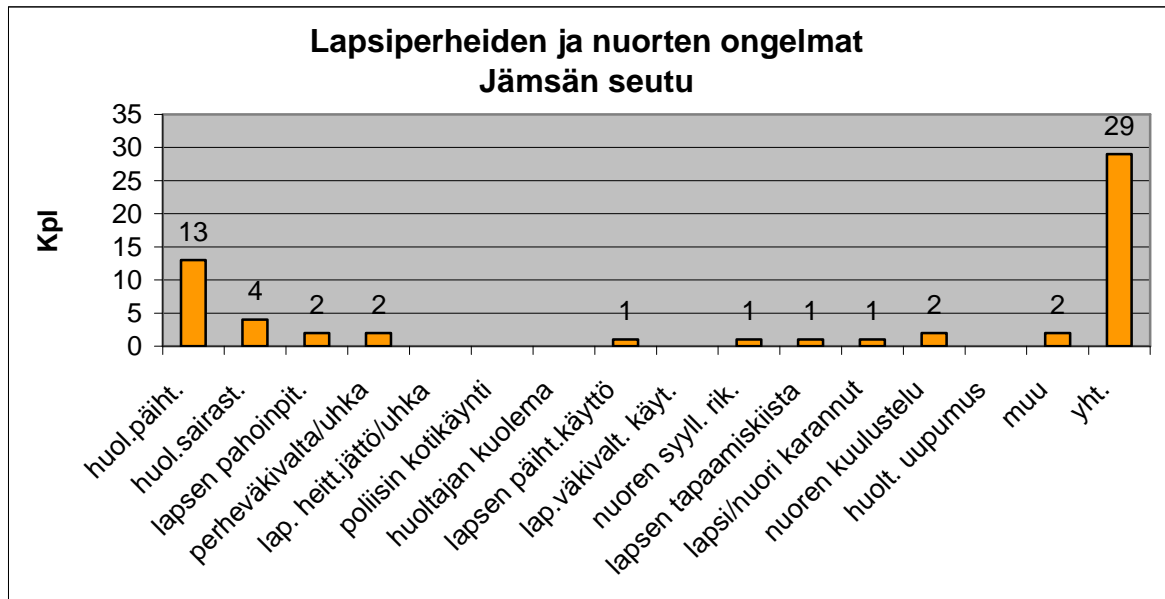
Kuntakohtainen asiakasjakauma käy ilmi Taulukosta 54. Sosiaalipäivystyksen suurimpia käyttäjäkuntia olivat Jämsä ja Jämsänkoski. Asiakkaiden kotikuntien lukumäärä poikkeaa asiakastilanteiden määrästä, koska samaan asiakastilanteeseen on saattanut liittyä usean kunnan asukkaita. Sosiaalipäivystyksen asiakastilanteissa oli osallisina yhteensä 96 henkilöä. Sosiaalipäivystyksen 21 eri tilanteessa asiakkailla oli sosiaalitoimen asiakkuus jo ennen sosiaalipäivystystilannetta.

Taulukko 54. Asiakkaan kotikunta

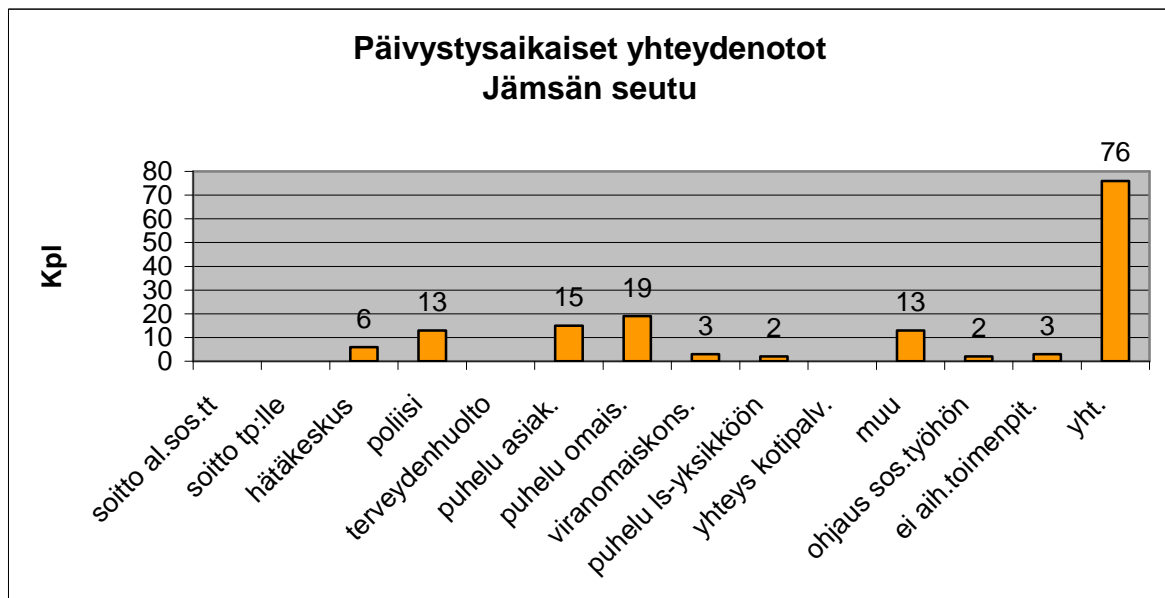
Jämsän seudun sosiaalipäivystyksen yhteydenottojen ensisijaisina syinä painottuivat vanhempien päihteiden käyttö ja huoltajan sairastuminen. Muuna syynä tilastoituivat nuoren vapautuminen tutkintavankeudesta ja toisen vanhemman huoli lapsista. Kaikki Jämsän seudun yhteydenotot koskivat lapsiperheitä. Tarkemmat syy-tilastot ovat Taulukossa 55.

Taulukko 55. Sosiaalipäivystystilanteiden ensisijaiset syyt

Jämsän seudun sosiaalipäivystystilanteissa tehtiin 76 yhteydenottoa, joista mm. asiakkaaseen kohdentui 19 puhelinsoittoa, asiakkaan omaiselle 15 ja Poliisille 13. Muuna yhteydenottona tilastoituivat mm. soittot sijaisperheeseen, psyko-sosiaaliselle kriisipäivystäjälle, päivähoitoon sekä Kriisikeskus Mobileen. Kolme asiakastilannetta ei aiheuttanut toimenpiteitä päivystysaikana.

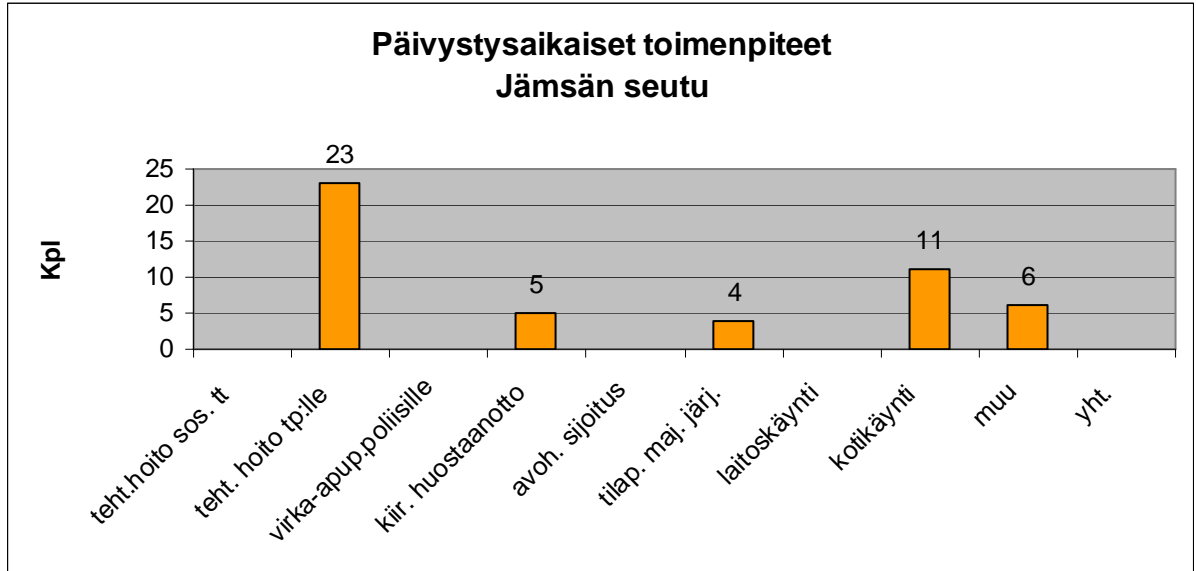
Taulukko 56. Päivystysaikaiset yhteydenotot

Jämsän seudun takapäivystäjille soitetuista 29 asiakastilanteesta vastuu tehtävän hoidosta siirtyi 23 asiakastilanteessa takapäivystäjälle. Jämsän seudun sosiaalipäivystyksestä tehtiin tarkastelujakson aikana yksitoista kotikäyntiä. Kiireellisiä huostaanottoja tehtiin päivystysaikana viisi. Neljässä asiakastilanteessa sijoitettiin tilapäismajoituksena lapsia sijaisperheeseen, isovanhempi-

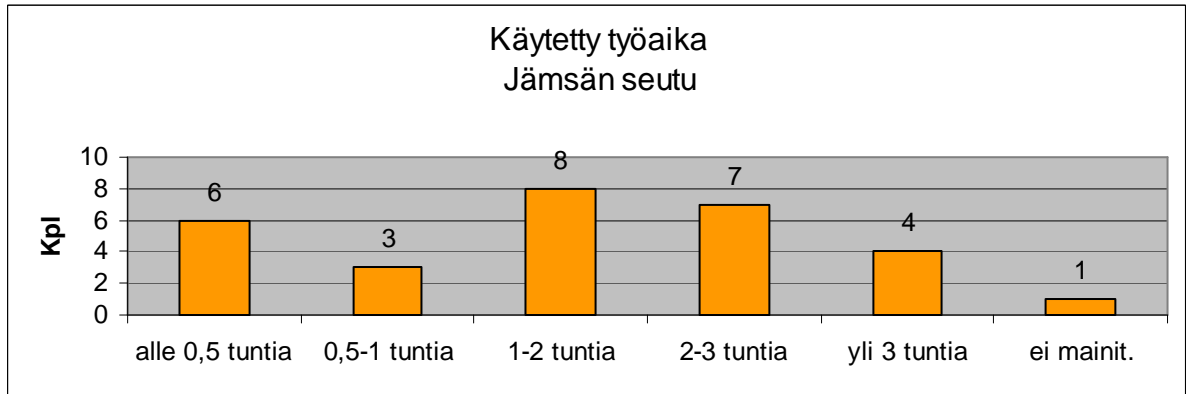
en, lapsien sukulaisten ja tukiperheen luokse. Muuna toimenpiteenä järjestettiin lapsille hoitaja kotiin yön ajaksi ja osallistuttiin kuulusteluihin.

Taulukko 57. Päivystysaikaiset toimenpiteet

Sosiaalipäivystäjien työaika oli kulunut pääasiassa tunnista kolmeen tuntiin. Yli kolme tuntia meni neljän sosiaalipäivystystilanteen hoitamiseen.

Taulukko 58. Sosiaalipäivystystehtäviin käytetty työaika

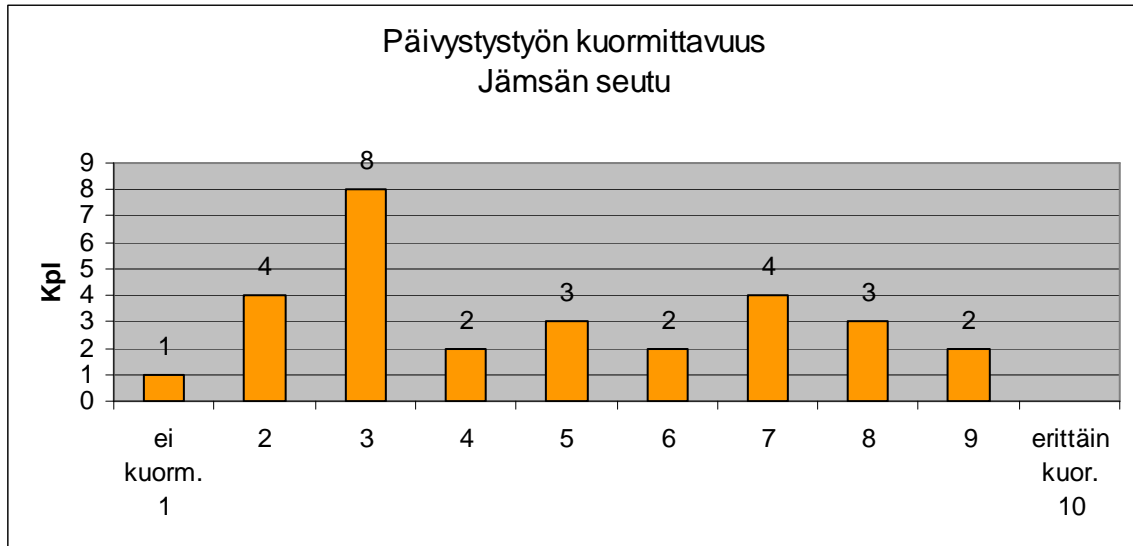
Taulukosta 59 on nähtävissä Jämsän seudun sosiaalipäivystäjien työajan jakaantuminen kuntien kesken. Eri asiakastilanteissa on voinut olla monen kuntalaisia, joten asiakaskuntien määrä ei täsmää asiakastilanteiden lukumäärään.

Taulukko 59. Työajan jakaantuminen kunnittain

Asiakkaan kotikunta asiakastilanteittain:	0,5 h	0,5-1 h	1-2 h	2-3 h	yli 3 h	Yhteensä.
Jämsä	3	1	4	6	3	17
Jämsänkoski	5	1	4	3	4	17
Kuhmoinen	-	-	1	-	-	1
yht.	8	2	9	9	7	35

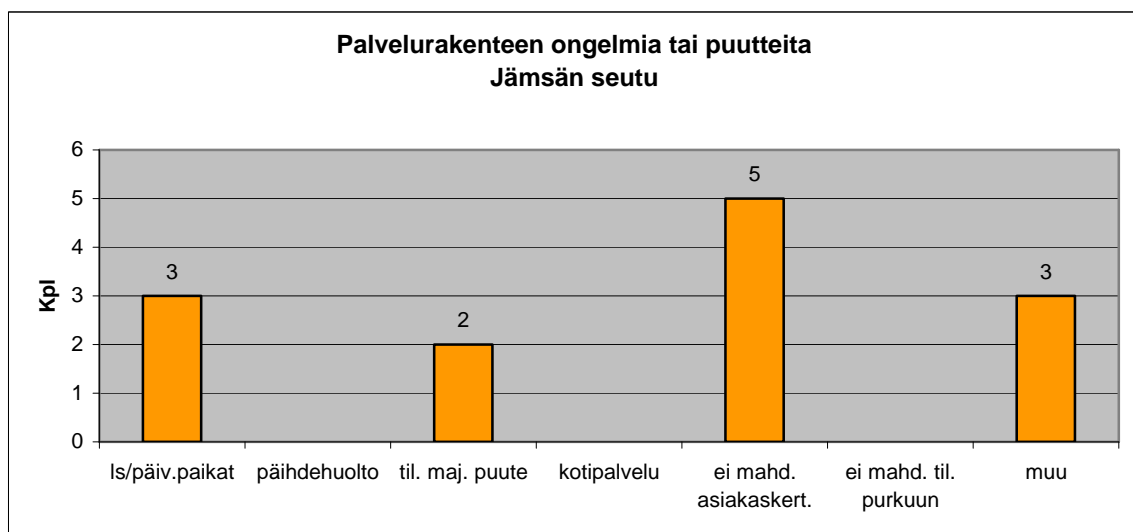
Jämsän seudun sosiaalipäivystäjien tilastoima tilanteiden kuormittavuuserittely käy ilmi Taulukosta 60.

Taulukko 60. Päivystystyön kuormittavuus

Palvelurakenteen puutteiksi (Taulukko 61) lastensuojeluun liittyen tilastoitui epä tietoisuus kehitysvammaisen lapsen sijoituspaikasta, tilapäishoidon järjestämiseen liittyneet ongelmat sekä sijaisperhelistan päivittämättömyys. Tilapäismajoituksen puutteen kohdalla oli maininta; mihin nuorisokodissa olevan päihtyneen nuoren voi sijoittaa, kun nuori ei voi mennä kotiin eikä nuorisokotiin. Viisi kertaa oli merkitty puutteeksi se, ettei päivystysaikana pysty lukemaan asiakaskertomuksia. Muuna syynä huolta aiheuttivat äkillisesti sairastuneen yksinhuoltajan lapsien hoitojärjestelyt ja esitettiin myös sosiaalipäivystyksen tehtävien tarkempaa rajaamista.

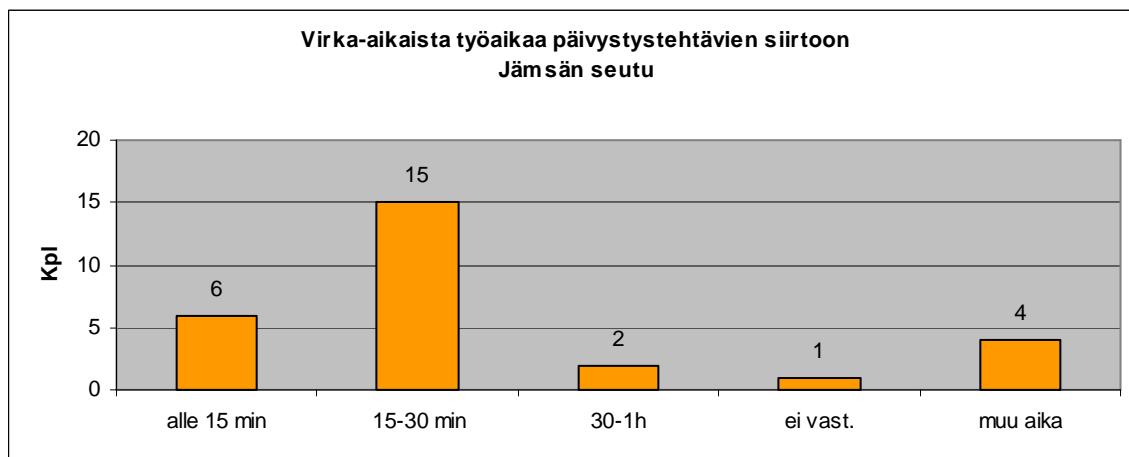
Taulukko 61. Palvelurakenteen ongelmia tai puutteita

Maakunnallisten takapäivystäjien tapaan Jämsän seudun sosiaalipäivystäjät tilastoivat, kuinka paljon virka-aikaista työaikaa (Taulukko 62) kului sosiaa-

lipäivystystilanteiden siirtoon asiakkaiden kotikuntiin. Alle tunti työaikaa kului 72 %:iin tilanteista.

Taulukko 62. Virka-aikaisen työajan käyttö

9 KESKEISET TULOKSET

”Parasta verkostoituminen, kohtaaminen - asioiden edelleen työstäminen ja kehittäminen...!”

-koulutuspalautte-

Vuoden 2007 toiminut koko maakunnan kattava sosiaalipäivystysjärjestelmä seudullisine päivystysrenkaineen oli hankkeen keskeisin sekä näkyvin tulos. Hankkeen myötä kuntien välillä vahvistui ja toteutui osittain uudentyypinen yhteistyö ylikunnallisen sosiaalipäivystyksen järjestämisen kautta. Ylikunnallinen ja monitoimijainen yhteistyö mahdollistui mm. konkreettisen päivystystyön toteuttamisessa sekä hankkeen aikaisiin koulutuksiin ja kehittämispäiviin sekä työnohjauksiin osallistumisessa.

Sosiaalipäivystykseen liittyneitä kuntien välisiä sopimuksia tulee tarkastella hankkeen osatuloksina. Konkreettisia tuloksia ovat myös hankkeen aikana päivystäjien käyttöön kehitetyt päivystystyötä tukevat materiaalit päivystyskansioineen ja -lomakkeistoineen.

Maakunnan sosiaalipäivystystilanteista tapahtumalomakkeilla koottu tilasto muodostaa asiakokonaisuuden, joka osaltaan mittaa ja todentaa sosiaalipäivystystä sekä sen vaikuttavuutta. Tilastot ovat olleet kokeilun alusta alkaen kunkin kunnan hyödynnettävissä ja sosiaalipäivystyksestä koottua laajaa tilastotietoa voidaan edelleen hyödyntää sosiaalityön ja -päivystyksen kehittämisessä.

Hanke kokosi aktiivisesti valtakunnallista tietoa sosiaalipäivystyksen erilaisista järjestämistavoista. Valtakunnallisesti eri toimijoiden kesken on myös vaihdettu mm. tilastotietoja sekä vertailtu eri alueiden sosiaalipäivystyksien toimintaa. Ohjausryhmän muistiot liitteineen sekä hankkeen muu tiedotusmateriaali ovat tärkeitä sosiaalipäivystyksen kehittämistyön dokumentteja.

10 ARVIOINTIA

10.1 Tavoitteiden toteutuminen

Kattava sosiaalipäivystysjärjestelmä – interventiot mahdollistuivat

Maakunnallisen sosiaalipäivystyksen järjestäminen Keski-Suomessa –hanke saavutti kaikki keskeiset tavoitteensa. Ensisijaisen tavoitteen mukainen maakunnassa toimivien sosiaalipäivystysrenkaiden nivominen ja kehittäminen sekä toimivan ja kustannustehokkaan maakunnallisen sosiaalipäivystysjärjestelmän luominen palvelemaan tasa-arvoisesti maakunnan asukkaita kiireellisissä hätätilanteissa saavutettiin hyvin. Keski-Suomessa kokeiltiin kattavaa sosiaalipäivystysjärjestelmää, joka päivystäjien varallaoloon perustuvana mallina on toimintakustannuksiltaan alhainen verrattuna aktiiviyöhön perustuviin sosiaalipäivystysmalleihin.

Kattavan sosiaalipäivystysjärjestelmän muodostamista tukivat maakunnassa olemassa olleet virka-ajan ulkopuoliset käytänteet. Vahvuutena oli Kriisikeskus Mobilen jo 12 vuoden aikana kerryttämä kokemus Jyväseudun virka-ajan ulkopuoliseen lastensuojelupäivystystarpeeseen vastaamisesta. Takapäivystys virkavastuullisine sosiaalityöntekijöineen toi toimivaltaisen vastuunjakajan ja -kantajan virka-ajan ulkopuoliseen sosiaalityöhön. Maakunnan seudulliset sosiaalipäivystysjärjestelmät jatkoivat vuonna 2007 sosiaalipäivystystoimintaansa edellisten vuosien kokemukseen perustuen ja maakunnallinen sosiaalipäivystyshanke osittain tiivistä tätä kuntien välistä yhteistyötä sekä myös kirkasti seudullisten päivystysrenkaiden toimintaa.

Mobilen kriisityöntekijöiden ja seudullisten renkaiden päivystäjien työpanokset ovat olleet ensisijaisen tärkeitä kattavan sosiaalipäivystyksen toteuttamisessa, asiakkaiden kohtaamisessa sekä ajantasaisen seudullisen tiedon keräämisessä. Takapäivystysrenkaan toimintaa veivät eteenpäin yhdeksän Mobile-kunnan; Hankasalmen, Jyväskylän, Jyväskylän maalaiskunnan, Keuruun, Korpilahden, Laukaan, Muuramen, Uraisen ja Äänekosken sosiaalityöntekijät. Heidän osallistumisensa sosiaalipäivystyskokeiluun mahdollisti maakunnallisen takapäivystyksen.

Sosiaalipäivystyskokeilun myötä tuli esiin sosiaalipäivystysjärjestelmän tarpeellisuus, myös asiakkaiden näkökulmasta. Kokeilu tuotti ajantasaista ja oikeaa tietoa akuuteista tilanteista ja mahdollisti sosiaalisten hätätilanteiden asianmukaisen hoitamisen. Sosiaalipäivystäjät tekivät lukuisia päätöksiä kiireellisistä huostaanotoista, avohuollon sijoittamisista tai muista turvaamismenettelyistä. Koko toimintavuoden ajan on pystytty tunnistamaan sosiaalista hätää ”herkällä” korvalla Mobileen ja muihin seudullisiin sosiaalipäivystyksiin tulleista yhteydenotoista.

Maakunnan sosiaalipäivystyksen tilastotiedoista on nähtävissä, että valtaosassa yhteydenotoista (lähes 80 %) taustalla oli lapsen huoltajien tai lapsen oma päihteiden käyttö. Huomioitavaa on myös, että pääosa päivystäjien tekemien koti- ja laitospäivystysten syistä liittyi lasten vanhempien tai huoltajien päihteiden käyttöön. Sosiaalipäivystyksiin ohjautuneet yhteydenotot näyttävät vain murto-osan päihteiden käytön laajuudesta, mutta päivystyksen ansiosta aiempaa isompi osa päihteiden aiheuttamista lastensuojelutarpeista tulee viranomaisten tietoon ja myös osa lastensuojelutarpeen arvioinneista voidaan tehdä akuutisti virka-ajan ulkopuolella.

Sosiaalipäivystäjät kokivat päivystystoiminnan tärkeäksi ja hyväksi intervention välineeksi. Päivystys toi näkyviin kunnissa olevaa virka-ajan ulkopuolista sosiaalityön tarvetta. Asiakkaiden kohtaaminen sosiaalipäivystyksessä sekä sosiaalipäivystystilanteiden tapahtumatietojen ja asiakkaiden siirtyminen virka-ajan ulkopuolisiin tai virka-aikaisiin palveluihin mahdollisimman nopeasti on todennäköisesti tehostanut sosiaali- ja muun viranomaistyön vaikuttamis- ja puuttumismahdollisuuksia.

Sosiaalipäivystyksen myötä maakunnan sosiaalipäivystäjät tekivät ja tulevat jatkossakin tekemään sosiaalityötä eri kuntien alueella tilannekohtaisten tietojen pohjalta. Mobile-kunnissa vain harvoin sosiaalipäivystäjä ja sosiaalipäivystyksen asiakas ovat tunteneet toisensa aiemman asiakaskontaktin kautta. Muiden seudullisten renkaiden päivystyksessä asiakkaiden tunnetavuuden todennäköisyys on korkeampi. Mobile-kuntien sosiaalipäivystyksessä Jyväskylän, Jyväskylän maalaiskunnan sekä Korpilahden päivystäjillä on ollut mahdollisuus käyttää kesästä 2006 alkaen Effica-asiakastietojärjestelmää päivystystyön tukena. Pääosin kuitenkin maakunnan eri päivystysrenkaissa sosiaalipäivystyksen asiakastilanteet ovat edenneet ilman mahdollisia aiempia asiakastietoja pohjautuen tilannekohtaiseen arviointiin.

Sirkka Rousu on ottanut kantaa valtakunnallisesti sosiaalipäivystyksen järjestämiseen todeten Sosiaaliturvassa (16/2006, 8-9), että sosiaalipäivystyksessä ihmisten hätään tulee ensisijaisesti vastata kriisityön keinoin moniammatillisella yhteistyöllä. Rousun mukaan sosiaalipäivystysmalleissa olisi pitänyt laajemmin keskittyä kuntien ja järjestöjen kumppanuusmalleihin, joka olisivat tuoneet mukanaan moniammatillisuutta sekä voimavaroja päivystystyön toteuttamiseen.

Keski-Suomen mallissa Mobile-kuntien yhteistyössä järjestämä sosiaalipäivystyskonsepti ja Jämsän seudun psyko-sosiaalinen kriisipäivystys ovat toteuttaneet kriisi- ja sosiaalityöntekijöiden yhteistyöllä sosiaalipäivystystä. Kokemukset ovat olleet erittäin positiivisia mm. työparitoiminnan sekä olemassa olleiden ja vuosien aikana muotoutuneiden toimintakäytäntöjen vuoksi. Mobile-kunnissa ja Jämsän seudun kriisipäivystysalueella olemassa olevaa sosiaalipäivystystä on vahvistettu takapäivystysjärjestelmällä ja samal-

la yhdistetty siihen moniammatillisia voimavaroja. Muissa päivystysrenkaissa asiantuntija- ja toimijapohjaa on laajentanut mm. se, että myös perhetyöntekijöitä on osallistunut sosiaalipäivystykseen.

Sosiaalipäivystystyössä on korostunut sosiaalityön asiantuntijuus, tilannekohtaisuus ja erityisesti asiakaslähtöinen vuorovaikutukseen perustuva vaihtoehtojen, valintojen sekä niiden seurausten puntarointi. Sosiaalipäivystystyö on osoittautunut vaativaksi, mielekkääksi ja kiistatta erilliseksi sosiaalityön osa-alueeksi, jossa tarvitaan sosiaalityön asiantuntijuuden rinnalla erityisosaamista myös kriisityöstä.

Virka-ajan ulkopuolinen sosiaalipäivystysjärjestelmä – virka-aikainen sosiaalityö

Toimiva, virka-ajan ulkopuolinen sosiaalipäivystysjärjestelmä avasi vuoden 2007 aikana useita keskusteluja kuntien virka-aikaisista toimintamalleista. Kokeilun myötä tuli esiin kunnittaisia puutteita mm. sosiaalityöntekijöiden tavoitettavuuteen ja loma-aikojen aukioloihin liittyen. Yhdeksi erityiseksi haaste- ja nivelkohdaksi osoittautui sosiaalipäivystyksen asiakkuuden siirtäminen virka-aikaiseen sosiaalityöhön seuraavana mahdollisena arkipäivänä. Sosiaalipäivystäjien tiedonsiirrot olivat lähes poikkeuksetta kytköksissä kuntien sosiaalityöntekijöiden soittoaikoihin.

Yhteistyö

”Kyse yhteisestä asiasta: jokainen ottakoon kantaa ja tuokoon kortensa kekoon.”

-koulutuspalautte-

Yksi sosiaalipäivystyksen haasteista on kuntayhteistyö ja etenkin kuntien sitoutuminen päivystyksen järjestämiseen. Sosiaalipäivystyshanke koettiin kunnissa toisaalta sosiaalipäivystysjärjestelmiä selkeyttävänä ja maakunnallisesti myönteisenä kehityksenä – toisaalta maakunnallinen sosiaalipäivystys sai osittain erittäin ristiriitaisen vastaanoton ja mm. kokeiluun valittu etu- ja takapäivystysmalli aikaansaai vaiheikasta keskustelua. Vapaamuotoinen varallaolo ja siihen liittyneet käytännön asiat sekä sopimuksiin perustuvat seikat aiheuttivat aluksi epätietoisuutta sosiaalityöntekijöiden keskuudessa.

Vapaamuotoiseen varallaoloon perustuva sosiaalipäivystysjärjestelmä osoittautui Mobile-kuntien alueella suhteellisen paljon aktiiviyötä vaativaksi toimintatavaksi. Käytäntö osoitti myös kiistatta, että vapaamuotoinen varallaolo muuttaa päivystysvuorojen ajaksi koko perheen vapaa-ajan ajoittain koko perheen varallaoloksi. Lisäksi päivystäjän henkilökohtaiset varajärjestelmät ja toisaalta varallaolon muuttuminen aktiiviyöksi kotiolosuhteissa vaativat suunnittelua sekä rajaamista. Aktiiviyön määrä ylitti ennakko-

odotukset ja aktiiviyöosuuksien viikkovaihtelut osoittivat selvästi päivystystyön luonteen ja sille ominaisen ennakoimattomuuden. Kokeiluvuoden edessä Mobile-kuntien takapäivystystyön aktiiviyö määrä on tasaisesti kasvanut. Päivystysviikon vaikutukset myös päivystäjien virkatyöhön tulivat kokeilun myötä esiin, sillä mm. päivystystilanteiden tiedon siirto vie virkaaikaisesta työstä työaika ja päivystysaikana tehty aktiiviyö lisää sosiaalityöntekijöiden työn kuormittavuutta.

Sosiaalipäivystyksen toimintakokeilun aikana kunnista esitettiin hankkeen ohjausryhmälle pyyntö linjata päivystäjille maksettavia erilliskorvauksia. Syksyllä 2007 ohjausryhmä antoi kunnille perustellun suosituksen päivystystyöstä mahdollisesti maksettaviin päivystäjäkunnittaisiin erilliskorvauksiin. Ohjausryhmän erilliskorvaussuositus oli sidottu päivystysviikkomäärään. Suosituksella pyritään yhtenäisempään käytäntöön ja tasa-arvoistamaan maakunnassa tehtävää sosiaalipäivystystä.

Kaksitasoinen sosiaalipäivystys etu- ja takapäivystyksineen vaati yhteistyötahoilta osittain uuden toimintamallin omaksumista sekä sisäistämistä ja tämä puolestaan vaati aikaa sekä sosiaalipäivystysjärjestelmän käyttökokemusta. Konkreettisten yhteistyökokemusten kautta sosiaalipäivystyksen tarpeellisuus ja järjestelmän toimivuus sekä sosiaalipäivystäjät saivat useasti kiittävää palautetta. Yhteisten keskustelujen ja palautteen avulla yksittäisiin epäkohhtiin päästiin puuttumaan lähes välittömästi hyvässä yhteishengessä.

Sosiaalipäivystystoiminnan moniammatillisissa yhteistyötilanteissa on entisestään korostunut mm. asiakaslähtöinen työskentely, tilannetiedon ja eri näkökulmien koonti sekä erilaisten verkostojen huomioiminen. Sosiaalipäivystyksen eri asiakastilanteissa toimijat ovat asettaneet rohkeasti oman asiantuntijuutensa yhteiseen käyttöön. Positiivisiin yhteistyökokemuksiin ovat osaltaan vaikuttaneet koulutus- ja kehittämisspäivien yhteiset tapaamiset ja toimijoiden ammattiroolien täsmentyminen virka-ajan ulkopuolisessa työssä.

Koulutus- ja kehittämistoiminta

Hankkeen koulutus- ja kehittämisspäivissä sekä useissa työnohjaustilanteissa keskityttiin yhteistoiminnan ohella erityisesti sosiaalisen hätätilanteen määrittelyyn, sen tunnistamiseen ja yhtenäisemmän näkemyksen muodostamiseen sosiaalipäivystystyöstä. Sosiaalipäivystyksen koulutus- ja kehittämissprosessissa kiinnitettiin huomiota kiireellisen sosiaalipalvelun tarpeen tunnistamiseen, sosiaalipäivystyksen toimintaan akuuteissa tilanteissa, päivystysaikaisten asiakastietojen siirtämiseen virka-aikana asiakkaiden kotikuntiin sekä prosessin aikaiseen eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön ja asiakkuuden siirtämiseen palveluketjuissa eteenpäin.

Sosiaalipäivystäjien yhteisissä kehittämispäivissä ja työnohjauksissa aloitettiin sosiaalipäivystyksen sisällöllinen kehittäminen. Osa sisällöllistä kehittämistä oli myös yhtenäisten lomakkeiden laadinta seudullisten päivystysrenkaiden työn tukemiseen ja päivystystyön tiedon siirtoon. Lisäksi kokeiluvuoden aikana päivitettiin eri tapaamisten yhteydessä sosiaalipäivystyksen toimintalinjauksia sekä yhtenäistettiin ja keskitettiin maakunnan sosiaalipäivystyksestä tiedottamista.

SosKes-hankkeen kanssa tehtiin yhteistyötä sosiaalipäivystyksen tapahtumalomakkeen ja Mobile-kuntien sosiaalipäivystyksen päivystyskalenterin tietoteknisessä kehittämisessä. Lähitulevaisuudessa SosKes-verkossa on saatavilla ajantasaiset sosiaalipäivystysmateriaalit lomakkeistoineen. Lisäksi on tarkoitus, että kaikki päivystysrenkaat siirtyvät manuaalisista tapahtumalomakkeista sähköiseen tilastointiin.

Sosiaalipäivystyksen tilastointi

Sosiaalipäivystyksen maakunnallinen tilastointi oli hankeaikana erittäin laaja-alaista sekä kattavaa - maakunnan päivystysjärjestelmää seurattiin päivystäjien täyttämien tapahtumalomakkeiden pohjalta. Lomakkeiden tietoa koottiin ja tuloksista raportoitiin kirjallisesti useasti mm. ohjausryhmää, päivystäjiä sekä kuntien sosiaalijohtoa vuoden 2007 aikana.

Sosiaalipäivystyksen ylikunnallisen järjestämisen tapahtuma- ja tilastoseurannalla saatiin arvokasta sekä laaja-alaista tietoa kunta- ja aluekohtaisesti asukkaiden hyvinvoinnin tilasta ja nyt kootut sekä jatkossa koottavat tiedot antavat suuntaa palvelujen kehittämislle sekä ennaltaehkäisevälle että korjaavalle sosiaalityölle.

Hankkeen talous

Hanke pysyi budjetissaan lukuun ottamatta koulutus- ja työnohjauskuluja. Hankkeen suunnitteluvaiheessa koulutusmäärärahoiksi budjetoidut rahat osoittautuivat hankkeen edetessä riittämättömiksi. Syksyllä 2006 ohjausryhmässä arvioitiin, että koska maakunnallisen takapäivystyskokeiluajan lyhenemisen vuoksi tulotaisiin säästämään päivystäjien palkkakustannuksissa, voidaan panostaa koulutukseen ja työnohjaukseen. Hyvin pian keväällä 2007 kuitenkin oli nähtävissä, että hankkeen budjettiin varatut palkkakustannukset menevätkin oletetun budjetin mukaisesti. Hankkeen koulutus- ja työnohjausmenojen vuoksi budjetti ylittyy, kun palkkakustannuksiin varattua rahaa ei jää käyttämättä. Syksyllä 2007 ohjausryhmässä päätettiin, että budjetin ylimenevät kustannukset laskutetaan kunnilta asukasluvun mukaisessa suhteessa tammikuussa 2008.

10.2 Eri yhteistyötahojen suorittama arviointi

Sosiaalipäivystysjärjestelmän toimintaa, hankkeen etenemistä, päivystystyön toteutumista ja kohdattuja haasteita arvioitiin koko hankeajan ohjausryhmän ja eri yhteistyötahojen kokouksissa. Sosiaalipäivystystoiminnan arvioijina toimivat päivystäjät, yhteistyökumppanit ja ohjausryhmän jäsenet, jotka olivat mukana eri ammattirooleissa sosiaalipäivystyksen järjestämisprosessissa. Ohjausryhmä työskenteli tiiviillä kokousaikataululla. Tavoitteiden toteutumista arvioitiin kirjallisesti hankkeen ohjausryhmässä huhtikuussa 2007. Ohjausryhmän suorittaman arvioinnin yhteenvedona voi todeta, että ohjausryhmä koki hankkeen onnistuneen tärkeimmässä tavoitteessaan, koska sosiaalipäivystyskokeilumalli oli saatu käynnistettyä ja sosiaalipäivystys toimii koko maakunnan alueella – huolimatta hankkeen kohtaamista alkuvaiheen ristiriitaisuuksista. Myös sosiaalipäivystyksen tarpeen kartoittaminen ja tarpeen näkyväksi tekeminen sekä erityisesti päivystyskokemusten ja niistä kertyneen tiedon kokoaminen samoin kuin yhteistyörakenteiden syntyminen nähtiin erittäin positiivisina ja vaikuttavina tuloksina.

Keski-Suomen sosiaalipäivystyksen koulutuksiin ja kehittämistilanteisiin osallistuneet henkilöt antoivat sisäistä arviointipalautetta. Koulutuspalautteissa kiiteltiin usein mm. tilaisuuksien vuorovaikutusmahdollisuuksia sekä erityisesti eri päivystysalueiden kokemusten vaihdon mahdollistumista. Palautteissa tuotiin esiin myös tyytymättömyys sosiaalipäivystyksen määrittelemättömyyteen, jolla tarkoitettiin mm. valtion yleisohjeistuksia, kuntakohtaisten ratkaisujen epäselvyyttä ja kuntien hidasta sosiaalipäivystystä koskevaa tiedottamista. Koulutuspalautteista kävi usein esiin myös, että osallistujat toivoivat kuntiensa sosiaalijohdon osallistuvan kehittämistilaisuuksiin – myös kuntien vähäinen sitoutuminen sosiaalipäivystyksen järjestämiseen aiheutti huolta palautteiden antajissa.

Hankkeen koulutuksista koosteen ja arvioinnin Aretai Oy:n puolesta suoritti kouluttaja Kai Alhanen. Hänen laatimansa kooste ja arviointi ovat luettavissa liitteessä 11.

Maakunnan poliisin kenttäjohtajille lähetettiin syyskuussa 2007 sosiaalipäivystyksen arviointikysely. Palautteiden mukaan kenttäjohtajat ovat tyytyväisiä sosiaalipäivystysjärjestelmän toimintaan ja nykyinen järjestelmä takaa sosiaaliviranomaisen tavoitettavuuden ja päivystysaikaiset jatkotoimenpiteet lakien mukaisesti. Yhdessä palautteessa arvioitiin myös, että nykyisen järjestelmän myötä kynnys ongelmatilanteiden yhteydenotoissa on matalampi, koska poliisilla on tieto, että sosiaalipäivystäjä on akuuteissa tilanteissa käytettävissä eikä sosiaaliviranomaista tarvitse tavoitella vapaa-ajalta. Käytännön tilanteissa yhteistyö poliisin ja päivystäjien välillä on toiminut poliisien näkökulmasta hyvin. Koulutus- ja kehittämistilaisuuksien on koettu selkiyttävän työnjakoa ja ammattirooleja. Sosiaalipäivystyksen palvelun laatua ja kykyä vastata välittömään sosiaaliseen hätätilanteeseen kenttäjohtajat kuvasivat hyväksi.

Arviointiin vastanneet kenttäjohtajat toivoivat, että sosiaalipäivystyksen maakunnallinen kehitystyö ja yhteinen vuoropuhelu jatkuvat hankkeen päätymisen jälkeenkin.

Sosiaalipäivystyksen vaikuttavuutta arvioivat maakunnan sosiaalipäivystäjät. Sosiaalipäivystäjien täyttämien tapahtumalomakkeiden mukaan päivystäjät olivat kokeneet päivystysjärjestelmän myönteisenä interventiomuotona asiakkaiden kannalta. Myös sosiaalipäivystäjien toteuttaman asiakkaiden ohjauksen ja neuvonnan nähtiin lievittäneen koettua avuntarvetta sekä antaneen mahdollisuuden jatkotoimenpiteisiin ja asiakkaan jatko-ohjeistukseen. Kokeiluajana oli vähän niitä tilanteita, ettei varsinaista siirtymistä tai ohjaamista muihin palveluihin tapahtunut lainkaan.

Päivystäjien palautteen mukaan myös pääosa sosiaalipäivystyksessä kohdattuista asiakkaista suhtautui myönteisesti sosiaalipäivystysjärjestelmän toimintaan. Erityisen merkityksellisiä ovat olleet asiakkaiden kokemukset kohtaamisesta ja kuulluksi tulemisesta sosiaalipäivystystilanteissa. Nämä kokemukset ovat osa sosiaalipäivystyksen ja sitä kautta myös sosiaalityön vaikuttavuutta. Sosiaalipäivystäjien arvion mukaan suurin osa sosiaalipäivystyksen asiakkaista on kokenut tulleen autetuksi tilanteen vaatimalla tavalla. Osa päivystäjistä on todennut sosiaalipäivystystyön mielekkyyden tulevan siitä, että sosiaalipäivystyksen kautta asiakkaat ovat kokeneet saaneensa apua ja tukea välittömästi. Asiakkaat ovat myös ilmaisseet tyytyväisyytensä ja kiittäneet avusta – sosiaalityöstä. Asiakkaiden myönteisillä kokemuksilla voidaan arvioida olevan positiivisia vaikutuksia sosiaalityön imagoon.

Hankkeen ulkopuolista arviointia sosiaalipäivystysmallista teki syksyn 2007 kuluessa Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosionomi-opiskelija Heli Palmros, jonka opinnäytetyö käsittelee sosiaalipäivystystyötä ja virka-aikaisen sosiaalityön haasteita takapäivystäjien näkökulmasta. Syksyn 2007 aikana sosiaalityön opiskelija Hanna-Leena Niemelä Jyväskylän yliopistosta aloitti pro gradu -työn tekemisen sosiaalipäivystystyöstä. Pro gradu -työ valmistuu vuoden 2008 aikana.

11 KESKI-SUOMEN MAAKUNNAN SOSIAALIPÄIVYSTYKSEN TULEVAISUUS

11.1 Sosiaalipäivystys Keski-Suomessa vuonna 2008

Sosiaalipäivystyksen järjestäminen on kunnille lakisääteinen tehtävä. Sosiaalihuoltolain muutos (125/2006) keväällä 2006 täsmensi kiireellisten tilanteiden osalta sosiaalipalvelujen tarpeen arvioimista. Myös uusi Lastensuojelulaki (417/2007) on osaltaan selkeyttämässä sosiaalipäivystyksen lakisidonnaisuutta, sillä 11§:n mukaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua on kunnan järjestettävä tarpeen mukaisesti vuorokaudenajasta riippumatta.

Maakunnan sosiaalijohtolta ja hankkeen ohjausryhmältä kysyttiin toukuussa 2007 näkemyksiä sosiaalipäivystyksen järjestämisestä vuonna 2008. Kuntien sosiaalijohto ja hankkeen ohjausryhmä olivat nykyisen kaltaisen päivystysjärjestelmän säilyttämisen kannalla, koska kokeilumallin mukainen järjestelmä tukee seudullisia toimintajärjestelmiä ja Mobile-kuntien sosiaalipäivystyksen järjestämisestä haluttiin pidempiaikaista kokemusta.

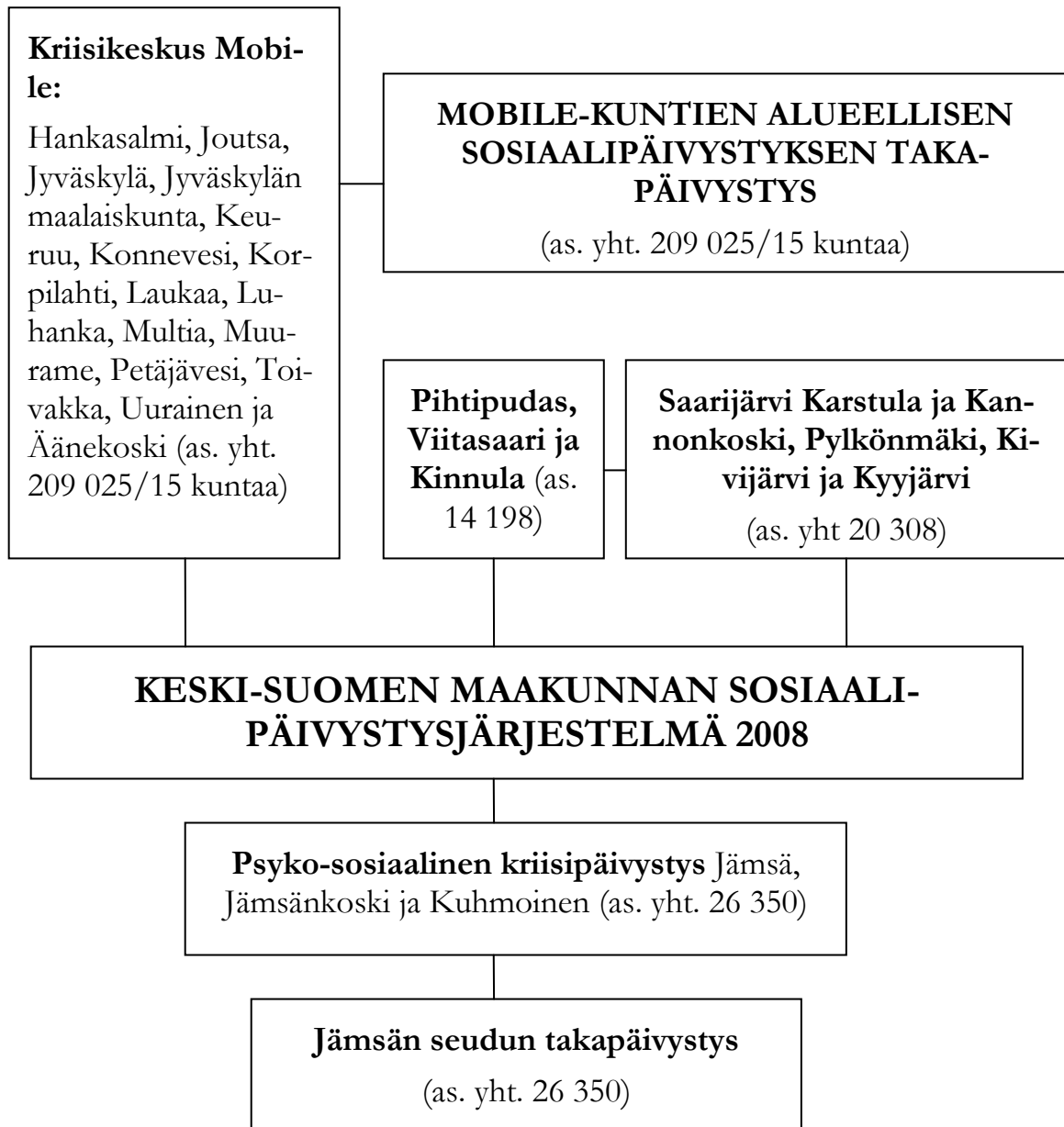
Vuonna 2008 sosiaalipäivystys järjestetään maakunnassa lähes kokeilumallin mukaisesti. Malli on kuvattu seuraavassa kuviossa (Kuvio 3).

Mobile-kunnat jatkavat vuonna 2008 sosiaalipäivystystä Hankasalmen, Joutsan, Jyväskylän, Jyväskylän maalaiskunnan, Keuruun, Korpilahden, Laukaan, Luhangan, Multian, Muuramen, Petäjäveden, Toivakan, Uraisen ja Äänekosken sekä Konneveden (liittyy Mobile-kunnaksi 1.1.2008 alkaen) kuntien virka-ajan ulkopuolisen sosiaalipäivystyksen etupäivystyksenä ja Mobile vastaanottaa viranomaisilta tulevat sosiaalipäivystystehtävät. Mobile-kuntien sosiaalityöntekijöistä muodostetaan alueellisen sosiaalipäivystyksen takapäivystysrengas. Mobile-kuntia on vuonna 2008 edelleen 15 Konneveden liittyttyä Mobile-kunnaksi, koska Joutsa ja Leivonmäki yhdistyvät 1.1.2008 alkaen.

Saarijärvi, Karstula, Kannonkoski, Pylkönmäki, Kivijärvi ja Kyyjärvi säilyttävät oman seudullisen etupäivystysrenkaansa. Samoin Viitasaaren seutu (Pihtipudas, Viitasaari ja Kinnula) jatkaa omalla etupäivystyksellään sosiaalipäivystystä. Vuoden 2008 alusta Saarijärven ja Viitasaaren seutujen sosiaalipäivystysrenkaissa on vuoroviikoin päivystäjänä virkavastuinen sosiaalityöntekijä, johon tarvittaessa toisessa renkaassa vuorossa oleva ei-virkavastuinen päivystäjä voi ottaa yhteyttä, mikäli sosiaalipäivystystilanteen hoitamisessa tarvitaan toimivaltaista sosiaalityöntekijää.

Myös Jämsän seudulla Jämsä, Jämsänkoski ja Kuhmoinen jatkavat vuonna 2008 vuoden 2007 malliin pohjautuen eli etupäivystyksen muodostaa edelleen psyko-sosiaalinen kriisipäivystys ja seudun oma takapäivystys muodostuu alueen sosiaalityöntekijöistä.

Kuvio 3. Maakunnan sosiaalipäivystysjärjestelmä vuonna 2008

Maakunnan sosiaalipäivystyksen toiminnan kehittäminen jatkuu vuonna 2008 yhteisillä koulutuksilla ja työnohjaustilaisuuksilla. Sosiaalipäivystyksen koordinoitavastuu siirtyy 1.1.2008 alkaen Keski-Suomen sosiaalialan osamiskeskukseen. Keski-Suomen kunnat vastaavat yhteisvastuullisesti sosiaalipäivystyksen koordinoinnista aiheutuvista kustannuksista vuonna 2008. Maakunnalliseen sosiaalipäivystyksen koordinoitiin kytetään ”Päivän selvään päihdehuoltoon” -hanke, jonka on tarkoitus puuttua sosiaalipäivystyksen kautta esiin nousseeseen lasten, huoltajien ja nuorten päihdekäyttöön korjaavan päihdetyön keinoin.

Kuntien osalta sosiaalipäivystykseen liittyvät jatkosuunnitelmat ovat selvillä ensi vuodeksi. Keski-Suomen maakunnan kuntien seudullisten ja alueellisten sosiaalipäivystysratkaisujen tulevaisuudesta ei kuitenkaan tässä vaiheessa voida vielä tehdä linjauksia vuotta 2008 pidemmälle.

11.2 Sosiaalipäivystysjärjestelmän kehittämishaasteet lähitulevaisuudessa

Hankkeen keskeiset tavoitteet saavutettiin hankeaikana hyvin, mutta varsinainen sosiaalipäivystykseen liittyvä maakunnallinen kehittämistyö on vasta alkanut. Sosiaalipäivystykseen ja sen järjestämiseen liittyneet hankeaikaiset liikunnalliset keskustelut ovat osaltaan avanneet yhteistyömahdollisuuksia.

Sosiaalityöntekijöiden ja eri yhteistyökumppaneiden erilaiset toimintatavat ja -kulttuurit sekä niiden molemminpuolinen ymmärtäminen vaativat edelleen yhteistä kehittämistä sekä avoimen vuoropuhelun jatkumista. Tulevaisuudessa tulee yhä edelleen kiinnittää kuntakohtaisesti enemmän huomioita siihen, että sosiaalipäivystyksestä sekä sen järjestämisestä käydään avointa, oikea-aikaista vuoropuhelua sisäisesti oman kunnan henkilöstön kanssa.

Sosiaalipäivystysrakenteiden toimintaa tulee seurata tiiviisti ja tarvittaessa järjestelmän epäkohtiin pitää voida puuttua viivytyksettä. Erityisesti Mobilekuntien alueen takapäivystystoiminnan aktiivisuuden määrää sekä päivystystyön kuormittavuutta on kunnittain seurattava päivystäjä- ja päivystysviikkokohtaisesti. Lisäksi takapäivystystoiminnan järjestämistä tai uudelleen organisointia tulee tarkastella tarvittaessa eri vaihtoehtojen pohjalta.

Maakunnan sosiaalipäivystäjien työssä jaksamista tulee tukea säännöllisten päivystäjätapaamisten, työnohjauksen ja koulutuksen avulla. Sosiaalipäivystystyöhön osallistuminen tulisi myös huomioida kunnittain palkkauksessa niin että päivystäjät olisivat kunnasta riippumatta samanarvoisessa asemassa päivystystyötä tehdessään. Palkkauksella on merkitystä myös päivystystyön arvostuksen lisäämisessä sekä sosiaalipäivystäjien sitoutumisessa ja motivoitumisessa vaatimaan päivystystyöhön.

Kuntien sosiaalityöntekijöiden tavoitettavuutta sekä työjärjestelyjä olisi hyvä kehittää siten, että päivystysaikana esille tullessiin asiakkaiden palvelutarpeisiin pystyttäisiin tarvittaessa vastaamaan virka-aikana välittömästi.

Viranomaisyhteistyön kannalta on tärkeää, että sosiaalipäivystystä koskevia yhteisiä palaverieja ja koulutustilaisuuksia järjestetään myös tulevaisuudessa. Kriisityöosaamista on tarpeen syventää samoin kuin jatkaa kiireellisen sosiaalisen hätätilanteen sekä sosiaalipäivystyksen ydintoiminnan määrittelyä. Maakunnassa olisi hyvä järjestää ainakin kerran vuodessa moniammatillinen sosiaalipäivystyseseminaari, jossa sosiaalipäivystyksen tila kartoitettaisiin.

12 LOPUKSI

Tässä sosiaalipäivystyshankkeen loppuraportissa on kuvattu yksityiskohtaisesti hankkeen etenemistä, tavoitteiden saavuttamista, sosiaalipäivystystoimintakokeilun tuloksia sekä tuotu esiin toimivia käytäntöjä ja jaettu kokemuksia matkan varrelta.

Sosiaalipäivystyksen maakunnallinen järjestäminen Keski-Suomessa -hankkeen toiminta-aika ja koko kehittämisprosessi on ollut erityistä haasteiden ja oppimisen aikaa meille kaikille osallisille. Hankkeen loppumetreillä voinee todeta, ettei varmasti kenelläkään meistä ollut konkreettista käsitystä sisältöjen laajuudesta, sosiaalipäivystyksen järjestämisen ylikunnallisista haasteista tai toiminnan vaikuttavuudesta, kun toiminta aloitettiin toukuussa 2006.

Asuinalue- ja kuntarajat ylittävän sosiaalipäivystysjärjestelmän luominen ja maakunnallisen sosiaalipäivystysrenkaan muodostaminen, sen toiminta sekä sen ylikunnalliset asiakastilanteet haastoivat paikallisuuteen ja kuntakohtaisiin toimintakulttuureihin kiinnittyneen virastoaikaisen sosiaalityön tekemisen - sosiaalipäivystystyö murentaa aikaa, paikkaan ja tekijöihin kiinnittyntä sosiaalityötä.

Sosiaalipäivystysjärjestelmää ei luotu korvamaan virka-aikaisten eikä virkaajan ulkopuolisten peruspalveluiden toimintaa. Sen sijaan jäsentynyt sosiaalipäivystysjärjestelmä asetti kuntien peruspalvelut ja niiden toimivuuden koetukselle sekä toi esiin palvelujärjestelmän puutteita ja haastekohtia. Jatkossakin tulee muistaa, että toimivat peruspalvelut ovat ensisijainen edellytys toimivalle sosiaalipäivystykselle.

LÄHTEET

- Alhanen Kai. Kooste Keski-Suomen maakunnallisen sosiaalipäivystyshankkeen koulu-
tuksista 2006-2007. 30.10.2007.
- Hankkeen työpaperit 2005–2007.
- Hauvala Tuija. Maakunnan sosiaalipäivystyshanke – artikkeli. Kellokas 1/2007.
- Hauvala Tuija. Sosiaalipäivystyksen maakunnallinen järjestäminen Keski-Suomessa
hankkeen väliraportti toukokuusta 2006 toukokuuhun 2007. 2007.
- Jämsän, Jämsänkosken ja Kuhmoisten psyko-sosiaalisen kriisipäivystyksen takapäivystä-
jien tapahtumalomakkeet 1.4.-31.10.2007.
- Kiireellinen sosiaalipalvelu. Sosiaalipäivystyksen järjestäminen. Sosiaali- ja terveysminis-
teriö ja Suomen kuntaliitto. Opas 8. 2005.
- Kiivanen Marja-Leena. Kuntatyönantaja 1/2007. Kuinka tehdä sosiaalipäivystyssopi-
muksia. Sosiaalipäivystys ja työaikajärjestelyt.
www.kuntatyönantajat.fi/files/ECBD116BDC4842488C92A5A1A1EA8181
- Konneveden kunnan sosiaalipäivystyksen tapahtumalomakkeet 1.1.-31.10.2007.
- Kunnallinen työmarkkinalaitos. Kiireellisten sosiaalipalvelujen järjestämisestä ja siihen
liittyvistä palvelusuhde ym. kysymyksistä. Työryhmämuistio. 2003.
- Maakunnallisten sosiaalipäivystyksen takapäivystäjien tapahtumalomakkeet 1.1.-
31.10.2007.
- Majoinen Kaija, Sahala Heli ja Tammi Terhi. Sosiaalipalveluja seutuyhteistyöllä – ideasta
sopimukseen. STM ja Suomen Kuntaliitto. 2003.
- Malkamäki Minna. Esiselvitys sosiaalipäivystyksen tarpeesta ja järjestämismahdollisuuk-
sista. SONet Botnia. 2003.
- Mobilen sosiaalipäivystyksen etupäivystyksen tapahtumalomakkeet 1.1.-31.10.2007.
- Oksanen Pasi. Seudulliset sosiaali- ja kriisipäivystysmallit. Lastensuojelun keskusliitto ja
Suomen Kuntaliitto. 2004.
- Pihtiputaan, Viitasaaren ja Kinnulan seudullisen sosiaalipäivystyksen tapahtumalomak-
keet 1.1.-31.10.2007.
- Rousu Sirkka. Päivystykseen tarvitaan kriisityön ammattilaisia. Sosiaaliturva. 16/2006.
- Saarijärven, Karstulan, Kannonkosken, Kivijärven, Kyyjärven ja Pylkönmäen seudullisen
sosiaalipäivystyksen tapahtumalomakkeet 1.1.-31.10.2007.
- Soine-Rajanummi Seppo ja Konttinen Riikka. Sosiaalipäivystystä poliisilaitokselta ja tur-
vakodista. Päijät-Hämeen ja Itä-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus. 2005.
- Sosiaalipäivystyksen kehittäminen. Sosiaali- ja terveysministeriö. Selvitys 2006:64. 2006.

LIITTEET

Liite 1. Sosiaalipäivystyksen rajaus

Maakunnallisen sosiaalipäivystyksen rajaus:

LASTENSUOJELUN TAI MUUN HUOLLON TARPEEN SELVITTÄMINEN

- kun lapset tai muut huoltoa tarvitsevat jäävät sitä vaille huoltajan tai hoitajan
 - päihteiden käytön
 - tapaturman tai sairaskohtauksen
 - mielenterveysongelmien
 - itsetuhoisen käytöksen
 - itsemurhan tai muun äkillisen kuoleman vuoksi
 - molempien huoltajien ollessa pidätettynä rikoksen takia
- kun havaitaan, että perheessä on fyysistä väkivaltaa tai sen uhkaa
- kun lapsen kohdistunut seksuaalista väkivaltaa tai hyväksikäyttöä
- kun lapsen huolto- tai tapaamisriita on kärjistynyt niin, että lapsen turvallisuus vaarantuu (muutoin huolto- ja tapaamisasiat hoidetaan virka-aikana)
- kun perheessä on eri syistä johtuva perhekriisi, joka uhkaa turvallisuutta

ALLE 18-VUOTIAAN LAPSEN/NUOREN ERITYISVAIKEUDET

- lapsi jää kiinni muusta kuin vähäisestä rikoksesta
- lapsi käyttäytyy erittäin väkivaltaisesti tai itsetuhoisesti
- lapsi karkaa kotoa tai ei halua mennä kotiin tai karkaa lastensuojelulaitoksesta
- lapsi on erittäin päihtynyt eikä vanhempia tavoiteta tai vanhemmat eivät ota päihtynyttä lasta kotiin – alle 15-vuotiasta ei voida ottaa poliisin säilöön
- ilmenee, että lapsi käyttää huumeita ja on huonossa kunnossa

VIRKA-APU/KONSULTAATIO

- poliisi, hätäkeskus, pelastuslaitos ja terveystoimi
 - yhteys ensin seudulliseen sosiaalipäivystäjään, joka tarvittaessa konsultoi maakunnallista takapäivystäjää

AIKUISTEN SOSIAALISET HÄTÄTILANTEET

- aikuisten akuutit sosiaaliset hätätilanteet, joissa tarvitaan kiireellisiä sosiaalityön toimenpiteitä: käsitellään tarvittaessa tilannekohtaisen arvion pohjalta, jonka etu-/takapäivystäjä tekee pyydettyä; aikuisten sosiaaliset hätätilanteet eivät pääsääntöisesti kuulu maakunnallisen sosiaalipäivystyksen takapäivystyksen piiriin

Toimeentuloturvan hoitaminen ei kuulu sosiaalipäivystyksen tehtäviin ja, että virka-aikana hoidetaan asiakkaan kotikunnan sosiaalitoimessa ne tilanteet, jotka eivät vaadi kiireellistä apua sosiaaliviranomaiselta päivystysaikana.

Liite 2. Päivystysviikkojen toteutuminen kunnittain Mobile-kunnissa 2007

Mobile- kuntien varallaoloviikkojen lukumäärä määräytyi 2007 kuntien väestömäärän perusteella seuraavasti:

Hankasalmi 1 vkoa	kunta huolehti päivystysviikon hoitamisesta
Joutsa 1 vkoa	Uuraisten kunta huolehti päivystysviikon hoitamisesta
Jyväskylä 22 vkoa	kunta huolehti päivystysviikkojen hoitamisesta
Jyväskylän maalaiskunta 9 vkoa	kunta huolehti päivystysviikkojen hoitamisesta
Keuruu 3 vkoa	kunta huolehti päivystysviikkojen hoitamisesta
Korpilahti 1 vkoa	kunta huolehti päivystysviikon hoitamisesta
Laukaa 4 vkoa	kunta huolehti päivystysviikkojen hoitamisesta
Leivonmäki 0 vkoa	<i>ei pyöristetty 1 päivystysviikkoon hankkeen aikana</i>
Luhanka 0 vkoa	<i>ei pyöristetty 1 päivystysviikkoon hankkeen aikana</i>
Multia 1 vkoa	Uuraisten kunta huolehti päivystysviikon hoitamisesta
Muurame 2 vkoa	kunta huolehti päivystysviikkojen hoitamisesta
Petäjävesi 1 vkoa	Uuraisten kunta huolehti päivystysviikon hoitamisesta
Toivakka 1 vkoa	Uuraisten kunta huolehti päivystysviikon hoitamisesta
Uurainen 1 vkoa	kunta huolehti päivystysviikon hoitamisesta
Uusi Äänekoski 5 vkoa	kunta huolehti päivystysviikkojen hoitamisesta
Yhteensä 52 viikkoa	

Liite 3. Maakunnallisen sosiaalipäivystyksen järjestämispöytäkirja

SOPIMUS MAAKUNNALLISEN SOSIAALIPÄIVYSTYKSEN JÄRJESTÄMISESTÄ KESKI-SUOMEN MAAKUNNAN 23 KUNNAN ALUEELLA 1.1.2007 -31.12.2007

1. Sopimuksen osapuolet

Keski-Suomen maakunnan 15 Kriisikeskus Mobilen palveluiden piiriin kuuluvaa kuntaa (1.1.2006 asukasluvut sulkeissa) **Hankasalmi** (5 588), **Joutsa** (4 048), **Jyväskylä** (84 434), **Jyväskylän maalaiskunta** (34 774), **Keuruu** (11 180), **Korpilahti** (4 997), **Laukaa** (17 193), **Leivonmäki** (1 155), **Luhanka** (881), **Muurame** (8 672), **Multia** (2 020) **Petäjävesi** (3 703), **Toivakka** (2 353), **Uurainen** (3 137) sekä **Uusi Äänekoski** (20 345)(ent. Äänekoski, Suolahti ja Sumiainen 1.1.2007 alk.) ovat sopineet maakunnallisen sosiaalipäivystyksen järjestämisestä ajalla 1.1.2007 – 31.12.2007. Kuntien yhteenlaskettu väestömäärä yht. 204 480.

Kuntien järjestämä sosiaalipäivystysrenkas toimii takapäivystysrenkaana **maakunnassa toimiville muille seudullisille sosiaalipäivystysrenkaille**, joita ovat **Pihtiputaan** (4 917), **Kinnulan** (1 933) ja **Viitasaaren** (7 458) sosiaalipäivystysrenkas, **Saarijärven** (10 041) osalta (Saarijärven, Karstulan ja Kannonkosken sosiaalipäivystysrenkaasta), **Pyлкönmäen** (1 007), **Kivijärven** (1 424) ja **Kyyjärven** (1 646) kunnat sekä **Konneveden** (3 099) päivystysrenkas. Takapäivystyksen piirissä on yht. 236 005 asukasta.

2. Sopimuksen perusteet ja tarkoitus

Sopimuskuntien lautakunnat ovat päättäneet järjestää Valtioneuvoston sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelman (vuosille 2000–2003) mukaisen sosiaalityöntekijän kiireellisten palveluiden saatavuuden, sosiaalipäivystyksen, sosiaalitoimistojen aukioloaikojen ulkopuolella.

Keski-Suomen alueella on toukokuussa 2006 käynnistynyt maakunnallisen sosiaalipäivystyksen järjestämiseen liittyvä hanke, jonka yhtenä tarkoituksena on luoda maakuntaan kattava sosiaalipäivystysjärjestelmä maakunnallisen takapäivystysrenkaan muodossa, joka takaa sosiaalityöntekijän palvelujen saatavuuden sosiaalitoimistojen aukioloaikojen ulkopuolisissa sosiaalisissa hätätilanteissa sekä tukee toiminnallaan jo maakunnassa toimivia seudullisia sosiaalipäivystysrenkaita.

Sosiaalipäivystyskokeilu alkaa 1.1.2007. Sopimus koskee sosiaalitoimistojen aukioloaikojen ulkopuolella tehtävää kiireellistä sosiaalityötä. Sosiaalitoimistojen aukioloajalla tarkoitetaan tässä sopimuksessa kello 8.00–16.00 välistä aikaa arkiviikkona maanantaista perjantaihin. Yhteydenotot maakunnalliseen sosiaalipäivystykseen tulevat Kriisikeskus Mobilen kautta, joka toimii viestikeskuksena maakunnallisen sosiaalipäivystyksen takapäivystysrenkaalle. Mobilen kautta suodattuvat kansalaisten suorista yhteydenotoista mahdollisesti esiin tulevat kiireellisen sosiaalityön tarpeet. Keski-Suomen hätäkeskuksen, poliisin tai pelastuslaitoksen tehtävissä sekä terveydenhuollon tehtävissä esiin tulevissa kiireellisen ja akuutin sosiaalityön vaatimisissa tilanteissa, otetaan yhteys ensin Mobileen, joka välittää tehtävän tarvittaessa takapäivystyksen sosiaalipäivystäjälle.

3. Palvelun sisältö

Maakunnallisen sosiaalipäivystyksen tehtävät tullaan toteuttamaan useimmiten yhteistyössä kriisikeskus Mobilen, poliisin ja terveydenhuollon päivystyksen kanssa konsultaation ja virka-avun keinoin esim. seuraavissa akuutin sosiaalisen hädän tilanteissa:

- **lastensuojelun tai muun huollon tarpeen selvittäminen**, jos lapset jäävät vaille hoitoa hoitajan tai huoltajan kykenemättömyyden vuoksi, esim. päihteiden käyttö, tapaturma, mielenterveysongelmat, sairauskohtaus, itsemurha tai muu äkillinen kuolema
- **eri syistä johtuvat perhekriisit**, joissa lapset ja nuoret jäävät ilman hoitoa
- **lapsen tai nuoren erityisvaikeudet**, esim. rikoksen uhriksi joutuminen, kuten raiskaus, pahoinpitely, seksuaalinen hyväksikäyttö
- **aikuisten akuutit sosiaaliset hätätilanteet** eivät pääsääntöisesti kuulu sosiaalipäivystyksen takapäivystyksen piiriin, mutta tilanteet, joissa tarvitaan kiireellisiä sosiaalityön toimenpiteitä: käsitellään tarvittaessa tilannekohtaisen arvion pohjalta, jonka takapäivystäjä tekee pyydettyään.

Maakunnallisen sosiaalipäivystyksen tehtäviin kuuluu tarvittaessa mm. kiireellisten huostaanottojen tekeminen. Toimeentuloturvan hoitaminen tai tilanteet, jotka eivät vaadi sosiaalityöntekijän kiireellistä apua eivät kuulu sosiaalipäivystyksen piiriin.

Sosiaalitoimistojen aukioloaikoina kukin kunta huolehtii sosiaalipäivystyksen järjestämisestä itse.

Varalla oleva sosiaalityöntekijä, josta tässä sopimuksessa käytetään nimitystä maakunnallinen sosiaalipäivystäjä, antaa asiakkaille sosiaalitoimistojen aukioloaikojen ulkopuolella heidän tarvitsemansa akuuttiavun ja siirtää jatkotyöskentelyn välittömästi asiakkaan oman kunnan/alueen sosiaalityöntekijälle sosiaalitoimiston aukioloaikana.

Kuntalaiset (15 Mobile-kunnan alueella) voivat ottaa yhteyttä sosiaalisissa hätätilanteissaan Kriisikeskus Mobileen, Keski-Suomen hätäkeskukseen, poliisiin tai terveydenhuollon päivystykseen. Näissä toimipisteissä arvioidaan asiakkaan avun tarve ja otetaan sen perusteella tarvittaessa yhteys sosiaalisissa hätätilanteissa Kriisikeskus Mobileen, josta tehtävän siirretään tarvittaessa takapäivystysrenkaan sosiaalipäivystäjän hoidettavaksi. Maakunnallisen sosiaalipäivystäjän puhelinnumeroa ei anneta julkisuuteen, se on tarkoitettu vain viranomaiskäyttöön.

4. Palvelun laajuus

Maakunnallisen sosiaalipäivystäjän palvelut on tarkoitettu 15 Mobile-kunnan asukkaille ja muillekin näiden kuntien alueella oleskeleville, jotka tarvitsevat kiireellistä apua sosiaaliseen hätäänsä. Maakunnallisen takapäivystysrenkaan sosiaalipäivystäjät ovat lisäksi seudullisten sosiaalipäivystysrenkaiden käytettävissä päivystysvuorossa toimiessaan mm. konsultaatio- ja lain 272/2005 mukaista sosiaalityöntekijän kelpoisuutta vaativissa tilanteissa.

5. Sosiaalipäivystyksen organisointi

Uuraisten kunta hallinnoi maakunnallista hanketta. Maakunnallista sosiaalipäivystyshanketta ja sen toimintaa ohjaa ohjausryhmä, johon kuuluu edustajia kuntien sosiaalitoimista, Kriisikeskus Mobilesta ja hätäkeskuksesta. Projektikoordinaattori koordinoi sosiaalipäivystystä sopijakunnissa ja pitää yhteyttä päivystäjien, kuntien ja yhteistyökumppaneihin sosiaalipäivystykseen liittyen.

Maakunnallisille sosiaalipäivystäjille järjestetään ennen varallaolorenkaan toiminnan aloittamista ja sen aikana tehtävään tarvittavaa koulutusta ja työnohjausta. Koulutukseen ja työnohjaukseen osallistuvat myös muiden seudullisten sosiaalipäivystysrenkaiden päivystäjät, Kriisikeskus Mobilen ja Hätäkeskuksen henkilöstöä aiempien sopimusten mukaisesti. Hankkeen aikana koulutuksen ja työnohjauksen kustannukset maksaa maakunnallinen sosiaalipäivystyshanke, matkakuluista vastaavat päivystäjien työnantajat.

Maakunnallisen takapäivystysrenkaan sosiaalipäivystäjinä voivat toimia (kriisikeskus Mobilen palveluiden piiriin kuuluvaan) kuntaan virkasuhteessa olevat sosiaalityötä johtavat viranhaltijat, johtavat sosiaalityöntekijät ja sosiaalityöntekijät, joilla on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun lain 272/2005 mukainen pätevyys.

Lähtökohtana on, että viranhaltijoiden osallistuminen sosiaalipäivystyksen järjestämisen edellyttämään säännöllisen työajan ulkopuolella tapahtuvaan vapaamuotoiseen varallaoloon perustuu heidän suostumukseensa. Sosiaalipäivystäjiä maakunnalliseen takapäivystysrenkaskokeiluun on ilmoittautunut yht. 24; Hankasalmen, Jyväskylän, Jyväskylän maalaiskunnan, Keuruun, Korpilahden, Laukaan, Uuraisten ja uuden Äänekosken sosiaalitoimistoista.

Eri kuntien varallaoloviikkojen lukumäärä sopimusaikana määräytyy kuntien väestömäärän perusteella seuraavasti:

Hankasalmi 1 vkoa	kunta huolehtii päivystysviikkojen hoitamisesta
Joutsa 1 vkoa	Uuraisten kunta huolehtii päivystysviikon hoitamisesta
Jyväskylä 22 vkoa	kunta huolehtii päivystysviikkojen hoitamisesta
Jyväskylän maalaiskunta 9 vkoa	kunta huolehtii päivystysviikkojen hoitamisesta
Keuruu 3 vkoa	kunta huolehtii päivystysviikkojen hoitamisesta
Korpilahti 1 vkoa	kunta huolehtii päivystysviikon hoitamisesta
Laukaa 4 vkoa	kunta huolehtii päivystysviikkojen hoitamisesta
Leivonmäki 0 vkoa	<i>ei pyöristetä 1 päivystysviikkoon hankkeen aikana</i>
Luhanka 0 vkoa	<i>ei pyöristetä 1 päivystysviikkoon hankkeen aikana</i>

Multia 1 vkoa	Uuraisten kunta huolehtii päivystysviikon hoitamisesta
Muurame 2 vkoa	Uuraisten kunta huolehtii päivystysviikon hoitamisesta
Petäjavesi 1 vkoa	kunta huolehtii päivystysviikon hoitamisesta
Toivakka 1 vkoa	Uuraisten kunta huolehtii päivystysviikon hoitamisesta
Uurainen 1 vkoa	kunta huolehtii päivystysviikon hoitamisesta
Uusi Äänekoski 5 vkoa	kunta huolehtii päivystysviikkojen hoitamisesta
	Yhteensä 52 viikkoa

Varallaolovuoron pituus on yksi viikko kerrallaan. Vuorot määräytyvät takapäivystysviikkovuorojaon mukaisesti.

Yksittäisen henkilön varallaolo merkitään työvuoroluetteloon, jonka laatii KVTES III luvun 30 §:n mukaisesti ko. henkilön työnantaja.

6. Henkilöstön toimivalta ja sopimusosapuolten vastuut

Tällä sopimuksella sopijakunnat antavat kuntalain (365/1995) 76 §:n 3 momentin mukaisesti sopijakunnalle tai sen viranomaiselle säädetyn tehtävän, jossa toimivaltaa voidaan siirtää viranhaltijalle, annetaan virkavastuulla toisen kunnan viranhaltijan hoidettavaksi kiireellisissä sosiaalisissa hätä- ja kriisitilanteiden tehtävissä virka-ajan ulkopuolella. Sopijakunnan tehtäviä suorittaessaan maakunnallinen sosiaalipäivystäjä toimii tämän sopijakunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisuudessa ja noudattaa sen päättämiä toimintaohjeita ja -periaatteita.

Tällä sopimuksella sopijakunnat valtuuttavat varallaolojärjestelmässä mukana olevat toisten sopijakuntien sosiaalityöntekijät toimimaan omilla alueillaan kiireellisissä sosiaalipalveluja vaativissa tehtävissä virka-ajan ulkopuolella maakunnallisen sosiaalipäivystäjän ominaisuudessa.

Tällä sopimuksella sopijakunnat delegoivat myös maakunnallisille sosiaalipäivystäjille oikeuden varallaolovuoronsa aikana pyytää Lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) 22§:n perustuvaa virka-apua muilta viranomaisilta tehtäviensä suorittamiseksi.

Varallaolo ei aiheuta muutoksia viranhaltijan vakuutusturvaan.

7. Työaikajärjestelyt

7.1 Yleistä

Lähtökohtana on, että viranhaltija tekee oman säännöllisen työaikansa lisäksi varallaoloa.

Varallaolo (vapaamuotoinen varallaolo) alkaa päivittäisen säännöllisen työajan jälkeen. Varallaoloaika alkaa

- ensimmäisen viikon perjantaista kello 16.00 alkaen ja päättyy seuraavan viikon maanantaiaamuna klo 8.00, KVTES:n 2005–2007 työaikaluvun 7 §:n 2 momentissa lueteltuina, perjantaiksi sattuvina arkipyhinä ja aattopyhinä varallaolo alkaa em. poiketen klo 14.00
- varallaolo jatkuu sen jälkeen tällä jälkimmäisellä viikolla siten, että henkilön varallaolo alkaa maanantaina klo 16.00 ja päättyy seuraavana aamuna klo 8.00: sosiaalipäivystys toimii arkisin virka-ajan ulkopuolella klo 16.00 - 08.00 ja varallaolo päättyy kyseisellä viikolla perjantaiaamuna klo 8.00, poiketen perjantaihin sattuvien arkipyhä- ja aattopäivien aikana siten, jolloin päivystys päättyy klo 14.00
- päivystysvuoroviikolla olevien arkipyhä ja aattopäivinä, jolloin sosiaalitoimistot ovat suljettuja; sosiaalipäivystäjä vastaa sosiaalipäivystyksestä ko. kuntien alueella

Maakunnallisen sosiaalipäivystäjän varallaoloaika on vapaamuotoista varallaoloa GSM-puhelimen tai Virven ääressä. Varallaolovuoronsa aikana päivystäjän on pysyteltävä seutukunnan alueella tai sen välittömässä läheisyydessä.

Jos tilanne vaatii maakunnallisen sosiaalipäivystäjän liikkeelle lähtöä, on hänen tehtävä se viivytyksettä; kuitenkin viimeistään yhden tunnin kuluessa hälytyksestä.

Mikäli päivystystehtävän hoitaminen edellyttää sitä, että maakunnallinen sosiaalipäivystäjä menee asiakkaan kotiin tai muuhun osoitteeseen tapaamaan asiakasta, hänen tulee ilmoittaa lähdöstään hätäkeskukseen ja tehtävän päätyttyä ilmoittaa sinne paluustaan.

7.2 Viikoittainen yhtäjaksoinen vapaa

KVTES:n III luvun 26 §:n mukainen viikoittainen vapaa-aika voidaan järjestää keskimäärin 35 tunniksi 14 vuorokauden ajanjakson aikana. Vapaa-ajan tulee olla kuitenkin vähintään 24 tuntia viikossa. Työnantajan tulee suunnitella työvuorot siten, että päivystäjä saa vähintään 24 tunnin vapaa-ajan maanantain ja torstain välisenä aikana ennen varallaolovuoron alkamista.

Jos säännöllinen työaika jää viikoittaisen vapaa-ajan antamisen varmistamiseksi vajaaksi, niin suoritetaan lisä- ja/tai ylityökorvauksia vasta kun säännöllinen työaika on ensin tullut täyteen varallaolon aikana syntyneestä aktiiviyöajasta ja matka-ajasta siltä osin kuin se luetaan työajaksi. Ylityökorvauksia maksetaan vain aktiiviyöstä.

KVTES:n III luvun 26 §:n 3 momentin mukaan viikoittaisesta yhtäjaksoisesta vapaasta voidaan kuitenkin poiketa, jos viranhaltija on suostunut varallaoloon viikoittaisen vapaa-ajan aikana. Tällöin viranhaltija ei saa mahdollisesti menettämästään viikkolevosta erillistä korvausta (KVTES 26 § 4 momentti).

7.3 Aktiiviyön alkaminen ja päättyminen varallaolon aikana

Kun maakunnalliseen takapäivystäjään otetaan yhteyttä, varallaoloaika muuttuu aktiiviyöajaksi, kunnes tehtävä tulee suoritetuksi. Aktiiviyöstä maksetaan vähimmäiskorvaus puolelta tunnilta. Aktiiviyöajankorvauksia maksettaessa työaika pyöristetään 15 minuutin tarkkuudella. Aktiiviyöaikaan kuuluu myös jokaisesta päivystystehtävästä täytettävän tapahtumalomakkeen ja tarvittaessa lastensuojeluilmoituksen täyttäminen.

Päivystäjä merkitsee työajan erilliselle lomakkeelle. Tosiasialliset aktiiviyörupeamat tulee erikseen kirjata näkyviin henkilön toteutuneen työajan seuraamiseksi ja työaikalaissa edellytetyn työaikakirjanpidon noudattamiseksi.

Matka-aika maakunnallisen sosiaalipäivystäjän lähtöpaikasta asiakkaan luo ja takaisin päivystäjän kotiin (tai vast.) korvataan kuin se olisi työaika. Matka-aika on työaika vain siltä osin kuin sen aikana tehdään tosiasiallisesti työtä (aktiiviyötä).

8. Korvaukset

8.1 Korvaus varallaoloajasta

Varallaolokorvauksena sosiaalipäivystäjälle maksetaan KVTES:n (2005–2007) työaikaluvun 5 §:n mukaisesti 30 % hänen korottamattomasta tuntipalkastaan.

Tässä sopimuksessa mainitut korvaukset maksetaan myös maakunnallisessa päivystysrenkaassa mukana oleville johtavassa tai itsenäisessä asemassa oleville viranhaltijoille.

Varallaolokorvausten maksaminen keskeytyy ajaksi, jolta suoritetaan korvausta aktiiviyöstä.

8.2. Korvaukset aktiiviyöajasta

Varallaolon aikainen mahdollinen aktiiviyöaika luetaan tehdyksi työajaksi ko. varallaoloviikkojen tehtyä (toteutunutta) työaika tarkasteltaessa. Tästä syystä ko. viikoille alun perin suunniteltu työaika on mahdollisen aktiiviyön johdosta saattanut ylittyä. Lisä- ja ylityökorvauksia maksetaan vasta, kun säännöllinen työaika on tehty. Lisä- ja ylityön korvaamisessa noudatetaan KVTES:n (2005–2007) työaikaluvun 14, 15 ja 17 §:n määräyksiä.

Aktiiviyöajalta ja ajalta, joka korvataan kuin se olisi työaika, suoritettavien korvausten suuruus ja edellytykset määräytyvät KVTES:n (2005 – 2007) mukaan lukuun ottamatta seuraavia poikkeuksia, joista on tehty paikallinen sopimus:

KVTES:n työaikaluvun 19 §:n 2 momentin mukainen lauantaikorvaus maksetaan myös sosiaalipäivystyksen yhteydessä tehdyiltä lisä- ja ylityötunneilta.

Aktiiviyöstä maksetaan työaikakorvauksia vähintään puolelta (0,5) tunnilta. Muuten työaikakorvauksia maksettaessa korvattava työaika pyöristetään lähimpään 15 minuuttiin.

8.3. Korvaustapa

Työnantaja päättää korvausmuodosta.

8.4 Menettely työntekijän sairastuessa

Mikäli maakunnallinen sosiaalipäivystäjä sairastuu varallaolovuoronsa aikana tai ennen varallaolovuoroaan, hän ilmoittaa asiasta työnantajalleen, joka vastaa sijaisen järjestämisestä sosiaalipäivystysvuoroon. Varallaolovuoroon kutsuttu sosiaalipäivystäjä ilmoittaa päivystäjän vaihdoksesta Kriisikeskus Mobileen ja hätä-

keskukseen. Varallaolovuoroon kutsuttu sosiaalipäivystäjä ilmoittaa päivystäjän vaihdoksesta myös hankkeen projektikoordinaattorille heti, kun se virka-aikana on mahdollista.

Mikäli sosiaalityöntekijä, joka ei ole varallaolovuorossa, kutsutaan päivystysvuorossa olevan sairastuttua varallaoloon, maksetaan hänelle lähtöraha, joka on suuruudeltaan 30 euroa. Varallaolovuoroon kutsuttu sosiaalityöntekijä ottaa vastuun varallaolovuoron hoitamisesta viimeistään kahden tunnin kuluessa siitä, kun hän on saanut tiedon varallaolovuorosta sosiaalitoimistojen aukioloajan ulkopuolella riippumatta siitä mitä kohdassa 7.1 sanotaan liikkeelle lähdöstä.

Sairastumistapauksissa maksetaan sosiaalityöntekijälle hänen normaali sairausajanpalkkansa, mutta ei varallaolokorvauksia, jotka suoritetaan vain toteutuneilta, ei suunnitelluilta, varallaolotunneilta.

8.5 Muuta huomioitavaa

Aktiiviyöajalta ja ajalta, joka korvataan kuin se olisi työaikaa, suoritettavien korvausten suuruus ja edellytykset määräytyvät KVTES:n (2005 - 2007) mukaan **lukuun ottamatta seuraavia poikkeuksia**, joista on **tehtävä päivystäjäkunnittain paikallinen sopimus**:

- KVTES:n työaikaluvun 19 §:n 2 momentin mukainen lauantaikorvaus maksetaan myös sosiaalipäivystyksen yhteydessä tehdyiltä lisä- ja ylityötunneilta.
- Aktiiviyöstä maksetaan työaikakorvauksia vähintään puolelta (0,5) tunnilta. Muuten työaikakorvauksia maksettaessa korvattava työaika pyöristetään lähimpään 15 minuuttiin.
- Matka-ajalta maksetaan korvaukset kuin se olisi työaikaa.
- Lähtörahan (30 euroa) maksaminen varallaolovuoroon kutsutulle sosiaalipäivystäjälle, mikäli varallaolovuorossa ollut maakunnallinen sosiaalipäivystäjä on sairastunut. Lähtörahan maksaminen edellyttää enintään kahden tunnin kuluessa tapahtuvaa vastuun ottamista varallaolovuoron hoitamisesta.

Varalla oleva maakunnallinen sosiaalipäivystäjä on oikeutettu käyttämään omaa autoaan tai taksia joutuesaan lähtemään asiakkaan luo.

Mikäli maakunnallinen sosiaalipäivystäjä varalla ollessaan joutuu konsultoimaan puhelimitse muuta seudullista sosiaalipäivystystä, lasketaan työ aktiivijaksi, josta maksetaan korvaus (ks. 8.2 kohta).

Maakunnallisen sosiaalipäivystyksen takapäivystykseen liittyvät toimintaohjeet 15 Mobile -kunnan alueella annetaan mm. poliisille, hätäkeskukselle, terveydenhuollolle ja pelastuslaitokselle sekä Kriisikeskus Mobilille sosiaalipäivystyshankkeen toimesta. Kunnat ohjeistavat mm. päiväkotinsa sekä lastensuojelulaitoksensa maakunnallisesta sosiaalipäivystyksestä ja tarvittaessa seudullisesta sosiaalipäivystyksestään.

9. Salassapito, tietojenanto ja asiakirjahallinto

Sosiaalipäivystystä toteutettaessa noudatetaan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa säädettyä salassapito- ja vaitiolovelvollisuutta. Työntekijöiden oikeus asiakkaita koskevien tietojen saantiin ja luovuttamiseen määräytyy julkisuuslain (621/1999) ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta annettun lain (812/2000) nojalla. Sosiaalipäivystyksen asiakkaita koskevien tietojen luovuttamisesta päättää asiakkaan kotikunta.

Maakunnallisilla sosiaalipäivystäjillä ei tässä vaiheessa ole mahdollisuutta päästä toisten kuntien asiakastietojärjestelmiin.

Maakunnallinen sosiaalipäivystäjä siirtää päivystystilanteisiin liittyvän tiedon asiakkaan kotikuntaan virka-aikana puhelimitse sekä toimittaa asiasta kirjallisen selvityksen postitse/faxilla. Maakunnallinen sosiaalipäivystäjä täyttää päivystysvuoroonsa liittyvistä yhteydenotoista erillisen tapahtumatietolomakkeen sosiaalipäivystyshankkeen tilastointia varten. Kyseiseen tapahtumatietolomakkeeseen ei täytetä asiakkaan nimeä, osoitetta tai muita henkilön tunnistamiseen johtavia tietoja.

Maakunnallisena sosiaalipäivystäjänä ollut sosiaalityöntekijä ilmoittaa kirjallisesti jokaisen varallaoloviikkonsa päätyttyä sekä varallaolotuntiansa että tekemänsä aktiiviyöajan ja ajan, joka korvataan kuin se olisi työaikaa ja mahdollisesti aiheutuneet matkakulut työnantajansa hyväksymisen jälkeen omaan kuntaansa henkilölle, joka tallentaa palkkatietoja. Sosiaalipäivystäjän työnantajakunta maksaa päivystysvuoron palkan sekä mahdolliset matkakustannukset työntekijälleen ja laskuttaa toteutuneiden kustannusten pohjalta maakunnallista sosiaalipäivystyshankkeen hallinnoijaa eli Uuraisten kuntaa. Varalla ollut maakunnallinen sosiaalipäivystäjä toimittaa em. tiedot myös hankkeen projektikoordinaattorille päivystysvuoroonsa jälkeen.

Päivystysaikana tehdystä kiireellisestä huostaanotosta tehdään päätös manuaalisesti Editan lomakkeelle. Tieto siirretään asiakkaan kotikuntaan, jonka sosiaalityöntekijät kirjaavat päätöksen kunnan tietokoneoh-

jelmaan ja päätös pykälöidään. Päätöksen allekirjoittaa kiireellisen huostaanoton tehnyt maakunnallisen sosiaalipäivystäjänä toiminut sosiaalityöntekijä.

10. Muutoksenhaku viranhaltijan päätöksiin

Muutoksenhaku maakunnallisena sosiaalipäivystäjänä toimineen viranhaltijan päätöksiin saatetaan asiakkaan kotikunnan sosiaalilautakunnan käsiteltäväksi.

11. Maksut ja korvaukset/kustannusten jakaminen

Maakunnallisen sosiaalipäivystyksen kustannusten perusteet muodostuvat seuraavasti:

Maakunnallisena sosiaalipäivystäjänä toimivan sosiaalityöntekijän varallaolo aiheuttaa kustannuksia korkeintaan 128 tunnilta viikossa (viikkoina, jolloin on aattopäiviä tai juhlapyhä, 130 – 152 h/vko); varallaoloajalta työntekijälle maksetaan KVTES:n mukaisesti 30 % hänen korottamattomasta tuntipalkastaan siltä osin, kuin ei ole kyse aktiiviyöajasta ja aktiiviyöajasta suoritetaan sopimuskohtien 8.2 ja 8.4 mukaiset korvaukset.

Mikäli kunta ei pysty itse vastaamaan päivystysvuorostaan, kunnan päivystysvuoron hoitaa erikseen sovittava sopimuksen piiriin kuuluva kunta. Päivystysvuorostaan vastaamaton kunta ei hankkeen sopimusaikana ole velvollinen maksamaan päivystysvuoron hoitavalle toiselle kunnalle korvausta, koska hanke vastaa maakunnallisen sosiaalipäivystäjän palkkakuluista.

Sosiaalipäivystäjille järjestettävän koulutuksen ja työnohjauksen maksaa maakunnallinen sosiaalipäivystyshanke, matkakuluista vastaavat päivystäjien työnantajat.

12. Yhteistoimintamenettely

Maakunnallisen sosiaalipäivystysmallin suunnittelu on toteutettu sosiaalipäivystyshankkeen ohjausryhmässä. Suunnittelussa on otettu huomioon mahdollisuuksien mukaan Keski-Suomen kunnista tulleita esityksiä mm. sosiaalipäivystyksen järjestämisestä sekä rajaamisesta. Ohjausryhmän jäsenet edustavat kuntien sosiaalitoimea, Kriisikeskus Mobilea ja hätäkeskusta.

Sosiaalipäivystyshankkeen projektikoordinaattori on käynyt kuntakäynneillä Keski-Suomen kuntien sosiaalitoimissa 19.5.2006–20.6.2006 välisenä aikana tavaten sosiaalityöntekijöitä ja sosiaalijohtajia. Kuntakäynneillä keskusteltiin yhteisesti mm. sosiaalipäivystyksestä ja sen rajaamiseen liittyvistä asioista sekä käytiin keskustelua muualla Suomessa toteutetuista sosiaalipäivystysmalleista ja niiden päivystykseen liittyvistä kokemuksista. Sosiaalijohtajat ja sosiaalityöntekijät ovat saaneet esittää kysymyksiä sosiaalipäivystykseen ja käynnissä olevasta hankkeesta kuntakäyntien yhteydessä. Päivystyskokeiluun ja päivystäjäksi ilmoittautumiseen liittyen kysymyksiä ja yhteydenottoja on esitetty myös suoraan projektikoordinaattorille mm. sähköpostin välityksellä.

Mobile-kuntien alueen sosiaalityöntekijöitä lähestyttiin kesäkuussa 16.6.2006 rekrytointikirjeellä, jossa pyydettiin halukkaita sosiaalityöntekijöitä ilmoittautumaan hankkeen ajaksi sosiaalipäivystäjätöimintään. Päivystysrenkaaseen halukkaita sosiaalityöntekijöitä ilmoittautui 11.8.2006 mennessä 10. Jyväskylän kaupungin lastensuojelusosiaalityöntekijöille mahdollistettiin uudelleen ilmoittautuminen 1.9.2006 alkaen, koska ensimmäisellä hakukierroksella ei ilmoittautuneita sosiaalityöntekijöitä alueelta ollut. 8.9.2006 päätynyt toinen hakukierros ei tuottanut vapaaehtoisia ilmoittautujia. Jyväskylästä on ilmoittautunut 9 sosiaalityöntekijää sosiaalipäivystäjiksi 6.11. mennessä.

Kuntakäyntien aikana Toivakka, Joutsa, Leivonmäki ja Luhanka ilmoittivat, etteivät voi toteuttaa sosiaalipäivystystä itsenäisesti tai muutoin kuin tukeutumalla maakunnalliseen päivystysrenkaaseen, joten näiden kuntien päivystysvastuun hoitavat muut sopijakunnat. Muuramesta on ilmoitettu myös 15.8.2006, ettei tällä hetkellä ole mahdollista hoitaa kunnan päivystysvastuuta, joten Muuramen 2 päivystysviikkoa tullaan hoitamaan muiden sopijakuntien toimesta. Multialta on peruttu 21.11.2006 kunnan sosiaalijohtajan maakunnalliseksi sosiaalipäivystäjäksi osallistuminen. Joutsan, Toivakan, Muuramen ja Multian sekä Petäjäveden päivystysvastuuvuorot hoitaa Uuraisten kunta.

Maakunnallisiksi sosiaalipäivystäjiksi on sitoutunut yhteensä 24 päivystäjää 27.11.2006 mennessä Mobile-kuntien alueelta.

Maakunnallisen sosiaalipäivystyksen järjestämiseen liittyvä ohjaustyöryhmän linjaama sopimus on eri luonnosvaiheissa ollut luettavana ja kommentoitavana syys-marraskuussa 2006 Kunnallisen työmarkkinalaitoksen lakimiehellä ja Jyväskylän kaupungin työmarkkinalakimiehellä sekä myös niissä sopijakunnissa, joista päivystäjää lähtee kokeiluun ja heidän luottamusmiehillään.

Kunnissa, joista takapäivystyskokeiluun lähtee sosiaalityöntekijöitä, on käyty yt-neuvottelut lokamarraskuun 2006 aikana. Kuntien sosiaalilautakunnat käsittelevät sosiaalipäivystyksen sopimusta kokouksissaan joulukuussa 2006.

13. Toiminnan arviointi ja kehittäminen

Maakunnallisen sosiaalipäivystyksen ohjausryhmä arvioi päivystyksen toimivuutta. Maakunnallisesta sosiaalipäivystyksestä kerätään tietoa yhteistyötahoilta sekä kokoamalla tietoa päivystystapahtumista seudullisten ja maakunnallisten päivystäjien täyttämien tapahtumalomakkeiden pohjalta. Koottavien tietojen pohjalta hankkeen toimintaa kehitetään ja suunnataan yhteistyössä ohjausryhmän, kuntien sekä yhteistyötahojen kanssa.

Sosiaalipäivystyksen maakunnallisen järjestämisen tarkoituksena ja tavoitteena on luoda vuoden 2007 aikana Keski-Suomeen seudulliset olosuhteet huomioiva sosiaalipäivystysjärjestelmä.

14. Sopimuksen voimassaolo

Tämä sopimus on voimassa 1.1.2007 – 31.12.2007.

15. Sopimuksen sitovuus ja sopimuskappalet

Tämä sopimus sitoo osapuolia, kun sopijaosapuolet ovat sen allekirjoittaneet. Sopimusta on tehty kaksi samasanaista kappaletta. Toinen on tehty Sosiaalipäivystyksen maakunnallinen järjestäminen Keski-Suomessa – hanketta hallinnoivalle Uuraisten kunnalle ja toinen maakunnalliseen sosiaalipäivystykseen sitoutuvalla kunnalla.

Jouko Nykänen
Uuraisten kunnan sosiaalijohtaja

1.12.2006 Uurainen

Sosiaalilautakunnan käsittelypäivämäärä

Liite 4. Tietojen käsittelysopimus

MAAKUNNALLISEEN SOSIAALIPÄIVYSTYKSEEN LIITTYVÄ TIETOJENKÄSITTELYSOPIMUS

1. Sopijaosapuolet

Maakunnallisen sosiaalipäivystys-hankkeen hallinnoija Uuraisten kunta ja maakunnallisen sosiaalipäivystyksen alueen kunnat Hankasalmi, Joutsa, Jyväskylä, Jyväskylän maalaiskunta, Keuruu, Korpilahti, Laukaa, Leivonmäki, Luhanka, Muurame, Multia, Petäjävesi, Toivakka sekä Uusi Äänekoski (ent. Äänekoski, Suolahti ja Sumiainen 1.1.2007) ovat sopineet sosiaalipäivystyksen takapäivystyksen järjestämisestä ajalla 1.1.2007 – 31.12.2007.

Kuntien järjestämä sosiaalipäivystysrenkas toimii takapäivystysrenkaana maakunnassa toimiville muille seudullisille sosiaalipäivystysrenkaille, joita ovat Pihtiputaan, Kinnulan ja Viitasaaren sosiaalipäivystysrenkas, Saarijärven osalta (Saarijärven, Karstulan ja Kannonkosken sosiaalipäivystysrenkaasta), Pylkönmäen, Kivijärven ja Kyyjärven kunnat sekä Konneveden kunta.

2. Sopimuksen tarkoitus

Tämän sopimuksen tarkoituksena on sopia kuntien kesken, että Uuraisten kunta vastaa maakunnalliseen sosiaalipäivystykseen liittyvistä kuntakohtaisten palveluiden ja niiden yhteystiedoista laaditun listauksen keräämisestä ja tietojen koonnista sekä sen jakamisesta maakunnallisen takapäivystysrenkaan päivystäjien käyttöön sekä maakunnallisen sosiaalipäivystyksen päivystystilanteista syntyvien asiakirjojen ja hankkeeseen sisältyvien tietojen asianmukaisesta säilytyksestä, ylläpidosta ja luovuttamisesta.

Maakunnalliseen sosiaalipäivystyksen takapäivystykseen osallistuvat sosiaalipäivystäjät ovat velvollisia tiedottamaan päivystystilanteiden asiakastilanteista heidän kotikuntien sosiaalitoimeen. Sosiaalipäivystyksen hallinnoijalle ei luovuteta asiakastilanteisiin osallisten henkilötietoja.

3. Sopimuksen kohde

Tällä sopimuksella sovitaan, että Uuraisten kunta hoitaa kuntakohtaisten tietojen ja toimintaohjeiden listauksen kuntien toimittamien tietojen pohjalta ja luovuttaa tiedot takapäivystäjien käyttöön. Kuntakohtaisten toimintaohjeiden päivittämisestä vastaa kukin kunta itse. Päivitetyt tiedot toimitetaan hankkeen aikana hankkeen projektikoordinaattorille. Sosiaalipäivystäjät toimittavat hankkeen aikana päivystystilanteista täyttämänsä tapahtumalomakkeet sekä kopion päivystysvuoronsa varallaolo- ja aktiiviyöajan sekä matka-ajan työajanseurantalomakkeesta Uuraisten kuntaan projektikoordinaattorille.

4. Määrittelyjä

- 4.1. Sosiaalipäivystyksen käyttöön luovutetut kuntakohtaiset yhteystiedot ja toimintaohjeet muodostavat henkilötietojen osalta henkilötietolaissa tarkoitettun henkilörekisterin.
- 4.2. Kukin sopimusosapuoli, joka on luovuttanut hankkeen käyttöön henkilötietolaissa tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja, joiden luovuttaminen edellyttää rekisteröidyn nimenomaista suostumusta tai muuta lakiin perustuvaa oikeutta, vastaa siitä, että asianomaisten suostumus on saatu.
- 4.3. Uuraisten kunta on henkilötietolain tarkoittama rekisterinpitäjä, jonka hallinnoiman maakunnallisen sosiaalipäivystyshankkeen käyttöä varten rekisteri perustetaan ja, jolla on oikeus määrätä sen käytöstä.

5. Palvelujen sisältö

- 5.1. Maakunnallinen sosiaalipäivystyshanke hoitaa kuntakohtaisten palveluiden ja yhteystietojen listauksen sosiaalipäivystäjien käyttöön kuntien toimittamien tietojen osalta.
- 5.2. Sosiaalipäivystäjät eivät luovuta hankkeen käyttöön päivystystapahtumiin liittyviä asiakastietoja asiakkaiden nimien, henkilötunniste- eikä osoite- tai muiden yhteystietojen osalta.

- 5.3. Päivystystilanteiden osalta sosiaalipäivystäjät täyttävät tapahtumatietolomakkeet ja työajanseurantalomakkeen, jotka he toimittavat päivystysvuoronsa päätyttyä hankkeen käyttöön.
- 5.4. Sosiaalipäivystäjillä ei ole oikeutta käyttää muiden kuntien asiakastietojärjestelmiä päivystysvuorossa toimiessaan päivystyskokeilun tässä vaiheessa.
- 5.5. Kokeiluvaiheen käynnistymisen yhteydessä sosiaalipäivystäjät käyttävät manuaalisia tapahtumatietolomakkeita, manuaalista lastensuojeluilmoitusta, Editan kiireellisen huostaanoton lomaketta ja poliisin virka-apupyynnötlomaketta sekä manuaalisia lomakkeita työajanseurannasta.

6. Yhteistyö

- 6.1. Kumpikin sopijapuoli on nimennyt sopimusvastuuhenkilön, jonka tehtävänä on vastata sopimuksen täyttämistä sekä hoitaa ja kehittää välistä yhteistyötä mm. kuntakohtaisten tietojen päivittämisen osalta. Hankkeen projektikoordinaattorille toimitetut päivitetty kuntakohtaiset tiedot toimitetaan hankkeesta takapäivystäjille.
- 6.2. Maakunnallisen sosiaalipäivystyshankkeen ajan (2.5.2006 - 31.12.2007) toimintaa valvoo ja ohjaa ohjausryhmä.

7. Oikeudet

- 7.1. Uuraisten kunta ei saa käyttää tällä sopimuksella määriteltyjä tietoja hyväkseen taikka luovuttaa niitä kenellekään muuten kuin tämän sopimuksen tarkoittamassa laajuudessa ja tämän sopimuksen mukaista tehtävää hoitaessaan.
- 7.2. Uuraisten kunnalla on oikeus käyttää ja koota sopijaosapuolten sille toimittamia kunta-kohtaisia yhteystietoja ja toimintaohjeita sekä luovuttaa tiedot sosiaalipäivystäjien käyttöön päivystystilanteiden varalta. Muille henkilöille tai tahoille ei tietoja voi luovuttaa ilman erillistä toimeksiantosopimusta. Uuraisten kunta voi korjata tai muuttaa tietoja siltä osin, kun kukin kunnan valtuuttaman henkilö hankkeelle ilmoittaa.

8. Tietosuoja ja salassapito

- 8.1. Uuraisten kunta sitoutuu pitämään salassa hankkeen aikana mahdollisesti haltuunsa saamat asiakasasiakirjat ja niihin sisältyvät tiedot sekä luovuttamaan niitä vain erillisten suostumusten perusteella.
- 8.2. Sopijapuolet sitoutuvat pitämään luottamuksellisina toisiltaan saamansa aineistot ja tiedot sekä olemaan käyttämättä niitä muihin kuin sopimuksen mukaisiin tarkoituksiin. Tämä määräys on voimassa myös sopimuksen päättymisen jälkeen.
- 8.3. Sopijapuolet huolehtivat omilla vastuualueillaan siitä, että tietosuojaia tai muuta salassapitoa koskevat säädökset ja viranomaisten antamat määräykset otetaan huomioon.
- 8.4. Sopimuksen päättyessä tai purkautuessa sopijapuolen on sovittava erikseen annettujen tietojen luovuttamisesta kolmannelle osapuolelle tai palautettava toisen sopijapuolen aineisto ja hävitettävä taltiolla oleva tietoaineisto ja kopiot.
- 8.5. Ohjelmaa tai aineistoa ei kuitenkaan saa hävittää, mikäli laki tai viranomaisten määräykset vaativat sen säilyttämistä.
- 8.6. Uuraisten kunta vastaa siitä, että sopijapuolten tietoja pääsevät käsittelemään vain ne maakunnallisen sosiaalipäivystyksen toteuttamiseen osallistuvat henkilöt, joiden työtehtävien kannalta se on välttämätöntä ja jotka ovat allekirjoittaneet työnantajiansa kanssa salassapitositoumuksen.

9. Tietoturvaluisuus

Uuraisten kunta vastaa tämän sopimuksen kohteen perusturvaluisuudesta.

10. Vahingonkorvausvelvollisuus

- 10.1. Sopijapuolet vastaavat siitä vahingosta, jonka ne aiheuttavat toiselle sopijapuolelle huolimattomuudellaan tai laiminlyönnillään. Sopijapuolet eivät kuitenkaan vastaa toiselle sopijapuolelle aiheutuneista välillisistä vahingoista.
- 10.2. Vahingonkorvausvelvollisuuden rajoitukset eivät koske tapausta, jossa on kyseessä sopijapuolen tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella aiheuttama vahinko.

- 10.3. Edellä mainitut vastuunrajoitukset eivät koske tämän sopimuksen tarkoittamien tietojärjestelmään sisältyvien tietojen lain tai sopimuksen vastaisesta luovutuksesta, kopioinnista tai käytöstä seuraavaa korvausvelvollisuutta.
- 10.4. Sopijapuolet eivät vastaa sellaisesta vahingosta, joka aiheutuu lakon, työsulun, yleisen liikenteen pysähtymisen tai muun sen kaltaisen sopijapuolesta riippumattoman synn takia (force majeure). Se sopijapuoli, jota ylivoimainen este koskee, on velvollinen ilmoittamaan tästä sekä sen arvioidusta kestosta heti toiselle sopijapuolelle. Mikäli ylivoimainen este jatkuu vähintään kaksi (2) kuukautta, oikeuttaa se kuitenkin sopimuksen purkamiseen.

11. Sopimuksen purkaminen

Sopijapuolella on purkuoikeus, jos toinen sopijapuoli on laiminlyönyt tai muutoin rikkonut jonkin sopimukseen perustuvan velvollisuutensa, eivätkä sopijapuolet ole päässeet yhteisymmärrykseen korjaustoimenpiteistä tai -aikataulusta 30 päivän kuluessa siitä, kun toinen sopijapuoli on huomauttanut kirjallisesti laiminlyönnistä.

12. Palvelujen kehittäminen

Hankkeen aikana tullaan tekemään yhteistyötä SosKes-hankkeen kanssa tietojen listauksen ja eri lomakkeiden välityksen osalta. Palveluympäristöjen ja palvelujen kehittämisestä SosKes - hankkeen kanssa sovitaan maakunnallisen sosiaalipäivystyshankkeen ohjausryhmässä.

13. Sopimuksen voimassaolo

Tämä sopimus tulee voimaan allekirjoittamisella ja on voimassa maakunnallisen sosiaalipäivystyshankkeen päättymiseen eli 31.12.2007 saakka.

14. Erimielisyyksien ratkaiseminen

Tästä sopimuksesta johtuvat erimielisyydet pyritään ensisijaisesti ratkaisemaan sopijapuolten välisin neuvotteluin. Jos neuvottelumenettelyllä ei pystytä ratkaisemaan erimielisyyksiä, sopimuksen tulkinnasta aiheutuvat erimielisyydet ratkaistaan hallinto-oikeudessa.

15. Sopimuskappaleet

Tätä sopimusta on tehty 23 sopijakunnan välille jokaista kuntaa koskien kaksi samanaista kappaletta, joista toinen on tehty hanketta hallinnoivalle Uuraisten kunnalle ja toinen maakunnalliseen sosiaalipäivystyskokeiluun sitoutuvalle kunnalle.

16. Allekirjoitukset

Uurainen 1.12.2006

Jouko Nykänen

Uuraisten kunnan sosiaalijohtaja

Liite 5. Sosiaalipäivystyksen tapahtumalomake

MAAKUNNALLISEN SOSIAALIPÄIVYSTYKSEN TAKAPÄIVYSTYKSEN TAPAHTUMALOMAKE

Täytä jokaisesta päivystystapahtumasta oma lomake!

Lomakkeen mahdollisimman huolellinen täyttäminen on tärkeää maakunnallisen sosiaalipäivystyksen arvioimisen ja toiminnan kehittämisen vuoksi. KIITOS!

1. Päivystäjän nimi: _____

2. Työnantajakunta: _____

3. Päivystysjakso: _____

4. Yhteydenottoaika (viikonpäivä, pvm, klo): _____

5. Yhteydenottaja:

kriisikeskus Mobile

hätäkeskus

poliisi

terveydenhuolto

pelastuslaitos

lastensuojeluyksikkö

muu, kuka: _____

toisen päivystysrenkaan sosiaalipäivystäjän konsultaatio

- konsultaation kohteena ollut päivystysrengas: _____

- suoritetun konsultaation (tai muun toimenpiteen kohteena) olleen kotikunta ja asiakkaiden lukumäärä: _____.

6. Kuka oli tehnyt ilmoituksen em. taholle:

asiakas

asiakkaan perheenjäsen

sukulainen

naapuri

ohikulkija

viranomainen, kuka: _____

joku muu, kuka: _____

ei tiedossa

7. Asiakkaan kotikunta ja asiakkaiden lukumäärä:

Hankasalmi		
Joutsa		
Jyväskylä		
Jyväskylän maalaiskunta		
Keuruu		
Korpilahti		
Laukaa		
Leivonmäki		
Luhanka		
Multia		
Muurame		
Petäjävesi		
Toivakka		
Uurainen		
uusi Äänekoski		
muu, mikä		

8. Asiakkaiden ikä (arvio) ja lukumäärä (tilanteeseen osalliset):

- 0-6 v. _____
- 7-15 v. _____
- 16-20 v. _____
- 21-30 v. _____
- 31-40 v. _____
- 41-50 v. _____
- 51-65 v. _____
- 66-80 v. _____
- yli 80 v. _____
- ei tiedossa _____

9. Ensisijainen yhteydenoton syy akuutissa sosiaalisessa hätätilanteessa:**Lapsiperheiden ja nuorten ongelmat:**

- lapsen vanhemman/huoltajan päihteiden käyttö
- lapsen vanhemman/huoltajan äkillinen sairastuminen
- lapsen pahoinpitely
- perheväkivalta tai sen uhka
- lapsen heitteillejätö tai sen uhka
- poliisin kotikäynti lapsiperheessä
- vanhemman/huoltajan äkillinen kuolema
- lapsen päihtymys
- lapsi käyttäytyy erittäin väkivaltaisesti
- lapsen syllistyminen rikokseen
- lapsen tapaamiskiistat

- lapsi/nuori karannut
- muu, mikä: _____

Aikuisten ongelmat:

- mielenterveysongelmat
- päihdeongelmat
- perheväkivaltatilanteet
- asunnottomuus
- muu, mikä: _____

10. Mahdollinen toissijainen syy, mikä: _____.

11. Lyhyt selostus tapahtumista:

12. Otitko päivystysaikana yhteyttä johonkin muuhun tahoon? Mihin?

- hätäkeskus
- poliisi
- terveydenhuolto
- asiakas
- omainen
- lastensuojeluyksikkö: _____
- kriisikeskus Mobile
- kotipalvelu
- muu, mikä: _____

13. Käytetty työaika:

- alle 0,5 tuntia
- 0,5-1 tuntia
- 1-2 tuntia
- 2-3 tuntia
- yli 3 tuntia

14. Toimenpiteet päivystysaikana:

- puhelu asiakkaalle
- puhelu omaiselle
- kotikäynti
- viranomaiskonsultaatio, kenelle: _____
- huostaanotto
- tilapäismajoituksen järjestäminen
- muu, mikä: _____

15. Toimenpiteet virka-aikana. Kenelle raportoit, milloin?

16. Olivatko kyseessä ollut asiakas/asiakkaat jo kotikuntansa sosiaalitoimen asiakkaita?

- ei
- kyllä
- ei tietoa

17. Olisiko asian hoitaminen voitu jättää virka-ajalle?

- ei
- kyllä

18. Mikäli sosiaalipäivystäjän palveluita ei olisi ollut saatavilla, miten tilanne olisi mielestäsi edennyt?

19. Miten koet asiakkaan hyötynneen siitä, että sosiaalityön palvelut olivat saatavilla päivystysaikana?

20. Oliko yhteistyön sujumisessa ongelmia päivystysaikana:

- ei
- kyllä, millaisia: _____

virka-aikaan:

- ei
- kyllä, millaisia: _____

21. Tuliko esille alueen palvelurakenteeseen liittyviä ongelmia tai puutteita? Millaisia?

- lastensuojeluun liittyen, mitä: _____
- päihdehuoltoon liittyen, mitä: _____
- tilapäismajoituksen puute, millä alueella: _____
- kotipalvelun yöpartion palveluita ei saatavilla, missä: _____
- ei mahdollisuutta lukea sosiaalihuollon asiakaskertomuksia päivystysaikana
- ei mahdollisuutta asiakastilanteen välittömään purkuun
- muu, mikä: _____

22. Millaisena koet tehtävän henkisen kuormittavuuden asteikolla 1 – 10? Rastita vastauksesi.

ei lainkaan kuorimittava 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 erittäin kuormittava

23. Millaista lisätietoa tai -tukea olisit päivystysaikana tarvinnut?

--

24. Tuliko esille ongelmia työturvallisuuden suhteen? Mahdollinen uhka?

25. Mitä muuta haluaisit sanoa päivystystyön kehittämiseksi?

26. Kuinka kauan virka-aikaista työaikaasi kului tämän asiakastilanteen tiedonsiirtoon asiakkaan kotikuntaan?

- alle 15 minuuttia 15 min. – 30 min. 30 min. – 1 h 1 h – 1 ½ h 1½ - 2 h
 muu aika, mikä _____

**Toimita tapahtumalomakkeet päivystysvuorosi päätyttyä: Uuraisten kunta/Tuija Hauvala, Viras-
totie 4, 41230 Uurainen. KIITOS!**

Liite 6. Lastensuojeluilmoitus

Keski-Suomen maakunnallinen sosiaalipäivystys

LASTENSUOJELUILMOITUS (Ls1 40 §) lähetetty kotikuntaan ____/____

Kunta:	
Päivämäärä:	
Lapsen tiedot:	Nimi: _____ Henkilötunnus: _____ Osoite: _____ Asuinkunta: _____
Ilmoituksen syy:	☐ Lapsi huoltoa vailla ☐ Huoli lapsen käyttäytymisestä ☐ Lapsen päihteiden käyttö ☐ Lapsen tekemä rikos ☐ Lapsen kohdistunut rikos ☐ Huoli perhetilanteesta ☐ Perheväkivalta ☐ Huoltajan/hoitajan päihteiden käyttö ☐ Muu syy, mikä: _____
Huoltajan/hoitajien tiedot:	Nimi: _____ Puhelinnumero: _____ Osoite: _____ Nimi: _____ Puhelinnumero: _____ Osoite: _____
Perheen muut lapset:	
Ilmoituksen aihe:	(mm. huolenaihe sekä mahdolliset erityistiedot tilanteesta ja lapsesta; mitä tapahtui, missä, milloin, ketä paikalla)
Ilmoittajan yhteystiedot:	Nimi: _____ Puhelinnumero: _____ Sosiaalipäivystäjän kunta: _____

Liite 7. Virka-apupyyntö

Keski-Suomen maakunnallinen sosiaalipäivystys

VIRKA-APUPYYNTÖ

_____ kihlakunnan poliisilaitokselle

Päivämäärä:	
Asiakkaan henkilö-tiedot:	Nimi: _____ Henkilötunnus: _____ Osoite: _____ Puhelinnumero: _____
Virka-avun perusteet:	Maakunnallisena sosiaalipäivystäjänä toimiva sosiaalityöntekijä pyytää virka-apua Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista lain 22 §:n perusteella ☐ kotikäynnin turvaamiseen ☐ lastensuojeluasian hoitamiseen ☐ huostassa olevan lapsen etsimiseen ☐ muuhun syyhyn perustuen: Sosiaalihuoltolain 41 §:n perusteella ☐ sosiaalihuollon ilmeisessä tarpeessa olevan henkilön asuntoon tai muuhun olinpaikkaan pääsemiseen
Tehtävän hoitamiseen liittyvät muut lisätiedot:	
Virka-avun pyytäjän tiedot:	Nimi: _____ Virka-asema: _____ Nimen selvennys: _____ Organisaatio: _____ Puhelinnumero, josta tavoittaa: _____

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22 §

Sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus saada laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellista virka-apua muilta viranomaisilta. Virka-avun antajan tulee salassapitovelvollisuuden estämättä ilmaista sosiaalihuollon viranomaiselle virka-aputehtävän edellyttämät tiedot.

Sosiaalihuoltolaki 41 §

Milloin sosiaalihuollon ilmeisessä tarpeessa olevan henkilön etu terveyden, kehityksen tai turvallisuuden vakavan vaarantumisen vuoksi sitä välttämättä vaatii eikä sosiaalihuollon tarve muutoin ole selvitettävissä, sosiaalityöntekijällä on oikeus 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimielimen määräämän johtavan sosiaalihuollon viranhaltijan määräyksestä huollon tarpeen selvittämiseksi päästä tällaisen henkilön asuntoon tai muuhun olinpaikkaan. (3.8.1992/736). Milloin asuntoon tai olinpaikkaan pääseminen estetään, on sosiaaliviranomaisen pyydettävä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 22 §:ssä tarkoitettua virka-apua poliisiviranomaiselta. (17.2.2006/125)

Liite 8. Tulkkilomake

Keski-Suomen maakunnallinen sosiaalipäivystys

Ilmoitus maakunnalliselta takapäivystäjältä tulkin käyttämisestä

Jyväskylän kaupunki/
Keski-Suomen tulkkikeskus
Puistokatu 2 C
40100 Jyväskylä

Tilaajan yhteystiedot:	Nimi: _____ Virka-asema: _____ Organisaation osoite: _____ Puhelinnumero: _____
Päivämäärä ja kellonaika:	
Tulkin nimi:	
Tulkkauspaikka:	
Asiakkaan nimi (jos asiakas on pakolainen myös syntymäaika):	
Laskutusosoite:	Sosiaalipäivystyksen maakunnallinen järjestäminen Keski-Suomessa – hanke/ Uuraisten kunta Virastotie 4 41230 Uurainen
Tietojen antajan allekirjoitus ja päivämäärä:	Tietojen antaja: _____ Pvm: _____

Liite 9. Tietojen vastaanotto- ja tiedonsiirtolomake

Keski-Suomen maakunnallinen sosiaalipäivystys

SOSIAALIPÄIVYSTYKSEN TILANNEKARTOITUKSESSA/TIETOJEN VASTAANOTTAMISESSA TUKENA KÄYTETTÄVÄ LOMAKE (täytä tarvittavat kohdat)

Yhteydenottaja/ ilmoittaja:	Nimi:	Puhelinnumero:
	Virka-asema:	Osoite:
Yhteydenoton syy:	☐ Lapsi huolto-vailla ☐ Lapsen päihteiden käyttö ☐ Akuutti kriisitilanne ☐ Lapsen tekemä rikos ☐ Perheväkivalta ☐ Muu syy, mikä:	☐ Huoli lapsen käyttäytymisestä ☐ Huoli perhetilanteesta ☐ Mielenterveysongelmat ☐ Lapseen kohdistunut rikos ☐ Huoltajan/hoitajan päihteiden käyttö
Henkilöt, joita yhteydenotto koskee:	Nimi:	Henkilötunnus:
	Nimi:	Henkilötunnus:
	Nimi:	Henkilötunnus:
	Nimi:	Henkilötunnus:
	Nimi:	Henkilötunnus:
	Nimi:	Henkilötunnus:
	Kotiosoite:	Puhelinnumero:
Tapahtumapaikka:		
Kuka teki:		
Mitä tapahtui:		
Milloin tapahtui:		

Toimenpiteet päivystysaikana:	Asian hoitamisen vastuu ☐ etupäivystäjä ☐ takapäivystäjä, joka otti yhteyttä ☐ huoltajiin ☐ sukulaisiin ☐ asiakkaaseen ☐ poliisiin ☐ kotikäynti ☐ kiireellinen huostaanotto ☐ sijoitus avohuollon tukitoimena ☐ ls-laitokseen: _____ ☐ terveyskeskukseen ☐ sairaalaan ☐ muu, mikä: _____ ☐ asian hoitaminen ei edellyttänyt päivystysaikana jatkotoimenpiteitä.
	Lisäksi sovittiin (mm. kenen kanssa ja mitä sovittiin):
Ilmoituksen vastaanottajan arvio:	Arvio avuntarpeesta ja asian kiireellisyydestä:
Lisätiedot:	Muuta huomioitavaa:
Ilmoituksen vastaanottajan tiedot:	Nimi: _____ Virka-asema: _____ Nimen selvennys: Organisaatio: Puhelinnumero, josta tavoittaa virka-aikana:
Lisätiedot:	Lähetty asiakkaan kotikuntaan: _____ Saapunut asiakkaan kotikuntaan: _____

Liite 10. Koulutus- ja kehittämispäivät

SOSIAALIPÄIVYSTYKSEEN LIITTYVÄT KOULUTUS- ja KEHITTÄMISPÄIVÄT SYKSY 2006 ja VUOSI 2007

SYKSY 2006

23.10.2006 Jyväskylän kihlakunnan poliisilaitos, auditorio klo 10.00-16.00 Kai Alhanen

Etu- ja takapäivystäjille, poliisille, hätäkeskuksen henkilöstölle, terveystoimen edustajille ym. yhteistyökumppaneille

- Maakunnallinen sosiaalipäivystys
- Seudullisten päivystysrenkaiden esittely
- Hämeenlinnan seudullinen sosiaalipäivystys ja päivystyskokemukset
- Viranomaisyhteistyökysymykset

15.11.2006 Jyväskylän kihlakunnan poliisilaitos, auditorio klo 10.00-16.00 Kai Alhanen

Etu- ja takapäivystäjille, poliisille, hätäkeskuksen henkilöstölle, terveystoimen edustajille ym. yhteistyökumppaneille

- Sosiaalisen hätätilanteen määrittely ja asiakaslähtöisyys sosiaalisessa hätätilanteessa
- Sosiaalipäivystyksen erityisosaaminen sosiaalisissa hätätilanteissa ja moniammatillinen yhteistyö

12.12.2006 Jyväskylä, Ylen talo, Matarankatu 4, 3 krs., 355 luokka

Mobilen työntekijät klo 9.00–12.45- takapäivystäjät liittyivät klo 12.45-15.00

- Lastensuojelu ja sosiaalipäivystys
 - Hannele Metsäranta
- Mobilen työntekijöiden ja takapäivystäjien yhteinen keskustelu
- Takapäivystäjille päivystyssalkut

VUOSI 2007

22, 24. ja 25.1.2007 Hätäkeskuksen hätäkeskuspäivystäjät, kouluttajana Hannele Metsäranta

- Lastensuojelu- ja lastensuojelulakikoulutus

16.1.2007 Etu- ja takapäivystäjät, Jyväskylän kaupunginkirjasto, Minnansali klo 10.00-16.00 Kai Alhanen ja Olli-Pekka Ahtiainen

- Työnjako sosiaalipäivystyksessä
- Sosiaalipäivystäjän työnkuva

11.4.2007 Etu- ja takapäivystäjät, Jyväskylän kaupunginkirjasto, Pieni luentosali klo 10.00-16.00 Kai Alhanen ja Olli-Pekka Ahtiainen

- Kokemuksia päivystyksestä
- Sosiaalipäivystystyön asiakasprosessit

5.6.2007 Etu- ja takapäivystäjät, Jyväskylän kaupunginkirjasto, Minnansali klo 9.00-16.00 Soili Poijula, Synolon

- Kriisityö - Asiakkaan kohtaaminen kriisissä

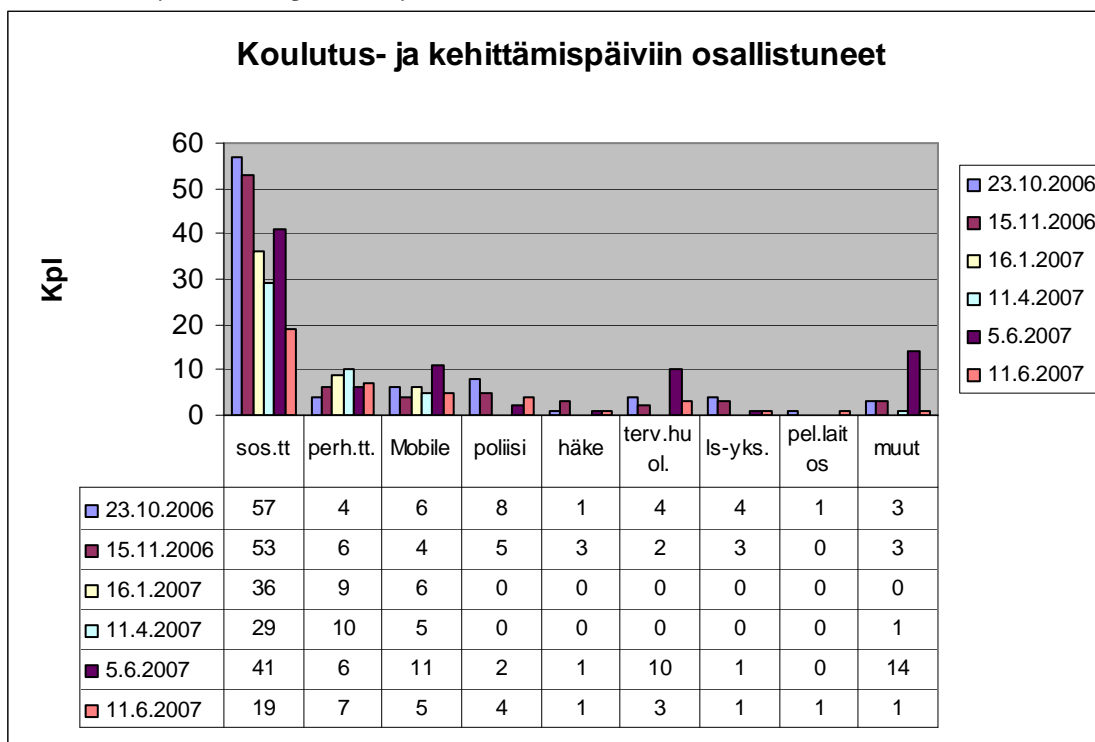
11.6.2007 Päivystäjät ja yhteistyökumppanit, Jyväskylän poliisilaitos, auditorio klo 10.00-16.00 Kai Alhanen ja Olli-Pekka Ahtiainen

- Toiminnassa olevan mallin kokemukset ja palautekeskustelua
- Sosiaalipäivystystyön ja viranomaisyhteistyön kehittäminen sekä haasteet

24.9.2007 Kuntien sosiaalijohto, sosiaalipäivystäjät ja yhteistyökumppanit klo 9.00-15.45 Länsi-Suomen lääninhallitus ja Sosiaalipäivystys-hanke

- Sosiaalipäivystyksen järjestäminen kunnissa
- Maakunnan sosiaalipäivystys ja sen tilastot
- Seudulliset sosiaalipäivystysrenkaat ja vuosi 2008
- Yhteistyökumppaneiden näkemykset sosiaalipäivystyksestä
- Sosiaalipäivystystyö sosiaalityöntekijöiden silmin - opinnäytetyö
- Maakunnan sosiaalityöntekijätilanne kunnissa
- Sosiaalipäivystys sosiaaliasiamiehen näkökulmasta

Eri ammattiryhmien osallistumisen jakaantuminen hankkeen viiteen Aretai Oy:n järjestämään koulutukseen sekä kriisityön koulutuspäivään käy esiin oheisesta taulukosta:

Koulutuspäiväkohtainen tarkastelu:

Kehittämispäivä 23.10.2006

Maakunnallisen sosiaalipäivystyshankkeen ensimmäinen kehittämispäivä järjestettiin 23.10.2006 Jyväskylän kihlakunnan poliisilaitoksen auditoriossa. Kehittämispäivään oli kutsuttu seudullisten sosiaalipäivystysrenkaiden sosiaalipäivystäjät, tulevat takapäivystysrenkaan päivystäjät, yhteistyökumppaneita ja maakunnan sosiaalijohto. Jyväskylän kaupungin päivystäjätilanne oli ko. ajankohtana edelleen avoin. Pääkouluttajana toimi Kai Alhanen Aretai-koulutuksesta. Kehittämispäivään osallistui 115 henkilöä.

Kehittämispäivässä esiteltiin maakunnallisen toimintamallin tilanne sekä seudullisten päivystysrenkaiden toimintaa ja käytiin keskustelua viranomaisyhteistyöstä. Päivän aikana myös sosiaalipäivystyskoordinaattori Tuula Sarkkola esitteli Hämeenlinnan seudun sosiaalipäivystyksen päivystyskokemuksia.

Päivän aikana esiin tuli moniäänistä keskustelua maakunnallisesta sosiaalipäivystyksestä sekä maakunnallisesta mallista. Kehittämispäivän keskustelut painottuivat takapäivystysrenkaan toiminnan haasteisiin, takapäivystäjien jaksamiseen, virka-aikaisen työn kuormittavuuteen sekä sosiaalipäivystystoiminnan jäsenymättömyyden teemoihin. Mielenkiintoista oli kuultavissa osittain sitä, että kunnissa oli vasta havahduttu siihen tosiasiaan, että sosiaalipäivystys koskettaa kuntien sosiaalitoimia monella eritavalla – osittain osallistujat olivat sitä mieltä, ettei sosiaalipäivystyksestä oltu lainkaan keskustelua kuntatasolla eikä sosiaalipäivystyksen järjestämiseen oltu keskitytty omilla organisaatioissa asiaan kuuluvalla tavalla. Puheenvuoroissa tuli esiin

myös huoli peruspalveluiden murenemisesta, peruspalveluiden lisäkuormittumisesta sekä osittain niiden toimimattomuudestakin.

Kehittämispäivä 15.11.2006

Maakunnallisen sosiaalipäivystyshankkeen toinen kehittämispäivä järjestettiin 15.11.2006 Jyväskylän kihlakunnan poliisilaitoksen auditoriossa. Tilaisuuteen oli kutsuttu seudullisten sosiaalipäivystysrenkaiden sosiaalipäivystäjät, tulevat takapäivystysrenkaan päivystäjät, yhteistyökumppaneita ja maakunnan sosiaalijohto. Pääkouluttajana toimi Kai Alhanen Aretai-koulutuksesta. Tilaisuuteen osallistui 89 henkilöä.

Kehittämispäivässä käytiin sosiaalisen hätätilanteen määrittelyyn ja sosiaalisessa hätätilanteessa toimimiseen liittyen vilkasta keskustelua eri toimijoiden kesken. Päivän keskusteluissa tuli esiin sen hetkisiä odotuksia sosiaalipäivystykseen liittyen ja keskustelujen painopiste oli siirtynyt jo käytännön asioihin ja esiin tuli myös enemmän toimintaesimerkkejä seudullisten sosiaalipäivystysrenkaiden hoitamista päivystystilanteista. Edelleenkin keskusteluista oli kuultavissa se, että sosiaalipäivystys koskettaa kuntien sosiaalitoimia sekä yhteistyökumppaneita monella eritavalla ja, että yhteistä keskustelua tulisi jatkaa mahdollisuuksien mukaan eri palaverissa ja yhteistyökokouksissa. Keskusteluissa painotettiin toimivien virka-aikaisten peruspalveluiden tärkeyttä. Kehittämispäivässä oli aistittavissa se, että jatkossakin tullaan tarvitsemaan yhteisiä koulutus- tai kehittämispäiviä eri toimijoiden välille myös muutoin kuin sosiaalipäivystysasioiden tiimoilta. Päivän aikana käytiin ylikunnallista kokemusten vaihtoa yhteistyökumppaneiden kesken.

Koulutuspäivä 12.12.2006

Kriisikeskus Mobilen henkilöstölle järjestettiin erillinen neljän tunnin lastensuojelukoulutus. Koulutukseen osallistui 6 henkilöä. Kouluttajana toimi kiertävä lastensuojelun erityissosiaalityöntekijä Hannele Metsäranta Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksesta. Koulutuspäivän iltapäivä oli varattu maakunnan takapäivystäjien ja Mobilen työntekijöiden yhteiselle tapaamiselle. Koulutuspäivän päätteeksi takapäivystäjille jaettiin päivystyssalkut asiapapereineen.

Hätäkeskuksen koulutuspäivät 22, 24. ja 25.1.2007

Hätäkeskuksessa järjestettiin kolmena päivänä tammikuussa 2007 hätäkeskuspäivystäjille lastensuojelukoulutusta, kouluttajana toimi kiertävä lastensuojelun erityissosiaalityöntekijä Hannele Metsäranta. Hätäkeskuksen koulutuspäiviin osallistui yhteensä 28 hätäkeskuspäivystäjää.

Kehittämispäivä 16.1.2007

Maakunnallisen sosiaalipäivystyshankkeen kolmas - koko maakunnan päivystäjiä koskeva - kehittämispäivä järjestettiin 16.1.2007 Jyväskylän kaupungin kirjaston Minnansalissa. Kehittämispäivään osallistui seudullisten sosiaalipäivystysrenkaiden sosiaalipäivystäjät, Kriisikeskus Mobilen etupäivystäjät ja takapäivystysrenkaan päivystäjät. Kehittämispäivän vetovastuussa olivat Aretai-koulutuksen Kai Alhanen ja Olli-Pekka Ahtiainen. Kehittämispäivään osallistui 59 henkilöä.

Päivän aluksi käytiin keskustelua 1.1.2007 alkaneesta päivystyskokeilusta ja takapäivystäjien päivystyskokemuksista. Päivystyskokeilun ensimmäisten kolmen viikon aikana kaikille takapäivystäjille oli tullut päivystystehtäviä. Seudullisten renkaiden osalta alkanut vuosi oli ollut rauhallinen eikä sosiaalipäivystystehtäviä ollut vielä lainkaan. Päivän aikana ryhmätöiden pohjalta selkeytettiin yhteistä näkemystä sosiaalipäivystäjän työtehtävistä ja ryhmätöiden pohjalta tehtiin kooste, joka lähetettiin sähköpostitse kaikille päivään osallistuneille. Kehittämispäivän keskittyi sosiaalipäivystyksen ja sosiaalipäivystäjien työn sisällön kirkastamiseen puhelujen vastaanottamisen konkretiasta aina oman ammattitaidon kehittämiseen ja ylläpitoon.

Kehittämispäivä 11.4.2007

Maakunnallisen sosiaalipäivystyshankkeen neljäs - koko maakunnan päivystäjiä koskeva - kehittämispäivä järjestettiin 11.4.2007 Jyväskylän kaupungin kirjaston Pienessä luentosalissa. Kehittämispäivään osallistui seudullisten sosiaalipäivystysrenkaiden sosiaalipäivystäjät, Kriisikeskus Mobilen etupäivystäjät ja takapäivystysrenkaan päivystäjät. Kehittämispäivän vetovastuussa olivat Aretai-koulutuksen Kai Alhanen ja Olli-Pekka Ahtiainen. Kehittämispäivään osallistui 43 henkilöä.

Päivän aluksi käytiin keskustelua sosiaalipäivystyksen ajankohtaisesta tilanteesta sekä päivystäjien päivystyskokemuksista. Kehittämispäivään osallistujat toivat esiin laajan huolensa ensi vuoden 2008 sosiaalipäivystyksestä. Päivän edetessä keskityttiin sosiaalipäivystyksen asiakasprosesseihin autenttisten asiakastilanteiden kautta.

Kehittämispäivässä erityisesti keskustelua herättivät mm.:

Mitä jatkossa vuonna 2008 – miten seudulliset renkaat ja mahdollinen maakunnallinen takapäivystys nivoutuvat jatkossa yhteen?

Miten esimiehet havaitisivat sosiaalipäivystyksen järjestämiseen ja sen järjestämisen kiireellisyyteen – sosiaalipäivystyksen järjestämisen taustalla on lakivelvoite?

Onko maakunnallinen sosiaalipäivystystoiminta realistinen ratkaisu vai enemmänkin vahva seudullisuus tai peräti kunnallisuus?

Miten vaikeiden päivystystyöasioiden purku mahdollistuu työaikana?

Kunnittaiset sijoituspaikat päivystysaikaan – onko kaikki kunnat huomioineet, että päivystäjällä pitäisi olla vielä selkeämmin vaihtoehtoja sijoituspaikkojen suhteen, jos kunnan ilmoittamaan sijoituspaikkaan ei voidakaan ottaa lasta/nuorta vastaan!

Voiko esim. effican käyttämättömyyttä olla päivystystyössä – miten järjestettäisiin?

Toimiiiko virka-aikainen sosiaalityö – miten virka-aikainen sosiaalityö voisi puuttua selkeämmin tilanteeseen, jossa toistuvasti asiakastilanne aktivoituu sosiaalipäivystyksessä?

Virven toiminta – uusi hälytyskäytäntö otettu pohjoisen renkailla käyttöön - epävarmuutta sen toiminnasta tällä hetkellä.

Koulutuspäivä 5.6.2007

Maakunnallisen sosiaalipäivystyshankkeen viides maakunnallinen kehittämispäivä koostui kriisityön koulutuspäivästä, jonka kohderyhmänä olivat päivystäjät ja yhteistyökumppanit. Kriisityön koulutuspäivä järjestettiin 5.6.2007 Jyväskylän kaupungin kirjaston Minnansalissa. Koulutuspäivään osallistui mm. seudullisten sosiaalipäivystysrenkaiden sosiaalipäivystäjät, Kriisikeskus Mobilen etupäivystäjiä, takapäivystysrenkaan päivystäjiä, sairaanhoitajia, poliiseja ja hätäkeskuksen henkilöstöä. Koulutuspäivän kouluttajana toimi psykologi Soili Poijula. Koulutuspäivään osallistui 81 henkilöä.

Koulutuspäivässä käsiteltiin seuraavat teemat:

- *Stressi, trauma, menetys, kriisi ja selviytyminen*
- *Auttajaorganisaation ja auttajan arvot, etiikka, viitekehys ja turvalliset kriisityön menetelmät*
- *Yksilön ja perheen trauma, menetys ja kriisihoito*
- *Psykologisen ensiavun menetelmiä*
- *Kriisi-interventiomenetelmiä*
- *Auttajan sijaistraumatisoituminen*

Koulutuspäivä 11.6.2007

Maakunnallisen sosiaalipäivystyshankkeen kuudes maakunnallinen kehittämispäivä koostui kevään sosiaalipäivystystilastoista sekä yhteistyökumppaneiden kokemuksista sekä käytäntöjen tarkastelusta. Kohderyhmänä olivat päivystäjät ja yhteistyökumppanit. Kehittämispäivä järjestettiin 11.6.2007 Jyväskylän kihlakunnan poliisilaitoksen auditoriossa ja osallistujina oli mm. seudullisten sosiaalipäivystysrenkaiden sosiaalipäivystäjät, Kriisikeskus Mobilen etupäivystäjiä, takapäivystysrenkaan päivystäjiä, sairaanhoitajia, poliiseja ja hätäkeskuksen sekä pelastuslaitoksen edustajia. Kehittämispäivän vetovastuussa olivat Aretai-koulutuksen Kai Alhanen ja Olli-Pekka Ahtiainen. Kehittämispäivään osallistui 41 henkilöä.

Kehittämispäivässä puhuttivat mm. seuraavat aiheet:

Seudullista renkaista tuli esiin konkreettinen huoli siitä, miten takapäivystys järjestetään ensivuonna pohjoisen Keski-Suomen renkaiden kesken. Myös Jämsän seudulla oli mietittyänyt sosiaalipäivystyksen etu- ja takapäivystys järjestäminen ensi vuoden osalta. Yhteisesti pohdittiin myös, onko sosiaalipäivystyksestä tiedotettu riittävästi mm. poliisin ja terveydenhuoltoon – ja pitäisikö tiedottamista kunnittain terävöittää. Edelleen toivottiin kuntien panostavan virka-aikaisten yhteystietojen ajan tasaisuuteen sekä niiden selkeyteen – osittain tiedoissa puutteellisuuksia.

Mobilen, Hätäkeskuksen ja Mobile-kuntien takapäivystyksen yhteistyöhön tulisi jatkossa luoda selkeä kokouskäytäntö - tavoitteeksi asetettiin yksi yhteinen palaveri vuodessa, jossa olisi läsnä Hätäkeskukseen, Mobilen ja takapäivystäjädustus (mahdollisesti koordinaattori). Mobilen ja takapäivystyksen yhteistoimintaan liittyen asiakastilanteittain tulee sopia selkeästi: kuka hoitaa asiakasasian eteenpäin. Sovittiin myös, että etu- ja takapäivystäjän puhelinkeskustelun lopuksi olisi syytä kerrata: miten asiassa edetään ja mitä sovittiin. Edelleen ennen takapäivystäjähäyhteydenottoa: Mobilen työntekijöiden vastuulla asiakasasioiden alkuselvittely ja mm. yhteystietojen kartoitus.

Takapäivystäjät toivat esiin, että päivystysaikaisten asiakasasioiden siirtäminen asiakkaiden kotikuntiin osoittanut haasteelliseksi ja aikaa vieväksi toiminnaksi. Linjattiinkin, että kunnittain edelleen kiinnittää huomiota siihen; miten kussakin kunnassa voidaan parantaa sosiaalityöntekijöiden tavoitettavuutta, jotta sosiaalipäivystysasiat siirtyisivät virka-aikaisen sosiaalityön piiriin nopeammin. Kysyttiin myös, että toimiko virka-aikainen sosiaalipäivystys joka kunnassa sekä miten dokumentointia voitaisiin kehittää?

Osa takapäivystäjistä toivoi tukea asiakasasioiden välittömään purkuun päivystysasioiden hoitamisen jälkeen. Konkreettinen päivystystyö on jo osoittanut, että kotikäyntien yhteydessä Mobilen työyhteisö mahdollistaa purkukeskustelut, mutta kotoa käsin tehtävässä puhelintyöskentelyssä asiat voivat kasaantua. Mobilen työntekijät esittivät, että takapäivystäjä voisi soittaa halutessaan Mobileen.

Yhteistyökumppanien näkökulmasta katsottuna sosiaalipäivystyksen järjestämismalli toimii ja sosiaalipäivystyksellä on suuri merkitys virka-ajan ulkopuoliseen moniviranomaistoimintaan. Poliisi, hätäkeskus ja pelastustoimi korostivat omalta osaltaan organisaatioidensa lisätiedottamista sosiaalipäivystykseen liittyen ja totesivat päällystöjen vievän asiaa eteenpäin, koska organisaatioissa ei ole mahdollisuutta koko henkilöstöjen yhteisiin tilaisuuksiin. Selkeänä toiveena esitettiin yhteisten kehittämispäivien ja palautekeskustelujen mahdollistaminen jatkossakin.

24.9.2007 Sosiaalipäivystys Keski-Suomessa -seminaari

Länsi-Suomen lääninhallitus ja maakunnallinen sosiaalipäivystys-hanke järjestivät yhteisen seminaaripäivän. Kohderyhmänä olivat kuntien sosiaalijohto, sosiaalipäivystäjät, yhteistyökumppanit sekä muut sosiaalipäivystyksestä kiinnostuneet tahot. Seminaaripäivä järjestettiin 24.9.2007 Läninhallituksen Volmarisalissa ja osallistujina oli mm. kuntien sosiaalijohto, seudullisten sosiaalipäivystysrenkaiden sosiaalipäivystäjät, Kriisikeskus Mobilen etupäivystäjiä, takapäivystysrenkaan päivystäjiä, Läninhallituksen, Sosiaali- ja terveysministeriön, poliisin ja hätäkeskuksen edustajat. Seminaaripäivän puheenjohtajina toimivat sosiaalineuvos Marketta Korhonen ja sosiaalijohtaja Jouko Nykänen.

Seminaari-päivän teemat olivat

- Sosiaalipäivystyksen järjestäminen kunnissa
- Maakunnan sosiaalipäivystys ja sen tilastot
- Seudulliset sosiaalipäivystysrenkaat ja vuosi 2008
- Yhteistyökumppaneiden näkemykset sosiaalipäivystyksestä
- Sosiaalipäivystystyö sosiaalityöntekijöiden silmin - opinnäytetyö
- Maakunnan sosiaalityöntekijätilanne kunnissa
- Sosiaalipäivystys sosiaaliamiehen näkökulmasta

Seminaaripäivän puheenvuoroissa tuli esiin valtakunnallinen ja myös maakunnallinen sosiaalipäivystystilanne sekä sen tulevaisuus. Valtakunnallista sosiaalipäivystystilannetta valotti STM:n Anne Hujala, joka mm. korosti, että ministeriössä on tiedossa kunnittaisten sosiaalipäivystysratkaisujen moninaisuus sekä sosiaalipäivystyksen järjestämiseen liittyvä kuntakohtainen vaihtelevuus. Hujala totesi, että myös isojen kaupunkien mm. Helsingin ja ympäristökuntien sosiaalipäivystys on käymistilassa ja yhteisiä toimintamalleja haetaan myös niissä, vaikka ne ovatkin toimineet jo vuosikymmeniä.

Yhteistyökumppanit korostivat sosiaalipäivystyksen tärkeää roolia sekä toivat esiin sosiaalipäivystysjärjestelmän toimivuuden. Yhteistyökumppanit korostivat edelleen yhteisten keskustelujen jatkuvuuden tärkeyttä sosiaalipäivystykseen liittyen sekä sitä, että sosiaalipäivystyksessä tulee aina voida palata kysymykseen – mikä on sosiaalinen hätätilanne ja mitä osalliset sillä ymmärtävät?

Liite 11. Kooste Keski-Suomen koulutuksista

Kai Alhanen

30.10.2007

Aretai koulutusosuuskunta

KOOSTE KESKI-SUOMEN MAAKUNNALLISEN SOSIAALIPÄIVYSTYSHANKKEEN KOULUTUKSISTA 2006–2007

Toteutus ja koulutuspäivien sisällöt

Olen ollut mukana toteuttamassa yhteensä viittä koulutuspäivää Keski-Suomen maakunnallisessa sosiaalipäivystyshankkeessa. Vuonna 2006 järjestettiin kaksi koulutuspäivää (23.10. ja 15.11.) koko maakunnan yhteistyöverkostolle. Ensimmäisessä koulutuspäivässä käsiteltiin viranomaisyhteistyötä ja toisessa sosiaalisen hätätilanteen käsitettä ja sosiaalisessa hädässä toimimista.

Vuonna 2007 toteutettiin kolme koulutuspäivää (16.1., 11.4., ja 11.6.). Näistä kaksi ensimmäistä suunnattiin sosiaalipäivystyksen etu- ja takapäivystäjille. Ensimmäisen päivän aiheena olivat sosiaalipäivystyksen sisäinen työnjako sekä etu- ja takapäivystäjien työnkuvat. Toisen päivän aiheena oli puolestaan sosiaalipäivystyksen asiakasprosessit. Vuoden 2007 kolmas koulutuspäivä oli jälleen suunnattu koko maakunnan yhteistyöverkostolle. Tässä koulutuksessa käsiteltiin sosiaalipäivystyksen ja sen kehittämisen silloista tilannetta ja tarkennettiin yhteistyökäytäntöjä.

Koulutuspäivät toteutettiin sosiaalipäivystysmallien kehittämisen näkökulmasta ja ne perustuivat pitkälti osallistujien aktiiviseen keskusteluun. Vuoden 2007 koulutuspäivissä toisena kouluttajana toimi Olli-Pekka Ahtiainen Aretai koulutusosuuskunnasta. Ahtiainen myös jatkoi sosiaalipäivystäjien työnohjaajana.

Kouluttajan arviointia koulutuksesta

Koulutuksen järjestelyt ja yhteistyö hankkeen koordinaattorin Tuija Hauvalan kanssa oli hyvää. Suureen haasteen alusta saakka muodosti hankkeen kattaman alueen laajuus sekä maakunnan sisällä olevat erilaiset paikalliset sosiaalipäivystysmallit. Mallit olivat hyvin erilaisia ja täten myös niissä toimivien työntekijöiden kysymykset ja koulutustarpeet erosivat toisistaan. Koulutuksissa käydyt keskustelut painottuivat Jyväskylän haasteisiin ja muiden alueiden kysymykset jäivät vähemmälle huomiolle. Kaikissa koulutuspäivissä ilmeni myös sosiaalipäivystäjien (etenkin takapäivystäjien) työtehtäviin ja palkkauksiin liittyvät kiistat. Tämä hämmensi monia osallistujia ja yhteistyökumppaneita.

Koulutuksissa tehdyt työskentelyt ja käydyt keskustelut veivät kuitenkin monia sosiaalipäivystyksen kehittämisen keskeisiä alueita eteenpäin. Tärkeimpiä tuloksia olivat etenkin yhteisen kielen luominen sosiaalipäivystyksen käsitteistä (sosiaalinen hätätilanne, etu- ja takapäivystys, hädän kiireellisyys), keskeisten toimintakäytäntöjen selkiyttäminen (tilanneselvittely, tiedonsiirto, kohteeseen liikkuminen, muiden viranomaisten ohjeistaminen, asiakkaan jatko-ohjaus ja kirjaamiskäytännöt) sekä yhteisten asiakasprosesseja koskevien toimintalinjojen luominen. Luonnollisesti työtä tulee jatkaa kaikilla näillä alueilla. Koulutukset loivat kuitenkin keskeiset suuntaviivat tälle kehittämistyölle.

Koulutuksiin osallistui vaihtelevasti sekä kuntien sosiaalitoimien että yhteistyökumppaneiden edustajia. Osallistujien jatkuva vaihtuminen haittasi koulutuspäivien muodostumista yhtenäiseksi kehittämisprosessiksi. Etenkin Jyväskylän sosiaalitoimen johdon puuttuminen koulutuspäivistä haittasi käytäntöjen kehittämistä. Koulutuksissa myös syntyi vaikutelma, että sosiaalipäivystyksen kehittämistä ei keskitetysti johdeta kukaan kuntien sosiaalijohtajista. Yhteistyökumppaneista terveystoimi oli huonoiten edustettuna. Poliisi ja hätäkeskus puolestaan olivat aktiivisesti mukana. Koulutusprosessia ei voitu viedä aivan loppuun saakka, sillä hankkeen varat eivät riittäneet koulutuspäivän järjestämiseen enää syksyllä 2007.

Kouluttajan arviointia kehitetyistä sosiaalipäivystysmalleista

Keski-Suomen maakunnallinen sosiaalipäivystysmalli sisältää monta erilaista tapaa järjestää sosiaalipäivystys. Väestöpohjaisesti suurinta aluetta palvelee malli, jossa kriisikeskus Mobile hoitaa etupäivystyksen ja takapäivystyksestä vastaa useamman kunnan sosiaalityöntekijöistä koostuva päivystysrengas. Tämän sosiaalipäivystyksen erityispiirre on se, että osittain viranomaistehtäviä hoitaa kolmannen sektorin palvelun-

tuottaja kriisikeskus Mobile. Kenties johtuen Mobilen asemasta ei-viranomaistahona mallin etupäivystys toimii hyvin pienellä seuralalla, ja asiakastapaukset siirretään herkästi takapäivystyksen hoidettavaksi. Tämä luonnollisesti kuormittaa takapäivystystä enemmän kuin sellainen malli, jossa etupäivystys selvittää pitkälle asiakastilannetta ja konsultoi takapäivystystä vain vaikeimmissa ja sosiaalityöntekijän päätösvaltaa vaativissa tilanteissa.

Koulutuksen aikana Jyväskylän seudun takapäivystysrengas oli myös hyvin monijäseninen. Tämä saattaa johtaa siihen, että takapäivystäjille ei synny riittävää asiantuntijuutta ja kokemusta sosiaalipäivystyksestä. Lisäksi oli jatkuvasti epäselvää, ketkä tulevat päivystämään jatkossa.

Maakunnan pohjoisilla alueilla toimivat päivystysrenkaat jatkavat toimintaansa osittain samalla tavoin kuin ovat aiemminkin toimineet. Koulutuksen päättyessä vaikutti siltä, että he eivät koe hyötävänsä suuresta takapäivystysrenkaasta, joka koostuu pääasiassa suurempien kuntien työntekijöistä, jotka ovat myös maantieteellisesti kaukana etupäivystäjistä. Nähdäkseni pienempien renkaiden kannattaisi kehittää malli, joka olisi erillään suuresta takapäivystysrenkaasta ja perustuisi pienten renkaiden keskinäiseen tukeen.

Jämsän seudun sosiaalipäivystysmalli on toiminut alusta lähtien itsenäisesti ja jäsennellymmin kuin muut maakunnan mallit. Tämä kehitys näyttää etenevän jatkossakin, ja Jämsän seudun malli kehittyneekin nopeasti kaikkein toimivimmaksi maakunnan malleista.

Suurimman haasteen Keski-Suomen maakunnalliselle sosiaalipäivystykselle muodostaa johtajuuden puute. Sosiaalipäivystyksestä vastaavaa esimiestä ei koulutuksen loppuessa oltu nimetty. Sosiaalipäivystyksen kaltaista vaativaa työtä ei voi tehdä laadukkaasti ilman selkeää ja määrätietoista johtamista. Sosiaalipäivystäjät tarvitsevat esimiehen, joka ohjaa heitä ja vastaa heidän työstään sosiaalipäivystäjänä. Esimiestä tarvitaan myös sosiaalipäivystyksen linjauksista ja kehittämisestä vastaamiseen. Lisäksi sosiaalipäivystys tarvitsee koordinaattorin hoitamaan jokapäiväisiä käytännön asioita liittyen työvuoronvaihtoihin, kirjaamisiin, tiedottamiseen ja yhteistyöhön muiden viranomaisten kanssa. Tällaisen koordinaattorin työnkuva oli myös epäselvä koulutusten päättyessä.

K O S K E
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS

Julkaisija

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Käyntiosoite

Matarankatu 4, Jyväskylä

Postiosoite

PL 35 (MAT), 40014 Jyväskylän yliopisto

www.koske.jyu.fi